

**Analýza náboženského vysílání Českého
rozhlasu s důrazem na stav během
3. čtvrtletí roku 2016**

analýza, 31. 3. 2017

Obsah

ÚVOD	5
ZADÁNÍ A SPECIFIKACE VÝZKUMU	6
1. METODOLOGIE KVANTITATIVNĚ-KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU DISKUZNÍCH A (ZPRAVODAJSKO) PUBLICISTICKÝCH MEDIÁLNÍCH OBSAHŮ	11
1.1 SPECIFIKACE ZKOUMANÉHO VZORKU	11
1.2 METODOLOGIE KVANTITATIVNĚ-KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU DISKUZNÍCH MEDIÁLNÍCH OBSAHŮ	12
1.3 METODOLOGIE KVANTITATIVNĚ-KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU (ZPRAVODAJSKO) PUBLICISTICKÝCH MEDIÁLNÍCH OBSAHŮ	18
2. HOVORY (Český rozhlas Plus).....	21
2.1 NEDĚLNÍ HOVORY (O VÍŘE) (Český rozhlas Plus)	30
3. JAK TO VIDÍ... (Český rozhlas Dvojka).....	34
4. VERTIKÁLA (Český rozhlas Plus)	39
5. ZAOSTŘENO NA CÍRKVE (Český rozhlas Plus)	44
6. SPECIÁL WEBU ČRO NÁBOŽENSTVÍ.....	46
6.1 AKTUALITY	46
6.2 CÍRKEVNÍ RESTITUCE.....	48
7. TRANSPARETNOST AUTORŮ A MODERÁTORŮ	52
8. HODNOCENÍ MODERÁTORŮ	56
9. KONFRONTAČNOST MODERÁTORŮ.....	60
10. SHRUTÍ ANALYTICKÉ ČÁSTI	69
11. OBJEM NÁBOŽENSKÉHO VYSÍLÁNÍ ČRO S PŘÍHLÉDNUTÍM KE STATISTIKÁM „PROGRAMOVÉ PROFILY STANIC ČESKÉHO ROZHLASU PODLE METODIKY EBU“	74
12. ZÁVĚR	81
13. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A CITOVANÝCH A ANALYZOVANÝCH ZDROJŮ	83

Rada Českého rozhlasu svým rozhodnutím z 20. prosince 2016 (Rozhodnutí zadavatele o výběru nejvhodnější nabídky a přidělení dílčí veřejné zakázky pro část 2 v pátém minutendru veřejné zakázky č. j. VZ013/2015) přidělila dílčí veřejnou zakázku s názvem „Analýza náboženského vysílání Českého rozhlasu s důrazem na stav ve 3. čtvrtletí roku 2016“ uchazeči Media Tenor, spol. s r.o., a to na základě předloženého návrhu struktury níže uskutečněného analytického textu. Schválená osnova, kterou níže citujeme, byla při finální realizaci výzkumu přestrukturována do logicky ideální podoby, přičemž byly beze zbytku naplněny všechny její body.

Autoři

Mgr. Štěpán Sedláček

Rozsáhlá řešitelská praxe (až 300 realizovaných děl a publikací). Absolvent oboru Mediální a komunikační studia Filosofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Diplomová práce: Senátní a komunální volby v TV zpravodajství. Člen komunikačního týmu MS v klasickém lyžování Liberec 2009, MS v basketbalu žen 2010 a MS v ledním hokeji 2015. Desetiletá praxe analytika.

PhDr. Vlastimil Nečas, Ph.D.

Absolvent doktorského programu Mediální studia a odborný asistent na Katedře mediálních studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Ve své pedagogické a vědecké činnosti (>10 let) se zaměřuje na oblast politické komunikace, účinků médií a zkoumání procesů nastolování agendy. Mimo akademickou sféru spolupracuje zejména s veřejnými institucemi (RRTV, ČT, Úřad vlády ČR) a neziskovým sektorem (dTest, o.p.s., Nadace OSF, Plzeň: EHMK 2015)

Ing. Pavel Herot, PhD.

Expert v oblasti výzkumu médií s mezinárodními zkušenostmi, 16 let praxe v analýzách a managementu výzkumné agentury. Držitel certifikátů o mimořádném studijním výsledku v programech Ogilvy Institute – *marketing a PR pro profesionály* a *Media Evaluation and Measurement*, Amec College, Londýn, Spojené království. Autor řady publikací na téma média a komunikace, z velké části publikace věnoval Ostravsku a jeho mediálnímu obrazu, a to včetně své dizertační práce.

Analýza náboženského vysílání Českého rozhlasu s důrazem na stav během 3. čtvrtletí roku 2016 vznikla z iniciativy a na zadání Rady Českého rozhlasu.

ÚVOD

Mohou, či nemohou mít média výraznější vliv na to, co si lidé, členové rozvrstvených mediálních publik, myslí o značce, firmě, organizaci nebo společenském a kulturním tématu, kterým náboženství beze sporu je? A pokud ano, je možné z pozice zainteresované organizace aktivně vstoupit do tohoto procesu? Český rozhlas ve svém Kodexu definuje své poslání mimo jiné slovy „*V souladu s posláním a vymezením rozhlasového vysílání jako služby veřejnosti, jak ji definovaly státy Rady Evropy a Evropské unie, Český rozhlas především (...) odráží rozmanitost filozofických koncepcí a náboženských vyznání ve společnosti, aby napomohl vzájemnému porozumění a toleranci a podporoval soudržnost mnohonárodnostní a multikulturní společnosti,*“ (Preamble Kodexu ČRo, odstavec h).

Úsilí o nepředpojaté zkoumání hromadně šířených obsahů sahá už do raného novověku. Výraznému boomu se analýzy masmédií těší ale až od nástupu hromadných sdělovacích prostředků, zejména právě rozhlasu. V současné době vedle sebe stojí jak průzkumy veřejného mínění, které dávají odpověď na otázku, jak vypadá myšlení lidí v okamžiku zodpovězení otázky, tak analýzy mediálních obsahů, které napomáhají odhalit, jakým směrem se může utvářet myšlení lidí v budoucnu. (Havlíček, 2005)

Srovnáme-li trendy výzkumů veřejného mínění a výzkumů mínění zveřejněného v médiích, v řadě případů zjistíme, že křivky se nápadně podobají. Můžeme říci, že mezi míněním zveřejněným a veřejným se v některých obdobích objevuje provázanost: obsah médií se s určitým zpožděním promítá do myšlení veřejnosti. Vezměme za příklad pohyb volebních preferencí politických stran: intenzivní negativní mediální prezentace strany se s určitým zpožděním promítá do poklesu jejích preferencí. Tím neříkáme, že média určují, co přesně si budou lidé myslet, ale přinejmenším ovlivňují, o čem budou přemýšlet, a jaké úhly pohledu k tomu budou zaujímat. (McCombs, 2009; Nečas, 2008)

Analogicky pak platí toto konstatování o mediálním formování myšlení veřejnosti ve vztahu k náboženství a církvím. Aktuální vztah společnosti a náboženství detailně mapují odborné publikace z oblasti sociologie náboženství (Beckford, Demerath, 2007; Dillon, 2003; Václavík, 2010 a 2013; Hamplová, 2010; Schatz, Kolmer, 2014), religionistiky (Nešpor, 2010). Vztahem náboženství a médií se pak zabývali například Dinwiddie (2016) nebo Meyer a Moors (2005).

ZADÁNÍ A SPECIFIKACE VÝZKUMU

Předmětem zadání je analýza náboženského vysílání Českého rozhlasu s hlavním důrazem na stav ve 3. čtvrtletí roku 2016. Cíl analýzy je zjistit, nakolik si ČRo ve svém náboženském vysílání počínal v souladu s povinnostmi média veřejné služby uvedenými v Zákoně 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu a v Kodexu Českého rozhlasu. K vodítkům analýzy patří rovněž relevantní části Ústavy České republiky a Listiny základních práv a svobod. Svoboda náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností v České republice definuje Zákon č. 3/2002 Sb. o církvích a náboženských společnostech¹.

Analýza kombinuje kvantitativní a kvalitativní metody. Obě fáze jsou přitom podstatné. Od zadání kvantitativní analýzy byly očekávány nálezy jako: intenzita náboženského vysílání a jeho objem v konfrontaci s normami, intenzita prezentace jednotlivých náboženských směrů, církví a jejich představitelů, tonalita v prezentaci církví a jejich tematická různorodost.

V kvalitativní části analýzy se zabýváme skutečností, jak vybrané náboženské relace odpovídaly svým pojetím normám. Podstatné je posoudit, zda si moderátoři počínali v souladu s čl. 6 a 7 Kodexu ČRo a zda se nedopouštěli nějakých podob favorizace či naopak defavorizace ať už některých respondentů, nebo subjektů, o kterých se v pořadech hovořilo. Kvalitativní část výzkumu je tak zaměřena na posouzení práce moderátorů, schopnost vedení diskuze, „konfrontačnost“ vůči hostům (vyvážený přístup moderátorů) a „transparentnost“ v práci s externími zdroji. Vedle toho je podstatné zabývat se i relevancí zařazovaných příspěvků, nakolik splňují požadavky na řazení do náboženského vysílání.

Zvláště je vyhodnocen tzv. speciál Náboženství na webu ČRo.

Předkládaný obsah zpracování:

A) Specifikace zadání

Výzkumná otázka č. 1 (VO1): Je objem náboženského vysílání ČRo adekvátní normám závazným pro Český rozhlas?

Požadavky zadavatele: Mezi prameny výzkumu k této otázce nechtě patří i statistiky „Programové profily stanic Českého rozhlasu podle metodiky EBU“, které jsou připojovány jako přílohy k „Výročním zprávám Rady ČRo o činnosti ČRo“, a sice statistiky výročních zpráv z let 2014 a 2015. Tj. zadavatel očekává, že otázka bude zodpovězena s přihlédnutím k vývoji od r. 2014, jak jej pro roky 2014-2015 zachycují zmíněné statistické přehledy.

¹ Zákon č. 3-2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech dostupný zde <https://www.mkcr.cz/zakon-c-3-2002-sb-o-cirkvich-a-nabozenskych-spolecnostech-396.html> (citováno 30. 3. 2016).

Analyzovaná data: náboženské pořady ČRo², jmenovitě: Duchovní hudba, Hergot!, Hovory, Jak to vidí... (pouze nedělní díly), Liturgický rok, Mezi nebem a zemí, Ranní Slovo, Ranní úvaha, Šalom alejchem, Vertikála, Zaostřeno na církve

časové období: 1. 8. – 30. 9. 2016; vybrané statistiky z Výročních zpráv Rady ČRo z let 2014 a 2015³

Výzkumná otázka č. 2 (VO2): Odpovídá pojetí vybraných náboženských relací odvysílaných ve 3. čtvrtletí r. 2016 normám závazným pro Český rozhlas?

Analyzovaná data: pořady: Hovory, Vertikála a Zaostřeno na církve a Jak to vidí... (pouze nedělní relace)

časové období: 1. 8. - 30. 9. 2016.

Výzkumná otázka č. 3 (VO3): Odpovídá tzv. speciál Náboženství na webu ČRo normám závazným pro ČRo?

Požadavky zadavatele: Detailní dílčí analýze nechť je zde podrobena podsekce „Aktuality“ v období 1. - 30. 9. 2016 (<http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/aktuality>) a „Církevní restituce“ (jedna z částí podsekce „Další nabídka“ - http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/portal/_themeline/462; uchazeč dostane kopie tří prvních stran této podsekce ve stavu k 30. 11. 2016 - ke dni finalizace návrhu zadání).

Analyzovaná data: Tzv. speciál webu ČRo Náboženství⁴; dílčí analýzy podsekcí „Aktuality“⁵ a „Církevní restituce“⁶

časové období: 1. 9. – 30. 9. 2016 (Aktuality); stav ke dni 30. 11. 2016 (Církevní restituce).

Specifikace zadání: Zadavatel očekává, že užití metody umožní analyzovat a zhodnotit mimo jiné i to, zda si moderátoři počínali v souladu s čl. 6 a 7 Kodexu ČRo a zda se nedopouštěli nějakých podob favorizace či naopak defavorizace ať už některých respondentů, nebo subjektů, o kterých se v pořadech hovořilo.

² Dle zadání: „Mezi současné náboženské pořady, jak je identifikuje sám ČRo (<http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/portal/>), je třeba zahrnout i nedělní díly pořadu stanice Dvojka *Jak to vidí...*, které se věnují náboženským a etickým tématům a jsou moderovány členy církví a náboženských společností.“

³ Blíže viz *Programové profily stanic Českého rozhlasu podle metodiky EBU - odvysílané hodiny za rok 2014* (Výroční zpráva Rady Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2014, Příloha 3, s. 86) a *Programové profily stanic Českého rozhlasu podle metodiky EBU - odvysílané hodiny za rok 2015* (Výroční zpráva Rady Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2015, Příloha 3, s. 136)

⁴ Viz <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/portal/>.

⁵ <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/aktuality>

⁶ jedna z částí podsekce „Další nabídka“ - viz http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/portal/_themeline/462

B) teoretické zarámování analýzy (stručný výklad důležitých pojmů, operacionalizace atd.)

B1) teoretický rámec analýzy

Závazné normativní požadavky na ČRo v oblasti náboženského vysílání jsou specifikovány v Zákoně 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu (dále jen ZČRo) a v Kodexu Českého rozhlasu (dále jen Kodex ČRo). Jako relevantní vzhledem k zadání analýzy byly označeny následující části:

§ 2, odst. 2, písm. c) zákona 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu

„Hlavními úkoly veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání jsou zejména (...) c) vytváření a šíření programů a poskytování vyvážené nabídky pořadů pro všechny skupiny obyvatel se zřetelem na svobodu jejich náboženské víry a přesvědčení, kulturu, etnický nebo národnostní původ, národní totožnost, sociální původ, věk nebo pohlaví tak, aby tyto programy a pořady odrážely rozmanitost názorů a politických, náboženských, filozofických a uměleckých směrů, a to s cílem posílit vzájemné porozumění a toleranci a podporovat soudržnost pluralitní společnosti“.

Preambule Kodexu Českého rozhlasu, konkrétně

písm. c): *„(ČRo) Podporuje soudržnost společnosti a integraci všech jednotlivců, skupin a společenství zvláště se vyvaruje kulturní, sexuální, náboženské, rasové či politické diskriminace a společenské segregace.“*

písm. h): *„(ČRo) Odráží rozmanitost filozofických koncepcí a náboženských vyznání ve společnosti, aby napomohl vzájemnému porozumění a toleranci a podporoval soudržnost mnohonárodnostní a multikulturní společnosti.“*

Článek 6. Kodexu Českého rozhlasu, konkrétně

Článek 6.13: *„Redaktoři Českého rozhlasu si musí při vystupování ve zpravodajských a politicko-publicistických pořadech s výjimkou komentářů počínat tak, aby posluchač nemohl rozpoznat, jaký názor mají na věc, o níž informují. V komentářích, které obsahují osobní stanovisko autora, se nesmějí odchylovat věcně od skutečnosti.“*

Článek 6.15: *„Je-li to možné a účelné, Český rozhlas doprovází uvedení zprávy identifikací redaktorů, kteří za její přípravu nesou odpovědnost.“*

Článek 7.1 Kodexu Českého rozhlasu

„Český rozhlas vytváří prostor pro pořady představující diskusní konfrontaci idejí, myšlenek a konceptů vztahujících se k důležitým otázkám veřejného zájmu. Dramaturgie diskusních pořadů musí brát na zřetel zkušenost, že téměř na každý problém mohou lidé nahlížet z různých úhlů, a že vývoji společnosti je vlastní názorové střetání. Český rozhlas dbá, aby hlavní názorové proudy sporu dostaly rovnoměrný

prostor k vyjádření. Pokud to není možné zajistit, musí roli kvalifikovaného oponenta sehrát moderátor nebo jím pozvaný host, především uváděním protikladných argumentů nezastoupených v diskusi. Hosty a témata si zásadně vybírá Český rozhlas, a to na základě nezávislé redakční úvahy. V případě, že host předem odmítá odpovídat na důležité dotazy, není do pořadu pozván.“

Článek 17. Kodexu Českého rozhlasu, konkrétně

Článek 17.1: „Ve vztahu k náboženským otázkám vychází program Českého rozhlasu ze zásady otevřenosti a tolerance rozmanitých náboženství registrovaných církví a náboženských společností věřících, jakož i osob bez náboženského vyznání. Český rozhlas se zejména zdrží vysílání pořadů, kterými by byla šířena nesnášenlivost mezi lidmi či skupinami s odlišnou náboženskou orientací, případně mezi osobami nábožensky orientovanými a osobami bez vyznání.“

Článek 17.2: „Programový prostor věnovaný náboženství se opírá o rozvrstvení společnosti a její aktuální vztah k duchovní oblasti. Pomůckou jsou údaje posledního sčítání lidu.“

Článek 17.3: „Český rozhlas při vědomí evropské kulturně-historické tradice věnuje v různých žánrech a pořadech pozornost biblickým tématům a jejich významu pro kulturní vývoj a mravní postoje včetně různých úhlů pohledu na jejich historické i současné interpretace pořady Českého rozhlasu současně přibližují myšlenkové a kulturní základy jiných světových náboženství, a to s ohledem na šíření vzájemného poznání, porozumění a tolerance mezi různými náboženstvími a kulturami.“

Článek 17.4: „Český rozhlas je povinen zvažovat skutečnost, že jeho publikum tvoří rozmanité skupiny obyvatel, z nichž některé mohou obsah určitých pořadů chápat jako útok na své náboženské či etické přesvědčení. Zvláště musí být brán ohled na příslušníky národnostních či etnických menšin. Český rozhlas je povinen posluchače předem upozornit na výrazně eticky či nábožensky kontroverzní obsah pořadu, což učiní tak, že sdělí posluchačům vhodnou formou faktické informace o charakteru obsahu takového pořadu.“

Článek 18. Kodexu Českého rozhlasu, konkrétně

Článek 18.1: „Český rozhlas se musí vyvarovat toho, aby v posluchačích vyvolával nebo utvrzoval představu, že si lidé náležející k určité rasové, národnostní, etnické nebo sociální skupině zaslouží pro tuto svoji skupinovou příslušnost jiné postavení ve společnosti než ostatní. Český rozhlas je povinen zdržet se stereotypů v popisování konkrétních skupin, respektive jejich příslušníků.“

Článek 18.2: „Český rozhlas nebude při svém provozu nebo v programu nikoho diskriminovat, zejména ne z důvodů pohlaví, věku, rasy, sexuální orientace, národnosti, etnické příslušnosti, náboženství, názorů nebo příslušnosti k určité sociální skupině.“

B2) operacionalizace proměnných kvantitativní analýzy

Charakteristiky uváděné původní osnovou (tj. báze, hlavní téma, tematická kategorie, příspěvek/pasáž, replika/výpověď, kategorie hosta) jsou dále rozpracovány níže a především pak v navazující Kap. 1 věnované metodologii.

Vzhledem k zacílení výzkumných otázek budou analyzovány následující charakteristiky:

- objem náboženského vysílání ČRo
- četnost a rozsah prezentace jednotlivých církví a náboženských společností a jejich představitelů
- tematická struktura a tonalita prezentace jednotlivých církví a náboženských společností
- profesionalita práce moderátorů, a to s ohledem na (a) faktičnost vyjádření a práci se zdroji⁷, (b) vyváženost a nestrannost vůči hostům⁸
- Posouzení relevance náboženského vysílání ČRo se opírá o dva zdroje:
 - výčet sledovaných subjektů vychází z Rejstříku církví a náboženských společností, vedeného u Ministerstva kultury ČR⁹
 - Posouzení toho, zda struktura a obsah náboženského vysílání ČRo odpovídá rozložení náboženských preferencí české populace, vychází z výsledků Sčítání lidu, domů a bytů 2011 (SLDB 2011). V této souvislosti bude pozornost věnována potenciální nad-reprezentaci či naopak marginalizaci některých náboženských skupin v náboženském vysílání ČRo (Václavík, 2013).

B3) operacionalizace proměnných kvalitativní analýzy

Charakteristiky uváděné původní osnovou (tj. explicitní stanovisko redakce, hlavní téma, hlavní subjekt, hodnocení hlavního subjektu třetími stranami, prostor pro vyjádření, relevance mluvčích, tematická kategorie, třetí strany, výrazové prostředky, transparentnost, moderátor, konfrontačnost) jsou dále rozpracovány v navazující Kap. 1 věnované metodologii.

⁷ Důsledné oddělování faktů a vlastních názorů, důsledné odkazování na zdroje prezentovaných informací, absence nepodložených zobecnění a stereotypního označování (Kodex ČRo, čl. 18 „Český rozhlas je povinen zdržet se stereotypů v popisování konkrétních skupin, respektive jejich příslušníků“).

⁸ Konfrontačnost, prostor pro vyjádření, explicitní hodnocení hlavního subjektu.

⁹ <https://www.mkcr.cz/rejstriky-registrovanych-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-a-dalsich-pravnicky-ch-osob-467.html>. [10. 2. 2017]

1. METODOLOGIE KVANTITATIVNĚ-KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU DISKUZNÍCH A (ZPRAVODAJSKO) PUBLICISTICKÝCH MEDIÁLNÍCH OBSAHŮ

Mediální analýza nabízí možnost nepředpojatého poznání obsahu tím, že jednotlivé obsahy zpracovává podle předem definované metodiky. Detailní popis metodiky zajišťuje, že se data získávají jednotným způsobem, ať už je analyzuje kdokoliv. Metodika slouží nejen ke klasifikaci informací, ale rovněž k jejich rozklíčování a interpretaci. Převáděno do praxe, seznámí-li se zadavatel podrobně s metodickými principy, rozumí datům stejně jako analytik, který je zpracoval. To eliminuje prostor pro zkreslení. Podstata metodiky analýzy médií společnosti Media Tenor vychází z teorie a praxe obsahové analýzy mediálních sdělení. Zabývá se výzkumem vybraných aspektů obsahu sdělovacích prostředků, jejichž souhrn analyzovanou oblast stručně a výstižně charakterizuje.

V možnostech analytiků není posouzení/ověřování „pravdivosti“ informací zveřejněných moderátory v jednotlivých relacích. Zvolený postup obsahové analýzy umožňuje posuzovat kvalitativní i kvantitativní aspekty pořadů jako takových prostřednictvím zkoumání jejich celkové obsahové struktury.

Vymezení, teoretické zarámování a přesnou definici postupu kvantitativní i kvalitativní analýzy mediálních obsahů detailně popsali například Belobrad (2008), Krippendorff (2004), Trampota a Vojtěchovská (2010), Scherer (1998) nebo Trampota (2006 a 2008). Právě tyto publikace jsou závazným vodítkem při níže prováděném výzkumu náboženských pořadů ČRo.

1.1 SPECIFIKACE ZKOUMANÉHO VZORKU

Zadavatelem zvolené náboženské pořady a webové obsahy Českého rozhlasu odpovídají svým formátem jednak diskuzní mediální tvorbě (Kodex ČRo definuje pravidla závazná pro diskuzní formáty v Článku 7), jednak tvorbě publicistické, případně zpravodajsko-publicistické (normativně definována Článkem 6 Kodexu ČRo). První jmenované skupině odpovídají rozhlasové pořady Hovory, Jak to vidí... a Vertikála, druhé pak pořad Zaostřeno na církev a speciál webu ČRo Náboženství – sekce Aktuality a Církevní restituce.

Rozdílný formát analyzovaných mediálních obsahů vyžaduje specifické modifikace aplikované výzkumné metodiky. Proto je následující text metodologické a metodické kapitoly rozdělen na dva oddíly.

1.2 METODOLOGIE KVANTITATIVNĚ-KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU DISKUZNÍCH MEDIÁLNÍCH OBSAHŮ

Základní výzkumnou jednotkou metodiky kvantitativně-kvalitativního výzkumu diskuzních obsahů (či kvantitativní metodiky kvality diskuzních obsahů) je tzv. **promluva** neboli **replika**. Analytik zkoumá vyslovené promluvy na dvou úrovních, a sice na úrovni moderátora/moderátorky a na úrovni hosta. Na obou úrovních analytik určuje témata promluv. Každé jednotlivé moderátorově replice i promluvě hosta je přiřazeno jedno detailní téma v závislosti na jeho převažujícím obsahu. Detailní neboli **hlavní témata** jsou přitom promluvám přiřazována z předem definovaného seznamu. Databáze detailních témat obsahuje 467 různých položek – námětů replik či příspěvků, které jsou pak dále zařazovány do 28 **tematických kategorií**¹⁰.

Podle Chlebouna, který se vývojem metodiky založené na posuzování jednotlivých replik zabýval, je „základním nástrojem pro analýzu nestrannosti moderátora (jako hlavního kritéria objektivity) je formální klasifikace všech promluv, kterými se moderátor v průběhu diskuze obrací na své hosty. Termín promluva odpovídá do značné míry replice postavy v dramatickém dialogu: je ohraničena vstupem účastníka (v tomto případě moderátora) do diskuze a ukončením (uzavřeným, neuzavřeným), kdy do diskuze vstupuje další účastník,“ a dodává „zkoumání nestrannosti je tak plně převedeno na projev řečové aktivity moderátora, závisí na výběru otázek i způsobu, jakým jsou jednotlivé promluvy pronášeny“ (Chleboun, 2003: 18).

Zmíněnou nestrannost moderátora je možné posuzovat podle konfrontačního, neutrálního, případně vstřícného charakteru jeho replik (přehledné rozdělení replik do tří zmíněných kategorií je uvedeno ve Schématu 1). Platí, že čím je relativní **poměr konfrontačních promluv** k jednotlivým uskupením (v případě předkládaného výzkumu náboženských skupin a církví), či konkrétním hostů (v dlouhodobějším časovém horizontu) vyrovnanější, tím je moderátorův přístup objektivnější, nestrannější.¹¹

¹⁰ Tematické kategorie: 1) bezpečnostní politika, 2) církve a náboženství, 3) doprava, 4) energetika, 5) Evropská unie, 6) historie, 7) hospodářská politika, 8) podniková sféra, 9) justice, 10) média, 11) menšiny a lidská práva, 12) mezinárodní události, 13) kalamity, nehody, 14) obrana, armáda, 15) regionální politika, 16) sociální politika, 17) společenské jevy, 18) sport, 19) státní správa, 20) stranická oblast, 21) školství, 22) umění a kultura, 23) zábava, 24) zdravotnictví, 25) zemědělství, 26) životní prostředí, 27) kriminální činy, 28) věda a výzkum.

¹¹ Dodejme, že aspekt konfrontačnosti úzce souvisí s tonalitou mediálního obrazu jednotlivých hostů a skupin hostů (například politických stran či církví a náboženských skupin).

Schéma 1: Typologie replik moderátorů – valuační relace (Chleboun, 2003)

Typ promluvy	Hodnota	Příklad:
doplňovací otázka	neutrální	"Jakou částku jste vyčlenili na bezpečnostní opatření?"
zjišťovací kladná/shodná otázka	neutrální	"Budou učebnice bezplatné i příští rok?"
zjišťovací záporná/neshodná otázka	konfrontační	"Není to spíš naopak?"
tvrzení	neutrální	"Je známo, že v Číně nejsou respektována lidská práva."
moderace	neutrální	"Dovolte, abych vás přerušil. Budeme muset přejít k dalšímu tématu."
alternativní otázka	neutrální	"Jste pro registrované partnerství, nebo pro ně ve Sněmovně ruku nezvednete?"
zpřesňující otázka	neutrální	"Vy pořád mluvíte obecně. Můžete říct nějaká konkrétní jména?"
oprava vlastní promluvy	neutrální	"Ano, máte pravdu. Nejedná se o Radu Evropy, ale o Evropský parlament."
poznámka, zpřesnění, doplnění	neutrální	"Nikoli deset milionů, myslel jste deset tisíc zaměstnanců."
obhajoba vlastní promluvy	neutrální	"Myslím, že ta otázka tady má své místo."
vysvětlení vlastní promluvy	neutrální	"Chtěl jsem tím jen upozornit na fakt, že menšinám je věnována malá pozornost."
ujišťovací promluva	neutrální	"Vaši poslanci jsou proti, je to tak?"
modální shodná otázka	neutrální	"Proč se v televizi objevuje násilí?"; "Jak je možné, že Romové nesmějí vycestovat?"
modální neshodná otázka	konfrontační	"Proč se nedohodnete?"
pochybová/podivová promluva	konfrontační	"Jak je možné, že vláda dosud vládne, když jste s ní tak nespokojeni?"
výzva, napomenutí	neutrální	"Neuhýbejte před mou otázkou!"
omluva hostovi	neutrální	"Já se vám teď musím omluvit za to, že jsem mystifikoval ..."
způsobová/důvodová otázka	neutrální	"Jak předejít mezinárodnímu konfliktu?"
otázka po vysvětlení	neutrální	"Co to znamená parametrické nastavení?"
vymiňovací promluva	konfrontační	"Uznejte přece, že zbraně by z vrtulníků padat neměly."
interpretace hosta	neutrální	"Pokud tomu dobře rozumím, pak současné státní dotace železnici považujete za nevyhovující."
konfrontační jiná promluva	konfrontační	(klasifikována např. neobvyklou intonací atp.)
humor, zlehčení	neutrální	"Když mluvíte o akupunktuře, jakoby mě píchaly desítky jehliček."
námítka	konfrontační	"Nicméně ..."; "Ale před chvílí jste říkal ..."
destruktivní promluva	konfrontační	"Kde žijete? Promiňte, pane viceguvernére, kde žijete? V Česku myslíte, že zvítězí zdravý rozum?"
vstřícná promluva	vstřícná	"Byl jsem ve vojenské nemocnici. Viděl jsem tam vaši vizitku a slyšel jsem na vás jen samou chválu. Myslím na vaše lékařské umění."

Moderátor by měl iniciovat otevřenou výměnu názorů, pokud však hosty často přerušuje v jejich replikách, může to mít negativní vliv na plynulost a kvalitu diskuze. Analytik si dále na úrovni moderátorova výkonu všimá tzv. **transparentnosti**. Toto kritérium posuzuje, nakolik přesně moderátoři odkazují k externím zdrojům informací, tedy jak kvalitně jsou pro vedení diskuzí připraveni. Platí, že čím je vyšší míra ověřitelnosti uváděných zdrojů, tím je moderátorovo tvrzení transparentnější. Jednotlivé odkazy, tedy citace, parafráze a tvrzení moderátorů jsou klasifikovány a kvantifikovány na základě arbitrárních modelových příkladů uvedených ve Schématu 2.

Schéma 2: Klasifikace výroků odkazujících na externí zdroje informací (čísla v tabulce uvádějí procentní vyjádření jednotlivých typů odkazování) (Chleboun, 2003)¹²

Kategorie	Detailní typologie výroků	Přesnost v %	Příklady
Přesné (více než 75 %)	zcela přesné určení citovaného zdroje	100 %	Typ 1: jméno + médium přenosu informace + datum zveřejnění + v případě méně známých osobností i funkce: " <i>Václav Havel prohlásil v nedělním rozhovoru pro Čro 1 Radiožurnál ...</i> ". Typ 2: jméno + funkce + kontextová informace: " <i>Jan Mrázek, náměstek ministra vnitra zodpovědný za organizaci zasedání NATO, uvedl, že ...</i> "
	shoda obecného určení zdroje s obrazem konkrétních zdrojů	100 %	zejména v obrazových příspěvcích zpravodajství, např. výpovědi neoznačených lidí v anketě
	obecné určení konkrétního citovaného zdroje	90 %	"Podle Stanislava Grosse byl zásah adekvátní."; " <i>Ekonom Jan Sýkora kritizuje ČNB, že nevyhodnocuje adekvátně hospodářskou situaci ...</i> "
	iniciační věty s alespoň dvěma následnými zdroji	90 %	"Právníci se domnívají, že harmonizace legislativy bude obtížnější ..." ... následují výpověď alespoň dvou konkrétních právníků
	potvrzená verifikace netransparentního výroku	90 %	Respondent potvrzuje pravdivost tvrzení, které bylo převzato z nedostatečně označeného zdroje. Př.: redaktor: " <i>Prý vám není dobře.</i> ", respondent: " <i>Ano, mám horečku.</i> "

¹² Autorem valuačních relací posuzování transparentnosti (viz Schéma 2) a konfrontačnosti (viz Schéma 1) je Petr Chleboun, který v akademicky uznávaném textu *Projekt kontinuální analýzy diskuzních pořadů českých televizí* (2003) definoval metodiku posuzování zmíněných dvou aspektů. Autor přitom neuvádí „ideální hodnoty“, kterých by mělo být dosahováno, hovoří však o situacích, kdy přehnaně nízké (především v případě transparentnosti), nebo naopak neúměrně vysoké hodnoty (zvláště v případě konfrontačnosti), negativně ovlivňují průběh diskuze a snižují hodnocení kvality práce moderátora.

Střední (30 % - 75 %)	iniciační věty s jedním konkrétním následným zdrojem	60 %	"Podle některých poslanců nepřinese novela nic dobrého." ... následuje výpověď jednoho poslance
	sklon ke zobecnění/přehlednosti	50 %	"Podle odpůrců není možné takto paušalizovat ..."; "... ozývají se hlasy napříč politickým spektrem ..."; "... jiní zase říkají, že cena práce je u nás nízká ..."; "... v médiích se objevila informace ..."; "... podle průzkumů veřejného mínění ..."
	specializovaná skupina autorů	50 %	označení specializované skupiny autorů, ale žádný konkrétní představitel. "Podle právníků ..."; "Ekonomové se na počínání ČNB dívají s rozpaky."; "Mediální odborníci říkají, že ..."
	neurčený zdroj konkrétní výpovědi	50 %	"Ráno jsem v novinách viděl fotografii ..."; "Mám takový materiál a v něm se píše, že ..."
Nepřesné (méně než 30 %)	nespecifikovaný zdroj informací	0 %	"prý", "údajně", "proslýchá se", "prosakují informace", "v kuloárech se šušká", "mluví se o tom", "občas bývá slyšet"
	nepotvrzená verifikace netransparentního výroku	0 %	Respondent odmítá pravdivost tvrzení, které bylo převzato z neoznačeného zdroje. Př.: redaktor: "Prý si necháváte říkat guru.", respondent: "To jste slyšel kde? O ničem takovém nevím."
Neklasifikováno	utajený zdroj informací	neklasifikováno	"Zdroj, který si nepřál být jmenován..."; "z dobře informovaných zdrojů, jejichž výpovědi má ČT k dispozici..."

Vedle výše uvedených kvalitativních kritérií transparentnosti a konfrontačnosti moderátorů, je dalším zásadním zkoumaným aspektem ukazujícím na kvalitu vedení diskuzí a připravenost moderátorů takzvaný **rating**, neboli hodnocení moderátorových tvrzení a interpretací hostů hosty samotnými. Možné situace parametru rating uvádí Schéma 3.

Schéma 3: Hodnocení interpretací a tvrzení moderátorů hosty diskuzí¹³ (Chleboun, 2003)

interpretace/citace uspokojivá z pohledu interpretovaného aktéra	„Ano, pane redaktore, přesně tak jsem to myslel.“
interpretace s dílčími výhradami interpretovaného aktéra	„Lze to takto říci, ale přece jen bych rád k tomu dodal...“
interpretace neuspokojivá z pohledu interpretovaného aktéra	„To moje slova úplně zkreslujete. Něco takového bych nikdy neřekl!“
interpretace výslovně nehodnocena (její rozvinutí apod.)	
rektifikace, nesouhlas s tvrzením moderátora	„Česká armáda žádným takovým letounem nedisponuje, paní redaktorko, musela jste si to poplést.“
souhlas s tvrzením moderátora	„Opravdu jsem vydal takový rozkaz, paní redaktorko, vidím, že jste dobře informovaná.“
dílčí souhlas s tvrzením moderátora (výhrady)	„Čísla, která jste teď citoval, jsou sice správná, ale je třeba je vidět ve správném kontextu.“ „Máte sice správné informace, ale na tom, co říkáte, je jen půlka pravdy.“
implicitní souhlas s tvrzeními	host s moderátorovým tvrzením souhlasí, ale nevyjádří to přímo.
výhrady k moderaci	„Vy mě, pane moderátore, vůbec nenecháte domluvit. Já se snažím odpovídat na vaše otázky, jak jen můžu, ale vy mi pořád berete slovo.“

Trojice popsanych kvalitativnich kritérií je při své kvantifikaci klíčovou součástí níže uvedené detailní analýzy přístupu moderátorů pořadů Hovory, Jak to vidí... a Vertikála. Vedle těchto kvalitativních ukazatelů je ovšem analýza zaměřena na řadu aspektů kvantitativních. Vhodnou kombinací kvalitativní a kvantitativní metriky vzniká komplexní kvantitativně-kvalitativní metoda výzkumu (nejen) diskuzních obsahů náboženského vysílání Českého rozhlasu.

Již výše byla definována řada z kvantitativních proměnných. Především proměnné **hlavní téma**¹⁴, **tematická kategorie** a **promluva/ replika** (respektive **výpověď**¹⁵). Další

¹³ Jednotlivé „druhy“ hodnocení moderátorů hosty jsou řazeny do tří kategorií, a sice na reakce souhlasné (ve schématu označeny zeleným podbarvením), neutrální (podbarveny žlutě) a reakce nesouhlasné (odlišeny červenou barvou).

¹⁴ Obsahový aspekt, kterého se převážná část příspěvku či repliky týkala. V rámci každého příspěvku se tak stanovuje jedno nebo více hlavních témat prezentovaných na významném prostoru, může však v něm být zmiňováno více různých tematických aspektů, tzv. výpovědí. Témata, která jsou příspěvkům a výpovědím přiřazována, vybírá analytik z předem definovaného seznamu, jenž obsahuje cca 470 různých položek. Na úrovni jednotlivých replik je zvoleno vždy jediné převažující hlavní téma.

z proměnných je **příspěvek**, definovaný jako článek, diskuzi či její pasáž, publicistickou reportáž, tedy ucelený televizní nebo rozhlasový informační blok. **Báze** představuje počet výpovědí, příspěvků, replik, osob, témat a dalších jednotek, které byly zahrnuty do analýzy. Číslo v bázi se nemusí vždy shodovat se součtem hodnot uvedených v grafu, prezentuje-li například pouze nejvýznamnější výsledky – například prvních 10 nejčtenějších tematických aspektů, nejčastější komentátory vyjadřující se k určitému subjektu atd.

Pro pořady diskuzního charakteru jsou zásadní kvantitativní proměnnou **hosté**, tedy aktéři diskuzí (nikoliv moderátoři) a **kategorie hostů**. Media Tenor ve svých kontinuálních výzkumných projektech pracuje s databází 22 kategorií osob – hostů. Tato struktura byla použita také pro potřeby Analýzy náboženského vysílání ČRo. Kategorie osob – hostů jsou následující: 1) zástupci armády, 2) **zástupci církví**, 3) ekonomové a analytici, 4) ministři a členové vlády, 5) poslanci a senátoři, 6) komunální politici, 7) jiní politici, 8) zástupci justice, 9) manažeři a podnikatelé, 10) zástupci nadací a neziskového sektoru, 11) novináři a komentátoři, 12) zástupci odborů a profesních komor, 13) policisté a hasiči, 14) sportovci, 15) zástupci školství, 16) umělci, 17) úředníci veřejné správy, 18) vědci a experti, 19) veřejnost, 20) osoby ze zahraničí, 21) zástupci zdravotnictví a 22) zástupci zemědělství.

¹⁵ Segment informace a základní výzkumná jednotka především zpravodajské metodiky, v němž je citován nebo popisován sledovaný subjekt. Výpověď je tak definována určitým subjektem, tónem medializace, tematizací a původcem výpovědi. Změna kteréhokoli z těchto aspektů signalizuje zápis nové výpovědi. V jedné větě tedy může být obsaženo více výpovědí, stejně jako se více vět může skládat z výpovědi jediné. Analogicky pak v jednom příspěvku může být obsaženo více výpovědí.

1.3 METODOLOGIE KVANTITATIVNĚ-KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU (ZPRAVODAJSKO) PUBLICISTICKÝCH MEDIÁLNÍCH OBSAHŮ

Aspekty a analytické jednotky aplikované na publicistické (a zpravodajsko-publicistické) formáty a náboženské pořady ČRo se do značné míry – minimálně v případě kvantitativních proměnných – shodují s výše definovanými proměnnými aplikovanými na výzkum formátů diskuzních. Není proto nutné jejich operacionalizaci opakovat. Jedná se konkrétně o proměnné **hlavní téma** a **tematická kategorie**. Zásadním a shodným aspektem je také výše definovaný kvalitativní ukazatel **transparentnosti**.

Mezi další kvantitativní proměnné metodiky aplikované na publicistické formáty patří takzvaná **aktuálnost příspěvku**¹⁶, **třetí strany**¹⁷ a zásadní jednotka **hlavní subjekt příspěvku**¹⁸.

Operacionalizace kvalitativních proměnných bude pro přehlednost uvedena v podobě slovníkových hesel:

Explicitní hodnocení hlavního subjektu autorem příspěvku: publicistika poskytuje i samotné redakci prostor pro vyjádření vlastního stanoviska vůči hlavním subjektům. Jako hodnotící stanovisko je chápáno explicitní vyjádření hodnocení (volbou příznakového lexika, jednoznačného odsudku, nebo naopak sympatií apod.). Tento aspekt úzce souvisí s **tonalitou medializace** a prezentace hlavních subjektů publicistických příspěvků (tonalita nabývá hodnot negativní – neutrální a pozitivní) a je zmiňován bodem 6.14 Kodexu ČRo. Proměnná explicitní stanovisko redakce může nabývat vždy jediné z následujících hodnot: a) nestrannost redakce, b) pozitivní hodnocení, c) negativní hodnocení, d) vyvážené hodnocení a e) nesledováno. Kritérium souvisí s **příznakovostí** použitého jazyka. Publicistické pořady totiž umožňují širokou variabilitu ztvárnění příspěvků o konkrétních tématech, příznakovost určuje intenzitu využití výrazových prostředků na ploše příspěvku. Příznakovost je jedním z implicitních prostředků, jak může dát redakce najevo své stanovisko k představeným

¹⁶ **Aktuálnost příspěvku:** aspekt aktuálnosti rozděluje příspěvky do tří kategorií. Příspěvek **aktuální** se týká současnosti a bezprostředně reaguje na aktuální událost. Může se jednat o odhalení kauzy, o okamžitý report z místa postiženého přírodní katastrofou, občanskými nepokoji nebo vojenskými zásahy, o postoje politiků a veřejnosti k právě projednávaným úpravám legislativy atd. Čas zveřejnění tohoto typu příspěvku je elementárně důležitý i pro jeho relevanci. V příspěvku **kontextovém** jde o prezentaci událostí v širším kontextu s jistým časovým odstupem (např. uvedení nových faktů v určité kauze, seznámení s aspekty konkrétního občanskoprávního sporu, průběh a výsledek vyšetřování určitého kriminálního činu nebo jiného případu porušování zákona). Příspěvek **tematický** se orientuje na nadčasovější témata zejména společenského života (např. vztahy veřejnosti k postiženým lidem, stav životního prostředí ve městech a na venkově) a nereaguje bezprostředně na aktuální dění. Čas uveřejnění tohoto typu příspěvku nehraje nejdůležitější roli pro jeho adekvátní percepci ze strany diváka či posluchače.

¹⁷ **Třetí strany:** osoby, organizace, které v příspěvku vystupují především jako komentátoři a poskytovatelé informací.

¹⁸ **Hlavní subjekt:** aktér příspěvku (osoba, podnik, politická strana, církev), jehož chování nebo jednání je popisováno, případně hodnoceno ze strany redakce nebo třetích stran. Jako hlavní subjekt může být kódováno i téma (např. církevní restituce).

subjektům, popř. tématům. Zvýšená míra příznakovosti signalizuje přítomnost faktorů, které mohou mít vliv na diváckou interpretaci.

Výrazové prostředky: takové stylistické prostředky, které vedle funkce obsahové nesou i další přidáné funkce (estetické, hodnotící).

Hodnocení hl. subjektu třetími stranami: pokud třetí strany komentují jednání hlavního subjektu, jaké je převažující stanovisko všech jejich členů? Hodnocení představuje i souhlas nebo odmítnutí, může totiž nabývat hodnot a) spíše souhlas, b) spíše nesouhlas, c) neutrální, nelze stanovit, d) třetí subjekty se nevyjadřují, e) vyvážené (pro i proti) a f) nesledováno.

Prostor pro vyjádření: poskytla redakce hlavnímu subjektu dostatečný prostor pro vyjádření? Dostatečnost netkví v časové rozloze výpovědi hlavního subjektu, ale především ve zjištění, zda dostal možnost vyjádřit se ke všem klíčovým aspektům, v jejichž souvislosti byl zmiňován, případně problematizován. Prostor pro vyjádření nabývá vždy jedné z hodnot zobrazených ve Schématu 4, které jsou řazeny do tří kategorií – uspokojivý, neuspokojivý, nehodnoceno.

Schéma 4: Prostor pro vyjádření hlavních subjektů příspěvků

Prostor	
dostatečný	uspokojivý
nedostatečný	neuspokojivý
vyjádření, jednání nahrávána bez vědomí hlavního subjektu ¹⁹	neuspokojivý
odmítnutí výpovědi, reprodukce postojů subjektu	uspokojivý
subjektu nebyl dán prostor	neuspokojivý
není možné získat vyjádření	uspokojivý
reprodukce, subjekt nežádán o výpověď	uspokojivý
za subjekt hovoří zástupce	uspokojivý
odmítnutí výpovědi s odvoláním na vázanost mlčenlivostí	uspokojivý
skryté nahrávání jako jediná cesta k informacím	neuspokojivý
manipulace s výpovědí hlavního subjektu	neuspokojivý
nesledován	nehodnoceno

Kvalita zpracování prezentovaných informací je sledována v sedmi následujících aspektech, které mohou vždy nabývat tří hodnot „korektní“, „k posouzení s nízkou závažností“, nebo „k posouzení s vyšší závažností“. Prvním aspektem je **Podstata kauzy**, kdy je hodnocen celkový dojem příspěvku na příjemce (diváka, posluchače) a je hledána odpověď na dotaz,

¹⁹ Zařazení tohoto typu vyjádření je v rozporu se zněním bodu 6.10 Kodexu ČRo: Český rozhlas nesmí odvíšlat informaci, jejíž původ není znám. Je povinen seznámit posluchače se zdrojem vysílané informace s výjimkou obecně známých skutečností a informací převzatých od renomovaných zpravodajských agentur, které jej zásobují informacemi na základě platné smlouvy. Použití utajovaného zdroje musí povolit šéfredaktor příslušné stanice za předpokladů uvedených v čl. 21.11 a 21.12. Zákonné právo redaktorů na ochranu zdroje není dotčeno.

zda byla podstata prezentované události zachycena logicky, pochopitelně a zda autor příspěvku dospěl k logickému a relevantnímu závěru.

Aspekt **Relevance témat, mluvčích a promluv** se vztahuje k obsahovým aspektům reportáže, volbě audiálního materiálu a původců výpovědí. Analýza vyhodnocuje míru jejich závažnosti ve vztahu k hlavnímu tématu příspěvku, popřípadě k jejich absenci. Zde tedy především relevanci vztaženou na tematiku náboženství a církví.

V rámci aspektu **Logická struktura informací** je hodnocen způsob obsahové výstavby reportáže a jeho vliv na srozumitelnost, tj. logická posloupnost informací a smysluplné rozvíjení prezentované problematiky.

Při sledování aspektu **Faktická správnost, přesnost a korektnost prezentovaných informací** se jedná o posouzení srozumitelnosti prezentovaných informací zaměřené na odhalení logických a faktických chyb, rozporuplnost prezentace jednotlivých faktů nebo přítomnost blíže nespecifikovaných slovních výrazů, které nejsou obecně rozšířeny.

Z hlediska **Vyváženosti prezentovaných informací** analýza sleduje, zda je popisovaná skutečnost zobrazena **ze všech relevantních úhlů pohledu a zda jsou jednotlivé aspekty problematiky prezentovány v adekvátní míře, aby obraz o dané skutečnosti nebyl zkreslován.**²⁰

Aspekt **Jazyková úroveň projevu autora** indikuje, zda v reportáži došlo k neadekvátnímu užití jazyka v oblasti syntaxe, lexika a stylistiky.

V oblasti **Forma prezentace** je posuzováno, zda byl způsob zpracování obsahu vzhledem k tématu příspěvku vhodně zvolený, přičemž je sledováno využití nejrozličnějších výrazových prostředků, autentického zvuku a průvodního slova, atd.

²⁰ Aspekt **vyváženosti** je jednoznačně nejzásadnějším z kvalitativních „položek“ posuzovaných při výzkumu publicistických obsahů. Přímou souvislost má se zněním § 2, odst. 2, písm. a) zákona 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu („*Hlavními úkoly veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání jsou zejména poskytované objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů,*“) i s písm. h) Preambule Kodexu Českého rozhlasu: „(ČRo) **Odráží rozmanitost filozofických koncepcí a náboženských vyznání ve společnosti, aby napomohl vzájemnému porozumění a toleranci a podporoval soudržnost mnohonárodnostní a multikulturní společnosti,**“. Klíčovitost aspektu vyváženosti rezonuje především při níže uváděné detailní kvalitativně-quantitativní analýze obsahu speciálu webu ČRo Náboženství, podsektce Církevní restituce.

2. HOVORY (Český rozhlas Plus)

Anotace pořadu²¹:

Rozhovor s osobností, která má zajímavý osobní i profesní život a názory. Cyklus volně navazuje na programovou řadu Hovory, kterou vysílal Český rozhlas 6. Hosty pořadu jsou respektované, nikoli však nutně mediálně známé tváře ze všech možných oblastí společnosti.

Moderátor dne si zve do studia sociology, designéry, vědce, spisovatele, architekty, historiky, restaurátory i restauratéry, zkrátka hosty zajímavé z jakékoli oboru lidské činnosti. Nezapomeneme ani na lidská práva, gender problematiku a duchovní život.

Vzhledem k zaměření na náboženské vysílání se jako relevantní jeví dodatek²²:

Nedělní Hovory neformálně navazují na Doteky víry, které do prosince 2014 vysílal Radiožurnál.

K detailní analýze byla zadavatelem definována všechna vydání pořadu Hovory zveřejněná v období od 1. srpna do 30. září 2016 (53 vydání), nikoliv pouze nedělní vydání pořadu (8 vydání), ze samotného zadání a závěrečného odstavce anotace pořadu tedy vychází vysoce pravděpodobný předpoklad, že tematická relevance Hovorů vzhledem k náboženskému vysílání Českého rozhlasu je nedostatečná.

Pro úplnost a přesnost tedy doplňme dvě skutečnosti. Tou první je anotace zmiňovaných **Doteků víry**, druhou fakt, že ve skutečnosti nedělní Hovory svým formátem, strukturou a charakterem přesněji než na Doteky víry navazují na pořad **Hovory o víře** (jak napovídá už samotný název)²³. Na místě je tedy uvedení anotace i tohoto pořadu, jehož vysílání bylo ukončeno v únoru 2013.

²¹ Zde: http://www.rozhlas.cz/plus/porady/_porad/101031.

²² Totožný text je jedinou anotací pořadu přímo ve webové sekci Náboženství: <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/hovory>.

²³ Právě z tohoto důvodu jsou v následujícím textu rozlišovány termíny „Hovory“ a „nedělní Hovory (o víře)“, kdy první termín odkazuje na kompletní vysílání pořadu Hovory v období od 1. srpna do 30. září 2016 a druhý termín na specializované vysílání ze 7., 14., 21. a 28. srpna 2016 a 4., 11., 18. a 25. září 2016.

Anotace Doteků víry²⁴:

Doteky víry zklidňují tempo Radiožurnálu. Každou sobotu a neděli po dvaadvacáté hodině vám Doteky víry nabízejí povídání o věcech mezi nebem a zemí. A také o člověku a jeho neklidném putování životem, o jeho mnohdy nelehkém údělu, ale také o zdrojích štěstí, harmonie a lásky.

Doteky víry jsou liberální a volnou platformou pro všechny, kteří žijí naplno, s plným nasazením zdolávají problémy, myslí na druhé a doufají v láskyplnou vyšší moc. Doteky víry jsou pro ty, kteří žijí aktivní život ve víře, i pro ty, kteří hledají. Není to pořad striktně vymezený náboženským rámcem, nýbrž prostor pro diskusi o věcech duchovních i ryze lidských, o všem, co naplňuje duši radostí i bolestí.

Doteky víry chtějí být také zdrojem energie a inspirace, protože ukazují silné lidské příběhy osobností známých i neznámých. Eva Hůlková a její spolupracovníci a spolupracovnice přicházejí víkend co víkend do vinohradského studia se svými hosty, aby pak společně vstoupili do vašich domovů a nabídli vám pořad, který se snaží ukázat krásu jinakosti a význam tolerance.

Anotace Hovorů o víře²⁵:

Rozhovory s věřícími i nevěřícími. Pořad mapuje nejrůznější podoby víry. Od pojmu víra, kde se vzala, co si pod vírou představit. Teologické i filozofické úvahy na téma víry. Představení jednotlivých církví náboženských skupin a společností s osobními příběhy jednotlivých věřících.

Hovory o víře jsou pro každého, koho zajímá víra, ať už je to víra v Boha, nebo jen víra v člověka a jeho schopnosti, může se tu objevit i víra v jakékoliv extrémní podobě.

Smyslem pořadu není přesvědčovat o jedné pravé víře, ale ukázat, jak mnoho je podob víry.

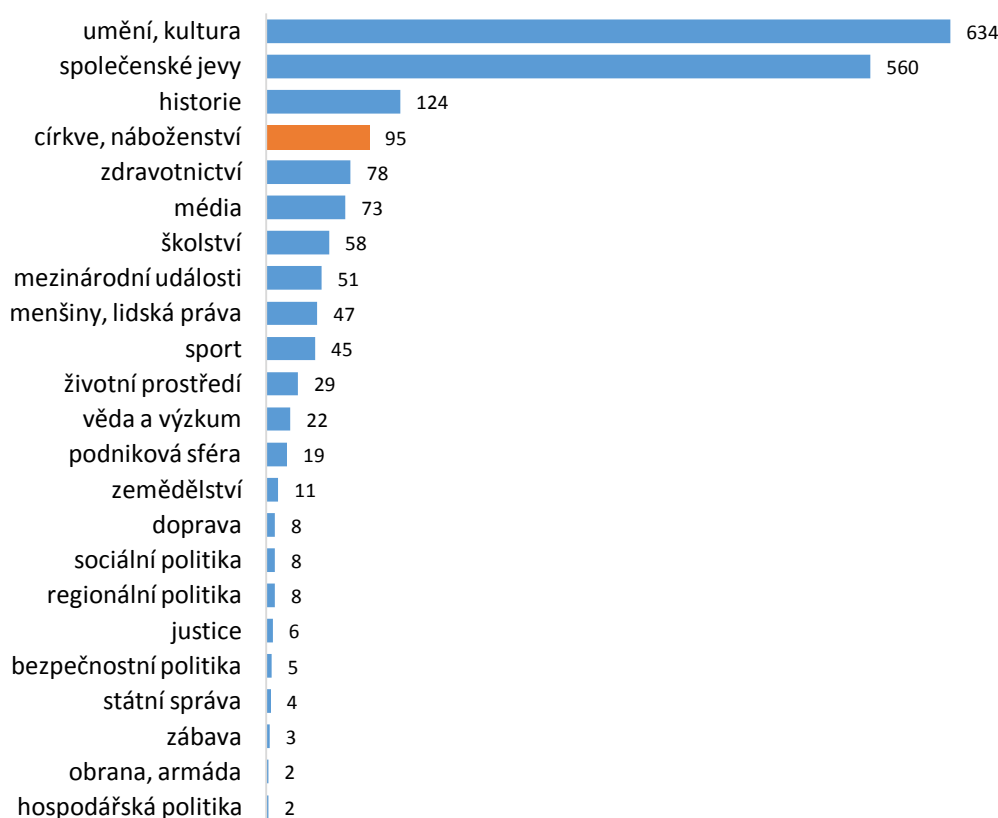
Zahrnuje nutně i ponor do nitra každého zpovídaného, bez toho by Hovory o víře byly jen plakáty jednotlivých věr.

²⁴ Zde: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/porady/_porad/88.

²⁵ Zde: http://www.rozhlas.cz/cro6/porady/_porad/3412.

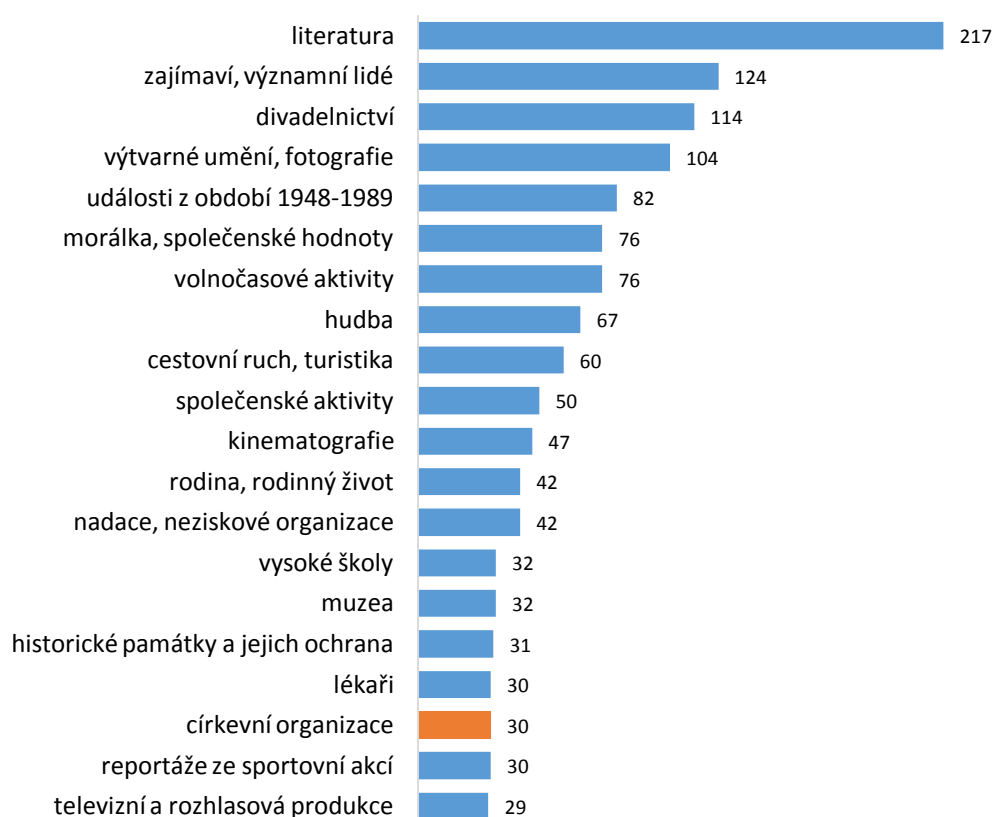
Tezi o formátové i obsahové podobnosti nedělního vydání Hovorů s dříve vysílanými Hovory o víře dokládá i detailní rozbor a hodnocení Hovorů o víře, které zpracoval David Václavík. Autor o Hovorech o víře píše: „V porovnání s již zmíněnými sobotními Doteky víry, které se zdají být podobným typem pořadu, jsou hovory o víře konzistentnější a lépe odpovídají pořadu s náboženskou a duchovní tematikou, a to i přesto, že část rozhovoru se vždy týká osobní zpovědi hosta, která nezřídka nezřídka věnuje 'nenáboženským otázkám' (např. výběr povolání hosta apod.). Na rozdíl od doteků víry je totiž v rozhovoru s hostem zřejmý jeho cíl (seznámení s duchovním životem hosta či jeho názory v této oblasti)“ (Václavík, 2013: 20). Doplňme, že „portréty“ jednotlivých hostů, respektive seznámení s jejich prací a životními příběhy, byly pravidelnou součástí všech vydání Hovorů. Tento fakt se odrazil tematickým aspektem *zajímaví a významní lidé*. Jak dokládá příslušná statistika, šlo o druhý nejčastější námět Hovorů vysílaných v srpnu a září (viz graf G2).

G1: Tematické kategorie Hovorů (1. 8. – 30. 9. 2016), počet replik moderátorů i hostů, celková báze 1892 replik moderátorů i hostů

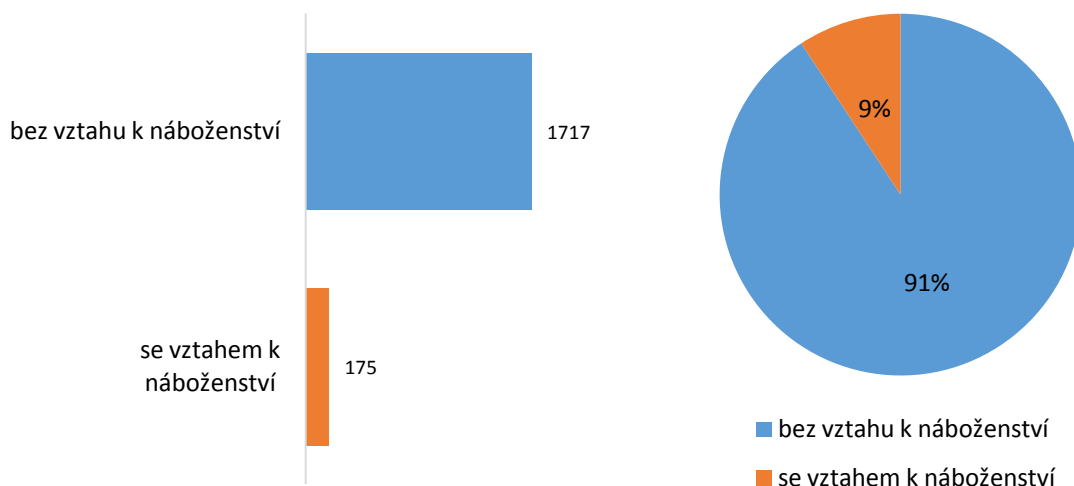

Pořad Hovory byl v první řadě diskuzním pořadem zaměřeným na oblast *umění*, jak ukazuje graf G2 níže konkrétně zvláště na *literaturu*, *divadelnictví* a *výtvarné umění*, a společenské jevy (konkrétně informace o samotných hostech – *zajímaví a významní lidé* nebo o *morálce a společenských hodnotách*). Tematické kategorii *církve a náboženství* bylo věnováno 95 replik moderátorů a hostů, tedy 5 % dvouměsíčního obsahu Hovorů. Jak ovšem ukazují grafy G3 a G4, přímý vztah k náboženství měla téměř desetina vyslovených replik. Lze tedy konstatovat, že necelých 10 % replik moderátorů a hostů mělo explicitně deklarovanou **relevanci** vztahenou k náboženskému vysílání Českého rozhlasu.

G2: Nejčastější detailní témata Hovorů (1. 8. – 30. 9. 2016), počet replik moderátorů i hostů, celková báze 1892 replik moderátorů i hostů

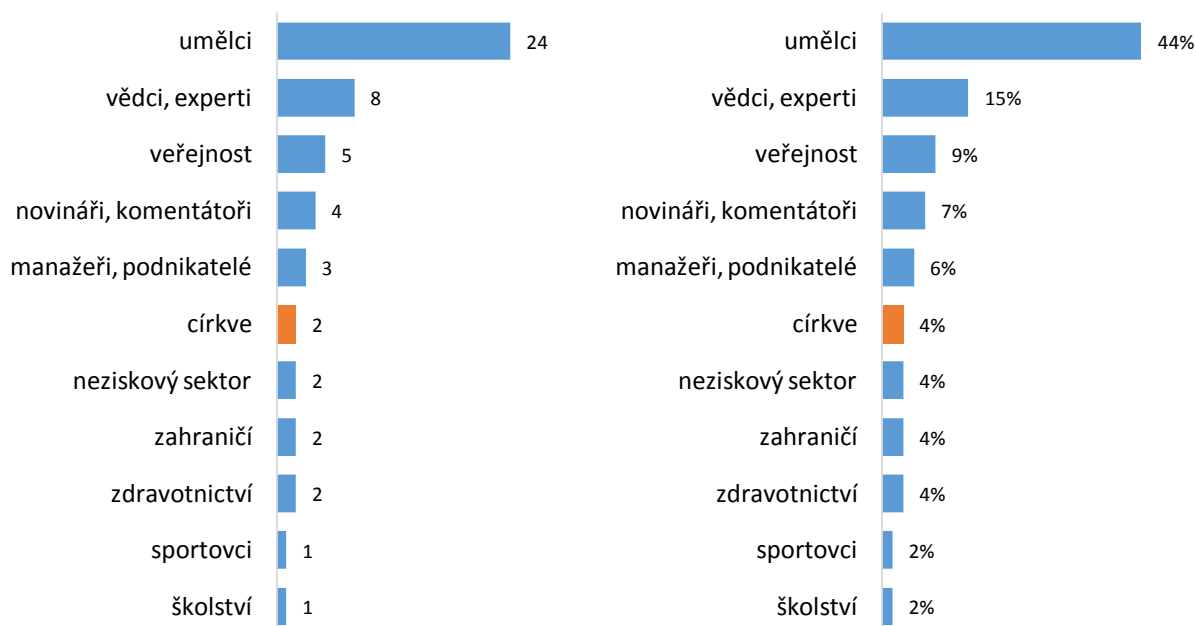
G3 a G4: Relevance témat Hovorů ve vztahu k náboženskému vysílání ČRo (1. 8. – 30. 9. 2016), počet a podíl replik moderátorů i hostů (za repliku vztahující se k náboženskému vysílání je považována replika explicitně zmiňující církve, náboženské vyznání, víru, náboženské texty a hodnoty nebo repliky bezprostředně reagující na výše jmenované), celková báze 1892 replik moderátorů i hostů

Jak jsme ukázali výše, Hovory byly především pořadem o umění, nyní dodejme pro zpřesnění, že byly pořadem s umělci a představiteli kultury o umění, kultuře a tvorbě a životě umělců.²⁶ Pro zadání výzkumu relevantní církve zastupovali teolog a religionista Církve římskokatolické Ivan Štampach a kazatel a odcházející synodní senior Českobratrské církve evangelické a předseda Ekumenické rady církví v ČR Joel Ruml. K mediální politice Církve římskokatolické se v části rozhovoru vyjadřoval filmový režisér Jiří Strach, který byl arcibiskupem Dominikem Dukou jmenován členem Mediální rady České biskupské konference.

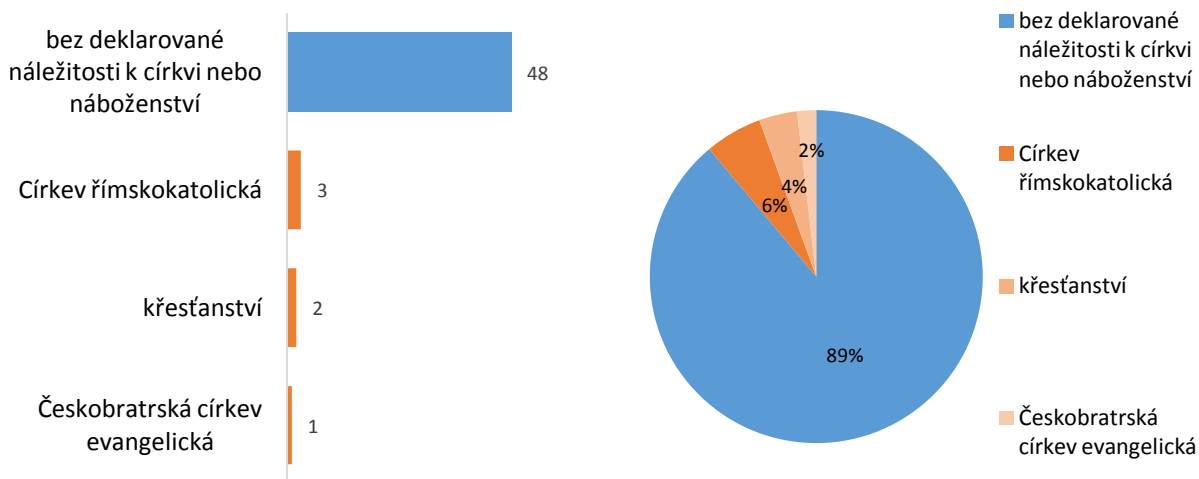
²⁶ Nejpočetnější kategorii hostů tvořili Karel Sýs, Jiří Strach, Monika Načeva, Jiří Turek, Nina Hedwic, Josef Velčovský, Radim Kopáč, Václav Kotek, Jiří Jaskmanický, Martin Sichinger, Karel Havelka, Libor Šturc, Olga Walló, Petr Horký, Tomáš Brandejs, Jaroslava Malíková, Tomáš T. Kůs, Petr Nikolaev, Jan Krčmář, Miloň Čepelka, Michal Klich, Nina Provaan Smetanová, Hana Ornestová a Vladimír Hanzel.

G5 a G6: Kategorie hostů Hovorů (1. 8. – 30. 9. 2016), počet a podíl kategorií hostů, celková báze 54 hostů

Explicitně deklarovaná příslušnost k církvi či náboženskému vyznání byla ve vysílání Hovorů sdělena v rozhovoru s podnikatelem a křesťanským teologem Pravomilem Novákem, také s koordinátorem nízkoprahové sekce YMCA Praha Jiřím Horákem, třetím zástupcem Církve římskokatolické byl vedle zmiňovaného Ivana Štampacha a Jiřího Stracha kurátor muzea v Praze-Uhřetěvsi, kronikář a člen tamní farní rady Michal Klich. Z volby hostů vizualizované v grafech G7 a G8 je tedy zjevné, že v pořadu Hovory nedostali prostor zástupci nekřesťanských církví a náboženství. Vzhledem k faktu, že anotace pořadu Hovory netematizuje náboženské otázky, nelze ze zjištěných faktů poukazovat na nekorespondenci obsahu vysílání s definicí pořadu. Opačným pohledem se ovšem musíme dívat na nedělní Hovory (o víře), kterým se budeme věnovat níže.

G7 a G8: Relevance hostů Hovorů ve vztahu k náboženskému vysílání ČRo (1. 8. – 30. 9. 2016), počet a podíl hostů (za zástupce konkrétní církve nebo náboženství je host považován jedině v případě explicitní deklarace moderátorem/moderátorkou nebo hostem samotným), celková báze 54 hostů

Absenci zástupců nekřesťanských církví a náboženství nelze jednoznačně považovat za nesoulad se zněním Kodexu ČRo. Ten se totiž nevyjadřuje o konkrétních pořadech a nepohlíží izolovaně na konkrétní (časově omezené) výseky mediálního obsahu vysílaného stanicemi Českého rozhlasu, ale hovoří o vysílání jako o celku, když říká v bodě 17.1, že „*Ve vztahu k náboženským otázkám vychází program Českého rozhlasu ze zásady otevřenosti a tolerance rozmanitých náboženství registrovaných církví a náboženských společností věřících, jakož i osob bez náboženského vyznání,*“ a dále v bodě 17.2, že „*Programový prostor věnovaný náboženství se opírá o rozvrstvení společnosti a její aktuální vztah k duchovní oblasti. Pomůckou jsou údaje posledního sčítání lidu*“.

Data Českého statistického úřadu tedy uvádíme jako nezbytné doplnění (nejen kapitoly věnované Hovorům; data platí i pro další zkoumané pořady ČRo), jejich interpretace v návaznosti na jednotlivé pořady zvolené zadavatelem pro detailní analýzu je vždy pouze orientační, přesněji řečeno, zjištěné hodnoty ze statistik Sčítání lidu lze vždy považovat pouze za kontextové, nikoliv za jednoznačně hodnotící.

Údaje ČSÚ ze Sčítání lidu, domů a bytů provedeného v roce 2011 ukazují, že *Věřící, hlásící se k církvi, náboženské společnosti tvoří 14 % populace ČR, Věřící - nehlásící se k žádné církvi ani náboženské společnosti 7 % populace, naopak Bez náboženské víry bylo sečteno 34 % obyvatel a zbývajících 45 % obyvatel ČR odpověď neuvedlo.*²⁷ Věřící tedy tvořili podle Českého statistického úřadu 21 % obyvatel ČR.

²⁷ Data ČSÚ: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=n%C3%A1bo%C5%BEnstv%C3%AD&bkv=bsOhYm_FvmVuc3R2w60.&katalog=all&pvo=SLD9100PU-KR#w (zobrazeno 23. 3. 2017)

T1: Obyvatelstvo ČR podle náboženské víry (ČSÚ 2011)

			počet	podíl
Obyvatelstvo ČR celkem			10562214	100 %
Věřící, hlásící se k církvi, náboženské společnosti			1467438	14 %
z toho:	registrované církve a náboženské společnosti	Církev římskokatolická	1083899	10 %
		Českobratrská církev evangelická	51936	0,5 %
		Církev československá husitská	39276	0,4 %
		Pravoslavná církev v českých zemích	20628	0,2 %
		Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	13097	0,1 %
		Církev bratrská	10872	0,1 %
		Církev řeckokatolická	9927	0,1 %
		Církev Křesťanská společenství	9387	0,1 %
		Slezská církev evangelická augsburského vyznání	8162	0,1 %
		Církev adventistů sedmého dne	7394	0,1 %
		Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	6645	0,1 %
		Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v ČR	5844	0,1 %
		Apoštolská církev	4934	0,05 %
		Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü	3487	0,03 %
		Křesťanské sbory	3458	0,03 %
		Bratrská jednota baptistů	3208	0,03 %
		Luterská evangelická církev a. v. v ČR	2591	0,02 %
		Jednota bratrská	2156	0,02 %
		Evangelická církev metodistická	1952	0,02 %
		Starokatolická církev v ČR	1736	0,02 %
		Ústředí muslimských obcí	1442	0,01 %
		Federace židovských obcí v ČR	1132	0,01 %
		Višva Nirmala Dharma	1100	0,01 %
		Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice	926	0,009 %
		Obec křesťanů v České republice	884	0,008 %
		Církev Slovo života	857	0,008 %
		Mezinárodní společnosti pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna	675	0,006 %
		Církev Nová naděje	430	0,004 %
		Česká hinduistická náboženská společnost	427	0,004 %

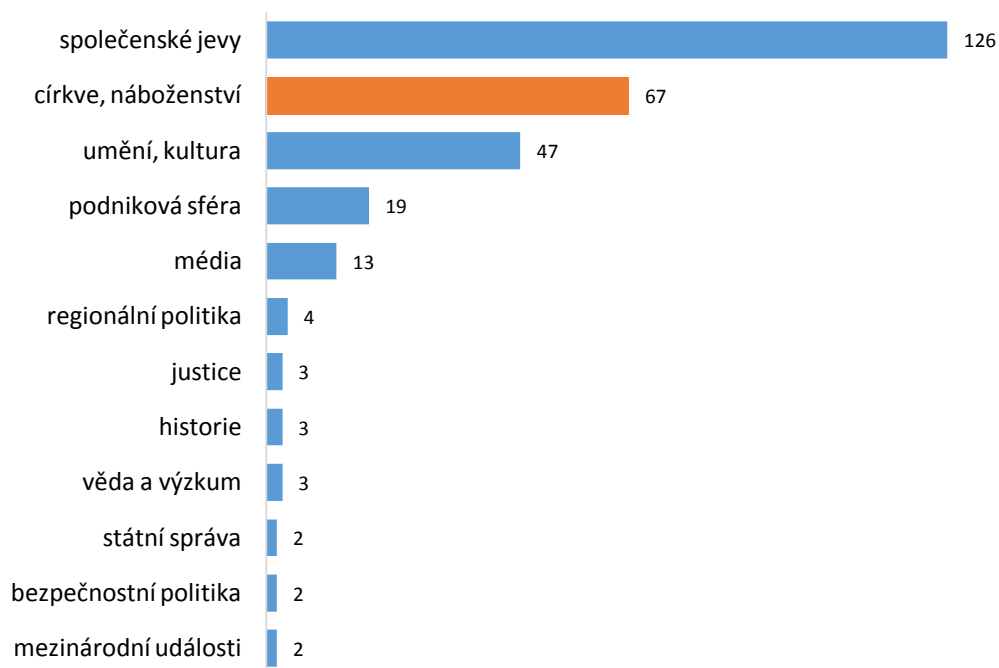
		Církev živého Boha	371	0,004 %	
		Náboženská společnost českých unitářů	155	0,001 %	
		Novoapoštolská církev v ČR	98	0,001 %	
	neregistrované církve a hnutí	Jedi	15070	0,1 %	
		Scientologická církev	374	0,004 %	
		Hnutí Grálu	232	0,002 %	
		Anglikánská církev	115	0,001 %	
		Církev sjednocení (moonisté)	65	0,001 %	
	náboženství a náboženské směry - obecné zápisy	katolická víra (katolík)	71138	0,7 %	
		křesťanství	13034	0,1 %	
		protestantská/evangelická víra (protestant, evangelík)	8211	0,1 %	
		buddhismus	2632	0,02 %	
		islám	1943	0,02 %	
		Pohanství	863	0,008 %	
		judaismus	345	0,003 %	
		hinduismus	210	0,002 %	
	Věřící - nehlásící se k žádné církvi ani náboženské společnosti			707649	7 %
	Bez náboženské víry			3612804	34 %
Neuvedeno			4774323	45 %	

Data ČSÚ jednoznačně ukazují, že ze 14 % české populace hlásící se ke konkrétní církvi nebo náboženské skupině, tvořila křesťanská náboženství 94% podíl. Nelze tedy hovořit o absenci zástupců nekřesťanských církví a náboženství ve vysílání Hovorů v srpnu a září 2016 jako o významné podprezentaci či naopak nadprezentaci některé ze skupin. S vědomím výše zmíněné omezené platnosti analytických závěrů při posuzování izolovaných pořadů v izolovaném časovém úseku lze pouze konstatovat, že během srpna a září 2016 byli hosté explicitně deklarující náboženské vyznání v kontextu hodnot zjištěných při sčítání lidu (na nějž odkazuje bod 17.2 Kodexu ČRo) zváni do Hovorů méně často (11 % „náboženských“ hostů v Hovorech versus 21 % věřících obyvatel v ČR).

2.1 NEDĚLNÍ HOVORY (O VÍŘE) (Český rozhlas Plus)

Jak bylo již výše popsáno, specifickou „rubrikou Hovorů jsou vydání nedělních Hovorů (o víře). V analyzovaném období šlo o 8 relací, v nichž Vladimír Kroc a Eva Hůlková vedli rozhovory s filmovým režisérem a členem Mediální rady České biskupské konference Jiřím Strachem, podnikatelem a teologem Pravomilem Novákem, religionistou a teologem Ivanem Štampachem, kazatelem Českobratrské církve evangelické a odcházejícím předsedou Ekumenické rady církví v ČR Joelem Rumlem, podnikatelkou Lenkou Papadakisovou, předsedou České genealogicko-heraldické společnosti Martinem Slabochem, podnikatelem a filantropem Vojtěchem Sedláčkem a kurátorem muzea v Praze-Uhřetěvsi, kronikářem a členem tamní farní rady Michalem Klichem.

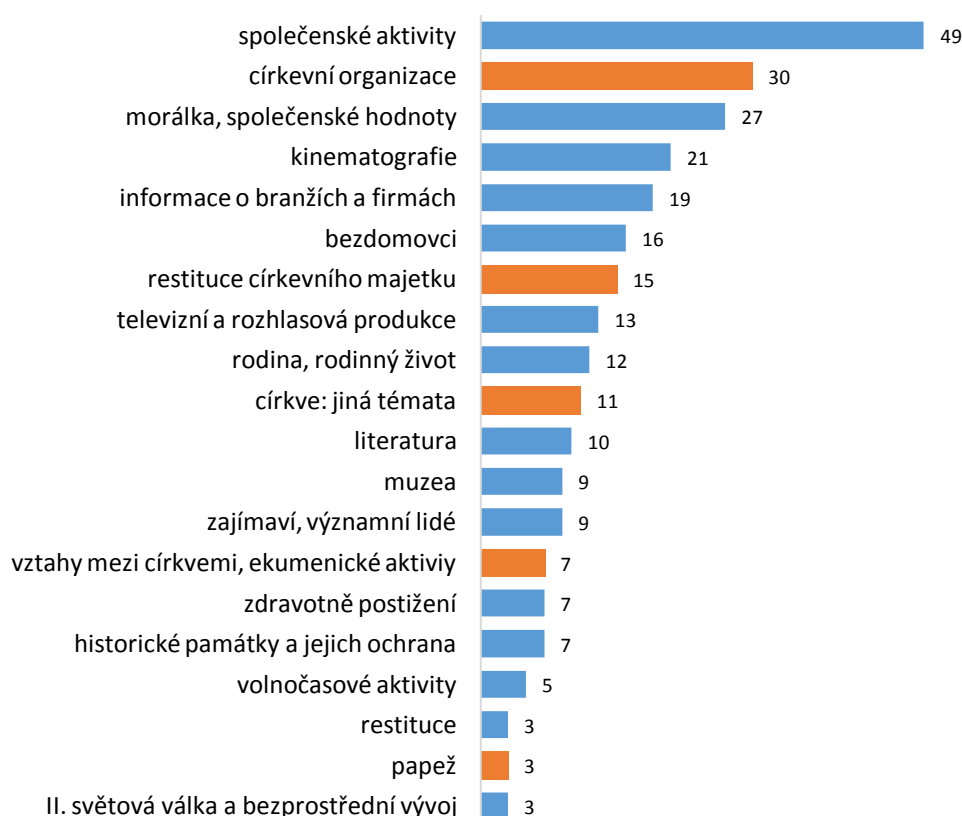
G9: Tematické kategorie nedělních Hovorů (o víře) (7. 8. – 25. 9. 2016), počet replik moderátorů i hostů, celková báze 291 replik moderátorů i hostů

Relativně častěji než v Hovorech byla v nedělních Hovorech (o víře) tematizována problematika *církví a náboženství* či *společenských aktivit a společenských hodnot*. Protože nedělní Hovory (o víře) podle samotného Českého rozhlasu navazují na Doteky víry, lze říci, že ve zkoumaném období vysílané pořady odpovídaly deklarované anotaci Doteků víry, respektive této její pasáži: *Doteky víry jsou liberální a volnou platformou pro všechny, kteří žijí naplno, s plným nasazením zdolávají problémy, myslí na druhé a doufají v láskyplnou vyšší*

*moc. Doteky víry jsou pro ty, kteří žijí aktivní život ve víře, i pro ty, kteří hledají. **Není to pořad striktně vymezený náboženským rámcem, nýbrž prostor pro diskusi o věcech duchovních i ryze lidských, o všem, co naplňuje duši radostí i bolestí.***

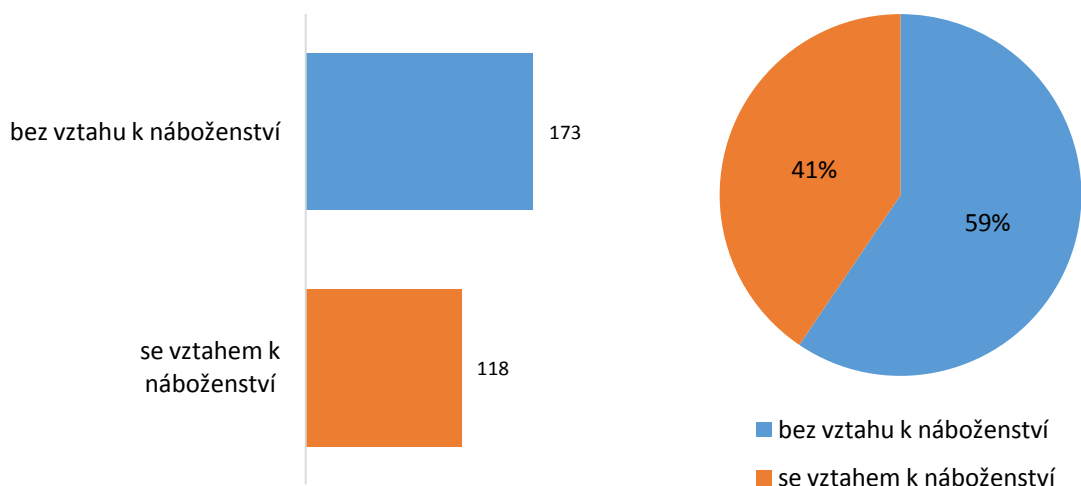
G10: Nejčastější detailní témata nedělních Hovorů (o víře) (7. 8. – 25. 9. 2016), počet replik moderátorů i hostů, celková báze 291 replik moderátorů i hostů

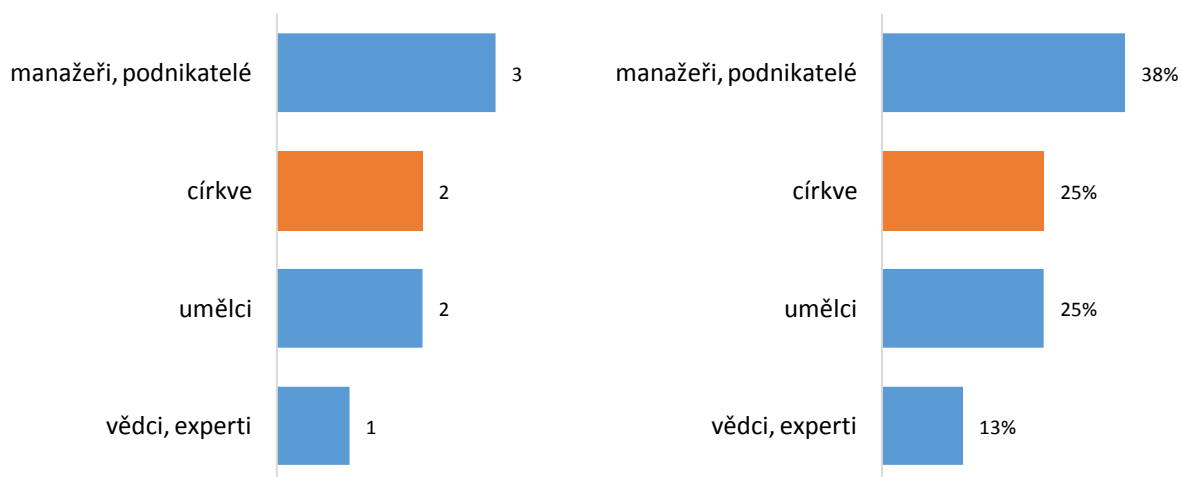
Explicitní vztah k náboženství a církvím byl zjištěn u dvou pětín moderátorů a hostů vyslovených replik. Při detailním pohledu lze odhalit výrazný rozdíl mezi vydáními (premiérově)²⁸ vysílanými v srpnu a vydáními vysílanými v září, co do relativní intenzity replik se vztahem k náboženství a církvím. Nedělní Hovory (o církvi) vysílané v srpnu byly typické vysokým podílem nábožensky relevantních replik (u Jiřího Stracha šlo o 54 % replik, u Pravomila Nováka o 80 % replik, u Ivana Štampacha o 73 % replik a u Joela Rumla o 72 % replik), naproti tomu v zářijových relacích byl podíl replik s relevancí k náboženské problematice často minimální (u Lenky Papadakisové 21 % replik, u Martina Slabocha 7 % replik, u Vojtěcha Sedláčka 3 % replik a u Michala Kliča 24 % replik).

²⁸ Například rozhovor s Jiřím Strachem byl natočen již měsíc před svým uvedením v Karlových Varech na Mezinárodním filmovém festivalu, vysílán byl až 7. srpna.

G11 a G12: Relevance témat Hovorů (o víře) ve vztahu k náboženskému vysílání ČRo (1. 8. – 30. 9. 2016), počet a podíl replik moderátorů i hostů (za repliku vztahující se k náboženskému vysílání je považována replika explicitně zmiňující církev, náboženské vyznání, víru, náboženské texty a hodnoty nebo repliky bezprostředně reagující na výše jmenované), celková báze 291 replik moderátorů i hostů

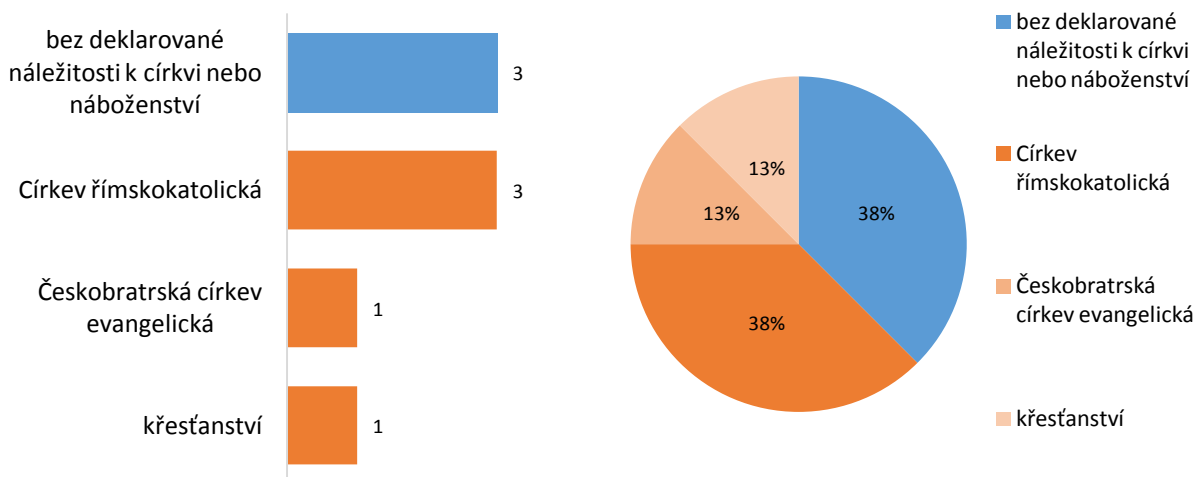

G13 a G14: Kategorie hostů nedělních Hovorů (o víře) (7. 8. – 25. 9. 2016), počet a podíl kategorií hostů, celková báze 8 hostů

Svou příslušnost k církvi či náboženství (jak vyplývá již z výše prezentovaných dat kompletního vysílání pořadu Hovory v srpnu a září 2016, jednalo se vždy o zástupce křesťanských církví) deklarovala pětice, tedy téměř dvě třetiny, hostů nedělních Hovorů (o víře).

G15 a G16: Relevance hostů nedělních Hovorů (o víře) ve vztahu k náboženskému vysílání ČRo (7. 8. – 25. 9. 2016), počet a podíl hostů (za zástupce konkrétní církve nebo náboženství je host považován jedině v případě explicitní deklarace moderátorem/moderátorkou nebo hostem samotným), celková báze 8 hostů

3. JAK TO VIDÍ... (Český rozhlas Dvojka)

Nedělní vydání pořadu Jak to vidí... byla ve vztahu k otázkám náboženství specifická a relevantní již osobami moderátorů. Rozhovory vždy s jediným hostem vedli řádová sestra Angelika z Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského a římskokatolický farář Zbigniew Czendlik. Z této skutečnosti vychází předpoklad, že nedělní vydání pořadu Jak to vidí... mají vysokou relevanci vztaženou k náboženství a církvím. Skutečný stav v zadavatelem stanoveném časovém úseku zobrazují především grafy G19 a G20, které ovšem zmíněný předpoklad nepotvrzují a nekorrespondují ani s velmi vágně formulovanou anotací pořadu Jak to vidí....

Anotace pořadu²⁹:

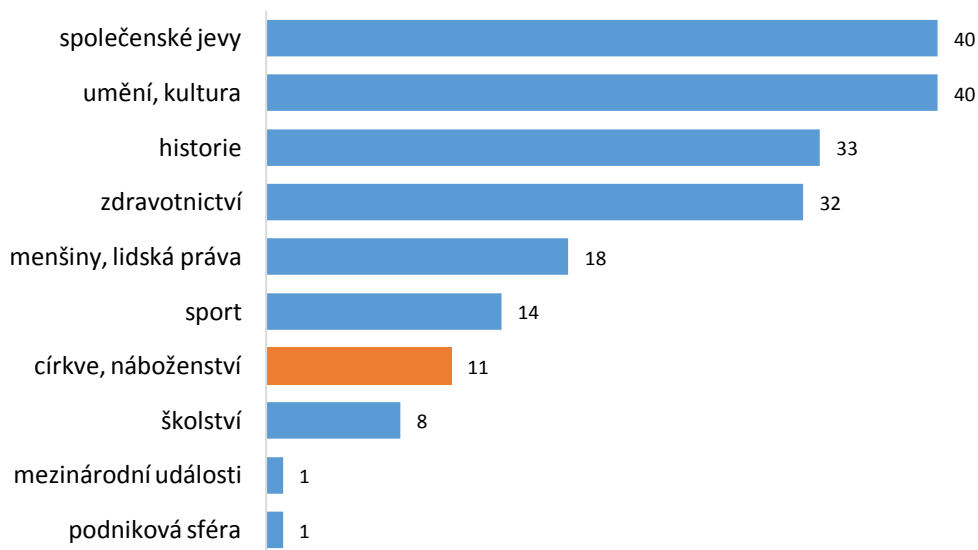
Aktuální názory a komentáře nezávislých osobností na dění kolem nás. **Speciální nedělní vysílání pořadu se zaměřuje na etická a duchovní témata.** V době letních prázdnin se vysílá cestovatelské Jak to vidí...: zkušenosti, rady a hlavně zajímavá povídání o nejrůznějších koutech Země.

Poslední věta citované anotace se z části vztahuje i ke zkoumanému období, nicméně, jak ukazuje graf G18, *cestovnímu ruchu a turistice* byly věnovány v nedělních vydáních Jak to vidí... pouze 4 repliky, vztah k zahraničnímu dění měl i rozhovor sestry Angeliky s badmintonistou Petrem Koukalem. Rozhovor se částečně týkal sportovcovy účasti na letních olympijských hrách v brazilském Rio de Janeiru (detailní témata *organizace sportovních akcí a reportáže ze sportovních akcí*).

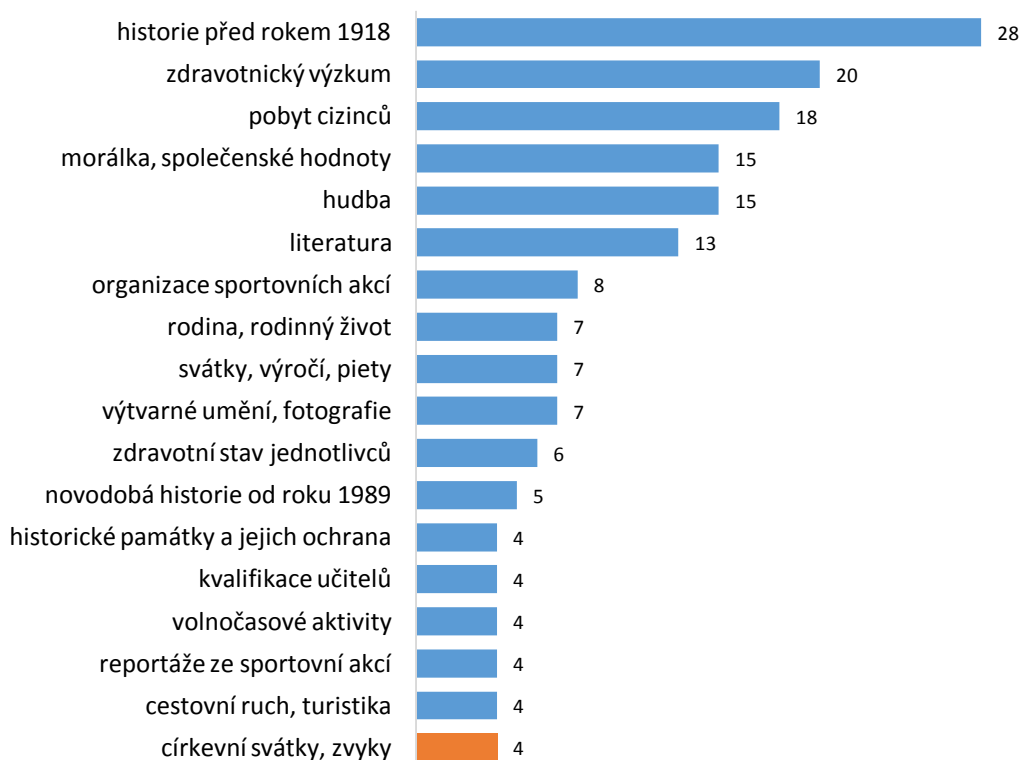
Vedle jmenovaného Petra Koukala rozmlouvala sestra Angelika s lékařem a spoluzakladatelem Česko - Švýcarské společnosti Josefem Kalným, literárním historikem specializovaným na barokní literaturu Milošem Sládkem a se spisovatelkou Alenou Ježkovou. Zbigniew Czendlik vedl rozhovory s pediatrem a kardiologem Milanem Šamánkem, arménskou hoteliérkou podnikající v České republice Marinou Zulueta, kytarovým virtuózem Štěpánem Rakem a s historikem Historického ústavu AV ČR Jaroslavem Šebkem.

²⁹ Zde: <http://www.rozhlas.cz/dvojka/jaktovidi/zprava/jak-to-vidi--970883>.

G17: Tematické kategorie pořadu Jak to vidí... (7. 8. – 25. 9. 2016), počet replik moderátorů i hostů

G18: Nejčastější detailní témata pořadu Jak to vidí... (7. 8. – 25. 9. 2016), počet replik moderátorů i hostů

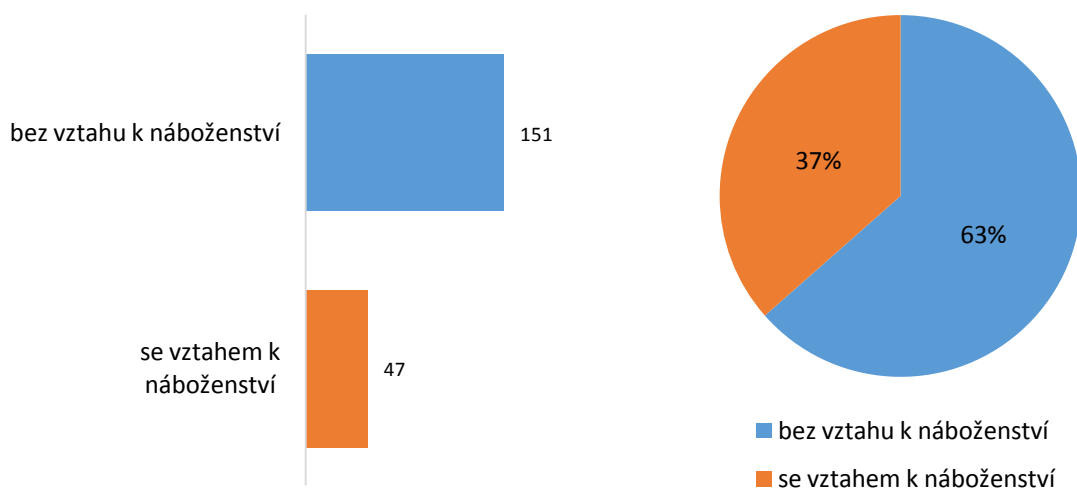

O historických tématech hovořila sestra Angelika s lékařem a pamětníkem 21. srpna 1968 Josefem Kalným, *události před rokem 1918* přiblížili Arménka Marina Zulueta, historik Jaroslav Ježek a spisovatelka Alena Ježková. Na témata z oblasti *historie* moderátoři často navazovali dotazy týkajícími se *morálky a hodnot* současné české společnosti.

Tematickou relevanci k problematice náboženství a církví měla oproti výše vyslovenému předpokladu třetina replik moderátorů a hostů. Minimální návaznost na náboženství měly rozhovory s badmintonistou Petrem Koukalem (1 replika z 20) a s hudebníkem Štěpánem Rakem (1 replika z 26), nulovou rozhovor sestry Angeliky s Josefem Kalným. Naopak vysoce relevantní byl v tomto směru pořad, v němž sestra Angelika rozmlouvala s Milošem Sládkem (9 replik z 10). Tato skutečnost byla dána především úzkou provázaností barokní literatury, architektury a výtvarného umění s náboženstvím a dominantní církví, konkrétně s katolicismem.

Pro úplnost doplňme hodnoty relativní náboženské relevance rozhovorů se zbývajících čtveřicí hostů: vydání *Jak to vidí...* s Milanem Šamánkem se k tématu vázalo z 29 procent, s Marinou Zulueta z 16 procent, s Alenou Ježkovou z 24 % a s Jaroslavem Šebkem z 54 procent.

G19 a G20: Relevance témat pořadu *Jak to vidí...* ve vztahu k náboženskému vysílání ČRo (1. 8. – 30. 9. 2016), počet a podíl replik moderátorů i hostů (za repliku vztahující se k náboženskému vysílání je považována replika explicitně zmiňující církev, náboženské vyznání, víru, náboženské texty a hodnoty nebo repliky bezprostředně reagující na výše jmenované), celková báze 198 replik moderátorů i hostů

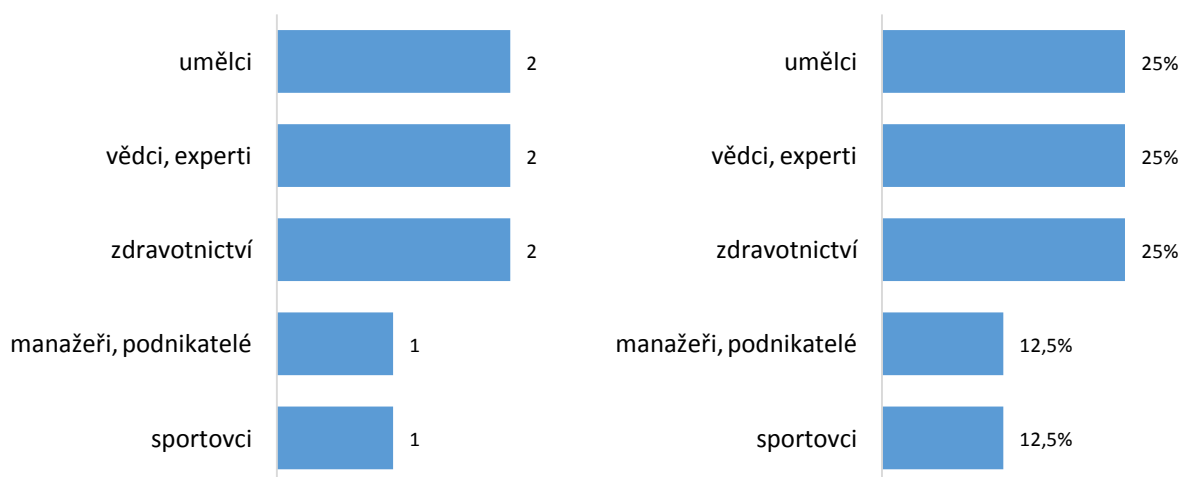
Na rozdíl od moderátorů pořadu *Jak to vidí...*, kteří jsou oba zástupci Církve římskokatolické, nebyl žádný z hostů představitelem církví ani náboženských skupin. Své náboženské vyznání

explicitně deklarovali literární historik Miloš Sládek (Církev římskokatolická) a Marina Zulueta (pravoslavné křesťanství)³⁰.

Minimální výzkumný vzorek neumožňuje relevantní zobecňování analytických závěrů. Nelze proto tvrdit, že pořad narušuje Kodexem ČRo naznačenou doporučovanou náboženskou diverzitu témat a aktérů diskuzí. Tu přitom samozřejmě můžeme vysuzovat ze znění bodu 7.1: „Český rozhlas vytváří prostor pro pořady představující **diskusní konfrontaci idejí, myšlenek a konceptů** vztahujících se k důležitým otázkám veřejného zájmu. Dramaturgie diskusních pořadů musí brát na zřetel zkušenost, že **téměř na každý problém mohou lidé nahlížet z různých úhlů**, a že vývoji společnosti je vlastní názorové střetání. Český rozhlas dbá, **aby hlavní názorové proudy sporu dostaly rovnoměrný prostor k vyjádření**“. Při čistě kvantitativním pohledu bychom totiž museli tvrdit, že podílem nábožensky relevantních replik i hostů byl v pořadu Jak to vidí... překročen podíl obyvatel, kteří při Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 deklarovali svou víru (21 % obyvatel ČR). Zmínili jsme ovšem již v úvodu kapitoly, že nedělní vydání jsou specializovaným pořadem, takže i při dosažení totožných hodnot reprezentativního vzorku by argument o nadreprezentaci nábožensky relevantního obsahu obstál jen s rezervou.

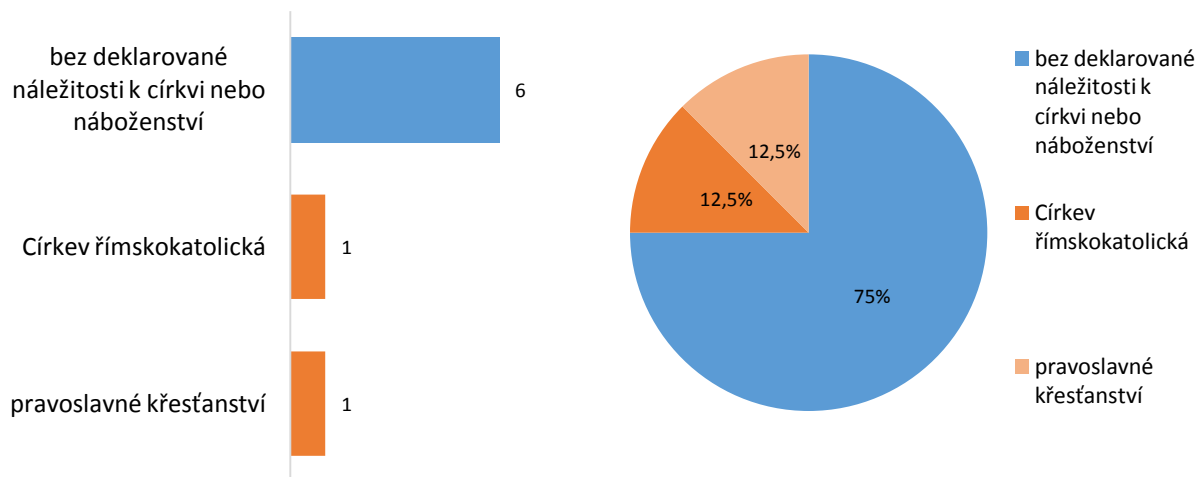
Druhou věcí je ovšem již výše zmíněná nízká korespondence samotného obsahu zkoumaných relací s anotací pořadu zveřejněnou na webu Českého rozhlasu.

G21 a G22: Kategorie hostů Jak to vidí... (7. 8. – 25. 9. 2016), počet a podíl kategorií hostů, celková báze 8 hostů

³⁰ Arménka Marina Zulueta nesdělila, zda se v České republice hlásí k některé z pravoslavných církví. V úvahu přicházejí Pravoslavná církev v českých zemích a Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice.

G23 a G24: Relevance hostů Jak to vidí... ve vztahu k náboženskému vysílání ČRo (7. 8. – 25. 9. 2016), počet a podíl hostů (za zástupce konkrétní církve nebo náboženství je host považován jedině v případě explicitní deklarace moderátorem/moderátorkou nebo hostem samotným), celková báze 8 hostů

4. VERTIKÁLA (Český rozhlas Plus)

Zatímco výše popisované a analyzované Hovory a Jak to vidí... jsou pořady, které formátově odpovídají zpravodajsko-publicistickým rozhovorům televizní relace Interview ČT24 (duel moderátora či moderátorky s jediným hostem), Vertikálu lze v podobné analogii s obsahy televize veřejné služby přirovnat k nepolitickým vydáním diskuzních Otázek Václava Moravce (diskuze moderátorky, výjimečně moderátora, s dvěma a více hosty, prokládaná reportážními pasážemi obsahujícími předtočené rozhovory s odborníky, či anketami s řadovými občany). Především první a závěrečný odstavec anotace Vertikály velmi přesně odpovídají zjištěným skutečnostem v osmi analyzovaných vydáních vysílaných v srpnu a září roku 2016, konkrétně především složením hostů diskuzí (více grafy G29, G30, G31 a G31) a jejich tematickou náplní (více grafy G25 a G26).

Anotace pořadu³¹:

Diskuse s hosty z různých oborů, které spojuje duchovní vnímání světa. Debatují nad tématy, která jsou živá napříč společnostmi.

Vertikála je pořad pro ty, kdo pozvedají oči i mysl vzhůru a nebojí se ani pohledu do tajemných hlubin.

Je pořadem pro posluchače, kteří jsou ochotni naslouchat druhým a přemýšlet i o názorech, jež jim nejsou vlastní, bez averzí a předsudků.

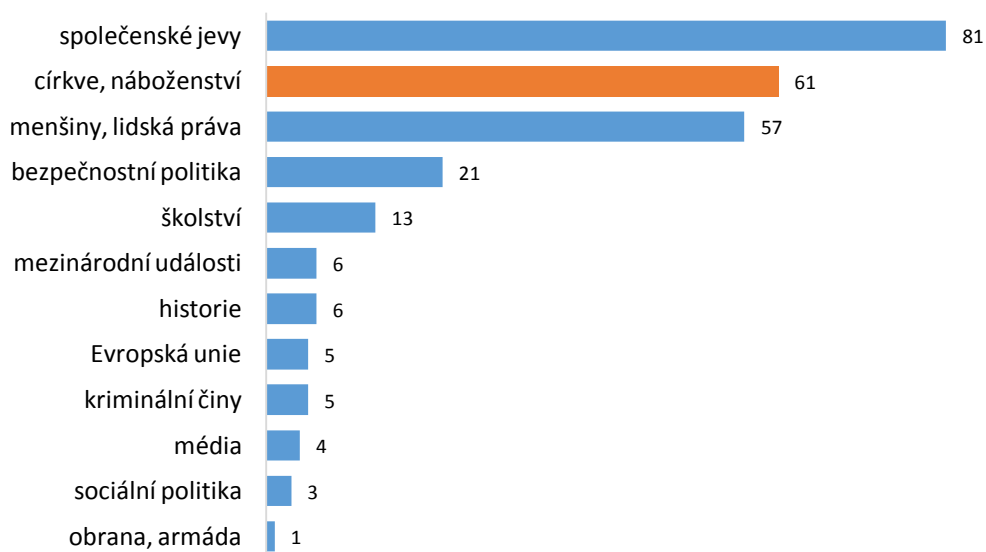
Témata, kterými dnes lidé žijí, nebyla nikdy tak provázána s náboženstvím. A nikdy se tak neprolínala situace na globální scéně světa s tím, co se děje v mikrosvětě obyvatel střední Evropy.

Vznikají třetí plochy kulturního charakteru, které mají často původ v náboženských otázkách. I v mnoha dalších ohledech platí, že jsme svědky změn, které nemají v novodobé historii obdoby.

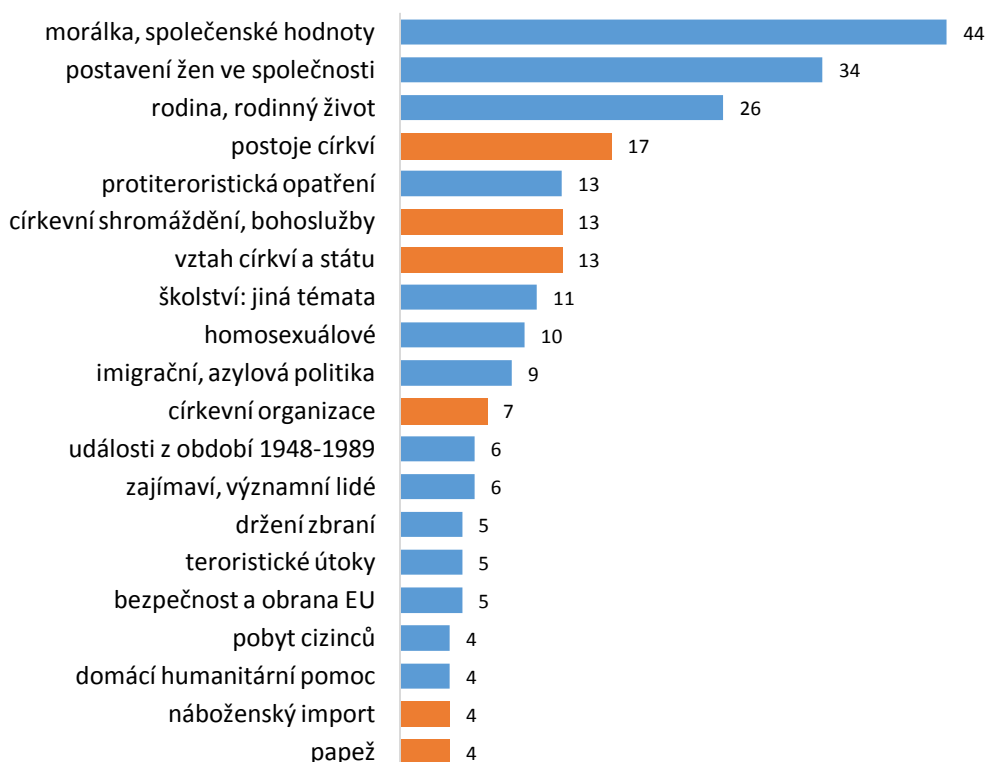
Vertikála chce nabídnout názory lidí, kteří mají ve svém systému hodnot zakomponovánu víru. Budeme se ptát na jejich názory na dominantní problémy současného světa i na otázky, které musí řešit lidé v každodenním životě.

³¹ Zde: <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/vertikala>.

G25: Tematické kategorie Vertikály (7. 8. – 25. 9. 2016), počet replik moderátorů i hostů, celková báze 263 replik moderátorů i hostů

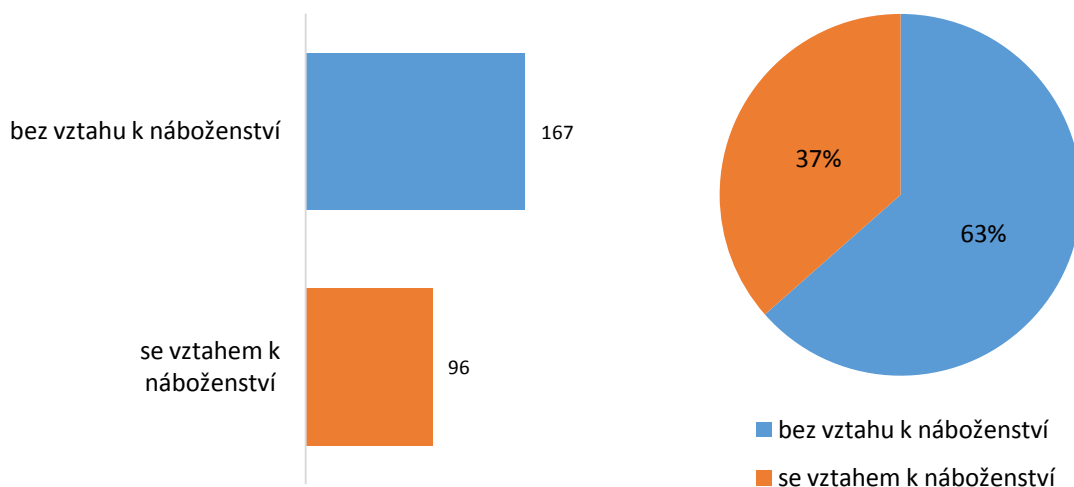

G26: Nejčastější detailní témata Vertikály (7. 8. – 25. 9. 2016), počet replik moderátorů i hostů, celková báze 263 replik moderátorů i hostů

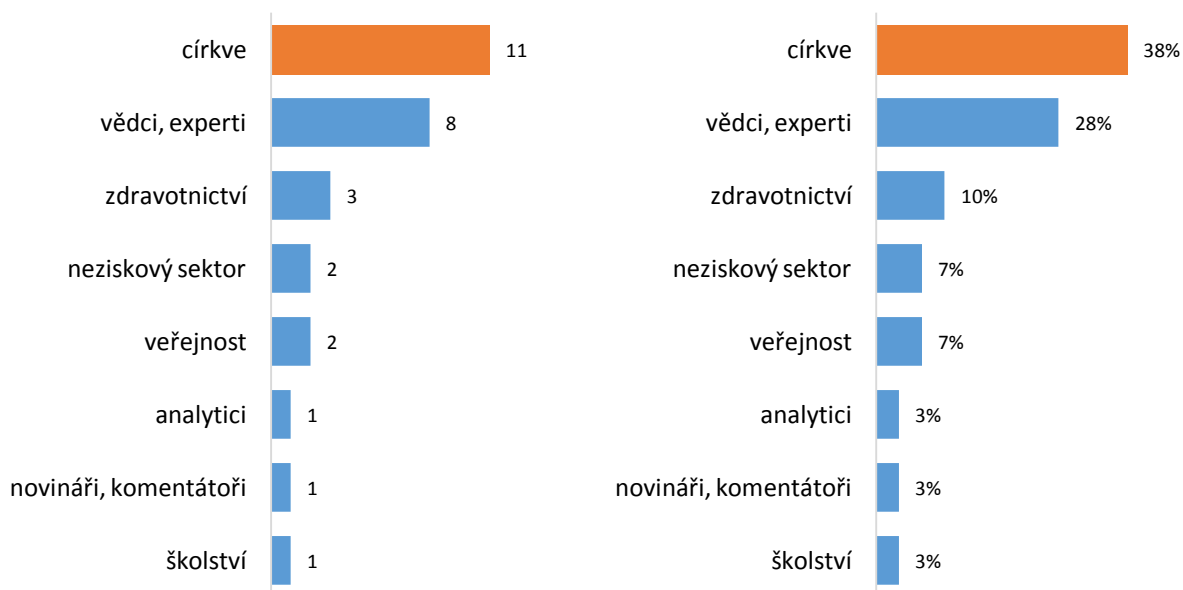

Pořad Vertikála byl ve srovnání s ostatními analyzovanými pořady, tedy s Hovory, relacemi Jak to vidí... i Zaostřeno na církve, výjimečný téměř ve všech detailně sledovaných charakteristikách, co se relevance v rámci náboženského vysílání Českého rozhlasu týče. Jinými slovy: 1) relevantní tematické kategorie *církve a náboženství* a *společenské jevy*, případně *menšiny a lidská práva* byly diskutovány výrazně častěji, než ostatní náměty; 2) detailní témata z kategorie *církve a náboženství* se mezi dvacet nejčastějších námětů diskuzí prosadila výrazně častěji než u všech ostatních analyzovaných relací; 3) Vertikála byla jediným z analyzovaných pořadů, v němž nejčastěji diskutujícími osobami byli zástupci církví a především 4) byla Vertikála nejrozmanitější platformou pro prezentaci různých náboženských směrů a církví (a to i ve srovnání se zadavatelem k analýze specificky určených nedělních Hovorech o víře), když hosté deklarující náboženské vyznání a příslušnost k některé z církví tvořili téměř polovinu diskutujících osob rozdělených mezi 7 různých církví a náboženských směrů (více grafy G31 a G32).

G27 a G28: Relevance témat Vertikály ve vztahu k náboženskému vysílání ČRo (1. 8. – 30. 9. 2016), počet a podíl replik moderátorů i hostů (za repliku vztahující se k náboženskému vysílání je považována replika explicitně zmiňující církev, náboženské vyznání, víru, náboženské texty a hodnoty nebo repliky bezprostředně reagující na výše jmenované), celková báze 263 replik moderátorů i hostů

G29 a G30: Kategorie hostů Vertikály (7. 8. – 25. 9. 2016), počet a podíl kategorií hostů, celková báze 29 hostů

G31 a G32: Relevance hostů Vertikály ve vztahu k náboženskému vysílání ČRo (7. 8. – 25. 9. 2016), počet a podíl hostů (za zástupce konkrétní církve nebo náboženství je host považován jedině v případě explicitní deklarace moderátorem/moderátorkou nebo hostem samotným), celková báze 29 hostů

Moderátorky a moderátor Vertikály diskutovali s 29 hosty, u 13 z nich byla explicitně deklarována jejich příslušnost k církvi nebo náboženství. Církev římskokatolickou zastupovali faráři Zbigniew Czendlik (moderátor výše analyzované relace Jak to vidí...), Jaroslav Brož, Ivan Štampach (teolog a religionista, který byl také hostem jednoho z vydání nedělních Hovorů o víře) a Václav Vacek, teoložka a psycholožka Kateřina Lachmanová a příslušnice komunity Sant'Egidio Kristina Koldinská. Promlouvajícími příslušníky Československé církve husitské byly farářky Sandra Silná (generální sekretářka Ekumenické rady církví) a Ivana Noble (pedagožka Evangelické teologické fakulty UK). Vždy jeden host zastupoval Církev bratrskou (religionista Pavel Hošek), Církev Křesťanská společenství (evangelikální teolog Dan Drápal) a Československou církev evangelickou (evangelický farář a disident Miloš Rejchrt). Svůj židovský původ deklaroval sociolog Fedor Gál³², ke křesťanství se hlásila novinářka Alena Šejnostová.

³² Během Vertikály vysílané 25. září nezazněla informace o tom, zda Fedor Gál je členem Federace židovských obcí v České republice.

5. ZAOSTŘENO NA CÍRKVE (Český rozhlas Plus)

Anotace pořadu³³:

V rámci řady Zaostřeno třikrát do měsíce připravujeme analytickou reportáž zabývající se děním v oblasti církví, náboženství a etických problémů.

Zaostřeno na církve je na mediálním trhu výjimečné hledáním morálních aspektů skrytých v běžných událostech. Soustřeďuje se také na medializaci pozitivních iniciativ ve společnosti, jež mohou sloužit jako inspirace pro širší publikum. Je určen běžnému posluchači ČRo Plus, nemá menšinové zaměření.

V programu Českého rozhlasu má pořad své místo z hlediska etické stránky politického a společenského dění, zvláštní pozornost je věnována obnově české společnosti po čtyřicetileté devastaci komunistickou ideologií, která se speciálně zaměřovala na potlačování náboženských a církevních komunit.

Připravují: Teresie Bečková, Magdaléna Trusinová

Historie pořadu: Pořad vznikl v roce 2006 jako nástupce úspěšné řady Dnešní církve. Od roku 2013 přešlo vysílání pořadu z ČRo 6 na vlny ČRo Plus.

Zaostřeno na církve je součástí programové řady Zaostřeno.

Uvedená jména autorek jsou prakticky jediným možným stoprocentně spolehlivým identifikátorem pořadů podrobených analýze, neboť pořad s názvem „Zaostřeno na církve“ fakticky ve vysílání Českého rozhlasu neexistuje, definice uvedená na webu ČRo je pouze formální. Pro vyřešení otázky, které pořady z dvouměsíčního obsahu řady Zaostřeno podrobit detailní analýze, bylo vyslechnuto všech 44 vydání pořadu Zaostřeno zveřejněných v zadavatelem definovaném období od 1. srpna do 30. září 2016. Teresie Bečková nebyla autorkou žádného z pořadů, Magdaléna Trusinová byla autorkou čtveřice vydání, konkrétně z 15. srpna, 26. srpna, 8. září a 30. září 2016. Anotací deklarovaná norma šesti příspěvků během sledovaných dvou měsíců (2 x 3) nebyla tedy naplněna.³⁴

³³ Zde: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zaostreno/_porad/101034.

³⁴ Tematicky mohla do výběru pořadů pro Zaostřeno na církve náležet také vydání z 15. září, 28. září a 29. září 2016, autory těchto pořadů byli ale jiní redaktoři ČRo. Výběr těchto relací pro detailní analýzu by byl založen pouze na neověřitelných domněnkách, z tohoto důvodu nebyla vydání věnovaná sporu obce Hradištko pod Medníkem a Královská kanonie premonstrátů o restituované pozemky, svatovítskému pokladu ani obnově židovského hřbitova v Přerově, do výběru zkoumaného vzorku zahrnuta.

Vzhledem k publicisticky reportážnímu formátu příspěvků Zaostřeno na církve nebyla mezi zkoumanými kritérii výše zmiňovaná konfrontačnost autorky (nikoliv moderátorky) reportáží. Nicméně míra transparentnosti v citování a parafrázování externích zdrojů zjišťována byla. Magdaléna Trusinová odkazovala na 17 zdrojů, z nichž pouze 4 náležely do intervalu středně přesných odkazů³⁵, zbývající citace a parafráze byly přesné. Výsledná hodnota transparentnosti redaktorky byla přesných 82 %. Hodnota míry přesnosti v odkazování na externí zdroje přitom úzce souvisí se zněním bodů 6.8, 6.9 a 6.10 Kodexu ČRo, které stanovují povinnosti a náležitosti při zdrojování prezentovaných informací.

S vědomím skutečnosti, že na základě takto minimálního vzorku sledovaných pořadů nelze zjištěné závěry zobecňovat na širší celek, lze konstatovat, že polovina odvysílaných pořadů byla vzhledem k náboženskému vysílání Českého rozhlasu relevantní (vydání z 26. srpna 2016 o inkluzivním vzdělávání v Dívčí katolické střední škole a vydání z 30. září 2016 o Ekumenické akademii), druhá polovina žádnou relevanci k náboženskému vysílání neměla (vydání z 15. srpna 2016 o krizovém mapování a vydání z 8. září o pražských nekomerčních galeriích). Co se aktuálnosti příspěvků týká, všechna čtyři vydání byla kvalifikována jako tematická³⁶.

Kompletní čtveřice zkoumaných pořadů **vyhovovala** svým zpracováním všem sledovaným aspektům srozumitelnosti a správnosti, tedy a) logice struktury prezentovaných informací, b) jejich faktické správnosti a c) vyváženosti v prezentaci, d) jazykové a stylistické rovině vyjadřování autorky a e) kritériu korektního formálního zpracování vysílaného audiálního obsahu. Nejdůležitějším aspektem z pěti jmenovaných je aspekt orientovaný na **vyváženost** prezentace vysílaných informací (úzce související s idealizovaným požadavkem na objektivitu v prezentaci mediálních obsahů médií veřejné služby), s nímž souvisí prostor k vyjádření a obhajobě postojů poskytnutý v dostatečné míře hlavním subjektům reportáží a zároveň nestranné či vyvážené explicitní hodnocení hlavních subjektů samotnou autorkou, tedy **neutrální tonalita** medializace hlavních subjektů reportáží. Explicitně hodnotící soudy (negativní či pozitivní tonalitu) totiž zmiňuje bod 6.7 Kodexu ČRo³⁷.

Vzhledem k prezentovaným církevním organizacím – Dívčí katolická střední škola a Ekumenická akademie – lze konstatovat, že v zadavatelem stanoveném vzorku zkoumaných pořadů byly medializovány jediné aktivity křesťansky orientovaných církví.

³⁵ Viz výše uvedené Schéma 2.

³⁶ Tematické příspěvky byly výše definovány jako takové, které se orientují na nadčasovější témata zejména společenského života (např. vztahy veřejnosti k postiženým lidem, stav životního prostředí ve městech a na venkově) a nereagují bezprostředně na aktuální dění. Čas uveřejnění tohoto typu příspěvků nehraje nejdůležitější roli pro jejich adekvátní percepci ze strany diváka či posluchače.

³⁷ Plné znění bodu 6.7 Kodexu ČRo: *Český rozhlas striktně rozlišuje mezi informací zpravodajského charakteru (zprávou) a hodnotícím soudem (komentářem). Zprávou se rozumí informace o určitém ději nebo stavu obsahující zpravidla také informaci o postojích hlavních aktérů události, která je předmětem zprávy. Není dovoleno vydávat za zprávy pouhé domněnky. Hodnotící soud vyjadřuje názory, postoje nebo pocity. Český rozhlas ve svém vysílání jednoznačně, pro posluchače zřetelně, odděluje zprávy od hodnotících komentářů. Zvláště není přípustné směšovat zprávu a hodnotící soud v jedné větě redaktora.*

6. SPECIÁL WEBU ČRO NÁBOŽENSTVÍ

Kapitola zaměřená na obsahy zveřejněné ve speciálu Náboženství na webu ČRo by měla odpovídat na otázku položenou zadavatelem, tedy Radou Českého rozhlasu, zda „*Odpovídá tzv. speciál Náboženství na webu ČRo normám závazným pro ČRo?*“. Těmito normami jsou myšleny a) Kodex Českého rozhlasu³⁸ a b) Zákon 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu³⁹ a c) Zákon 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání⁴⁰. Komplikací ve snaze odpovídat na položenou otázku je fakt, že Kodex ČRo se o mediálních obsazích zveřejňovaných na webu ČRo nijak nezmiňuje, odstavec a) Preambule Kodexu ČRo definuje „*poslání a vymezení rozhlasového vysílání jako služby veřejnosti*“ slovy „*Poskytuje službu veřejnosti tvorbou a šířením rozhlasových programů*“ (internetové stránky ČRo jsou v kodexu zmíněny pouze v bodech 2.13, 4.2 a 9.1⁴¹), Zákon o Českém rozhlasu ani Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání neobsahují vůbec žádné zmínky o webových stránkách či jejich obsahu. S vědomím této skutečnosti se tedy pokusíme na položenou otázku odpovídat, jakoby internetový obsah byl vysílaným rozhlasovým obsahem, na nějž se znění citovaných norem vztahuje. Z principu věci je ovšem tento přístup defektní, protože zatímco rozhlas je médiem čistě audiálním, internet – webový obsah – je multimédiem propojujícím kanály vizuální (obraz, text, video) s obsahy typicky rozhlasovými, tedy audiálními. Výsledky výzkumu je proto nutno brát v kontextu uvedených limitů.

6.1 AKTUALITY

Ve webové podsekti Aktuality bylo ve stanoveném období od 1. do 30. září 2016 zveřejněno 12 příspěvků. Jejich seznam je uveden v seznamu citované literatury a analyzovaných zdrojů. Svým formátem odpovídaly zpravodajsko-publicistickým mediálním obsahům. Z tohoto

³⁸ On-line dostupný zde <http://www.rozhlas.cz/rada/legislativa/zprava/kodex-ceskeho-rozhlasu--789056>.

³⁹ On-line dostupný zde <http://media.rozhlas.cz/binary/03399575.pdf>.

⁴⁰ On-line dostupný zde <http://www.rrtv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/231-2001.pdf>.

⁴¹ Kodex ČRo: 2.13 Český rozhlas zajišťuje, aby se posluchači mohli seznámit se zákulisím rozhlasového vysílání, jeho historií a vývojovými trendy. Pro naplnění tohoto úkolu především nabízí virtuální exkurze na **internetu** a pravidelně pořádá dny otevřených dveří v rozsahu, který nenaruší jeho běžný provoz.

4.2 Český rozhlas poskytne každé fyzické nebo právnické osobě na požádání pravdivé informace vážící se k právům a povinnostem platit rozhlasový poplatek. K plnění této povinnosti mimo jiné uveřejňuje přehledné informace včetně vzorů potřebných formulářů na **internetu**.

9.1 Český rozhlas vytváří a v programu vyčleňuje pevné místo pro vzdělávací a osvětové pořady určené různým věkovým i zájmovým skupinám. Využívá výhod a forem, jež poskytuje rozhlasová komunikace, a vhodně tak doplňuje zdroj pramenů, z nichž lidé mohou získávat poznání. Tam, kde je to možné a vhodné, doplní uvedení vzdělávacího či osvětového pořadu nabídkou dalších zdrojů informací o tématu včetně publikace vzdělávacích informací na vlastních **internetových stránkách**.

důvodu na ně byla aplikována výše detailně definovaná metodika určená pro analyzování publicistických obsahů, obdobně jako v případě pořadu Zaostřeno na církve.

Až na jedinou výjimkou, kterou byl kontextový příspěvek Leony Matuškové s titulem *Jeruzalém, nebo Tel Aviv? O co jde ve sporu o školní atlas* zveřejněný 11. září 2016, byly všechny analyzované internetové texty jednoznačně klasifikovány jako relevantní ve vztahu k náboženskému vysílání. Nicméně i uvedený příspěvek níže relevantní vazbu na náboženský obsah měl. Velice problematickou se ovšem jeví skutečnost, že původním pořadem, v nichž byly obsahy zveřejněny, byl **v jedenácti případech z dvanácti (92 %) pořad Šalom alejchem** specializovaný na judaismus a aktivity Federace židovských obcí v České republice. Vymyká se pouze tematický komentář *Václav Cílek: S ekologií špatně zacházejí monoteistická náboženství. A nejméně islám* Zity Senkové, Rostislava Tauda a Václava Cílka z 14. září 2016, jehož originálním zdrojem byl pořad *Jak to vidí...*. Samotný titul příspěvku napovídá, že zmiňovány byly islám a buddhismus.

Z uvedeného tedy vyplývá, že bytí nebyl učiněn nálezný narušení vyváženosti v jednotlivých příspěvcích, webový obsah podsekcce Aktuality ve svém celku, o němž explicitně hovoří Zákon o ČRo v § 2 odstavec (2) písmeno a), lze poukázat v měsíci září 2016 na nesoulad s příslušným bodem zmiňované normy z pohledu různorodosti v prezentaci jednotlivých církví a náboženských směrů. Jako argument zmírňující tento nálezný lze namítnout, že problematizovaná (ne)vyváženost byla dána omezeným výzkumným vzorkem, který neodpovídá dlouhodobému profilu webové podsekcce Aktuality. Například v únoru 2017 bylo zveřejněno 27 příspěvků, z nich 18, tedy 67 %, informovalo o judaismu, 7 o římskokatolickém křesťanství (26 %), po jednom příspěvku o tibetském buddhismu (4 %) a islámu (4 %).

Toto množství dané aktivním zveřejňováním obsahu pořadu Šalom alejchem, a to jak v únoru 2017, tak v září 2016, rozhodně neodpovídalo referenčním datům ČSÚ zjištěným při sčítání lidu v roce 2011. Podle Českého statistického úřadu tvořili příslušníci Federace židovských obcí v České republice, jimž je obsah pořadu Šalom alejchem, jimž je pořad primárně určen, 0,01 % obyvatel ČR.

Zaměříme-li se na zkoumané kvalitativní aspekty srozumitelnosti a správnosti jednotlivých příspěvků a s vyvážeností v prezentaci hlavních subjektů související proměnné prostor pro hlavní subjekt, převažující hodnocení hlavního subjektu třetími stranami a explicitní hodnocení hlavního subjektu autorem příspěvku, zjistíme následující:

- a) v aspektech Podstata kauzy, Logická struktura prezentovaných informací, Faktická správnost a přesnost prezentovaných informací, Vyváženost prezentovaných informací a Forma prezentace nebyl v žádném z dvanácti zkoumaných příspěvků učiněn nálezný k posouzení;

- b) aspekt Jazyková rovina byl narušen ve dvojici příspěvků, a sice *Jeruzalém, nebo Tel Aviv? O co jde ve sporu o školní atlas* (Leona Matušková, 11. 9. 2016) a *Leo Pavlát: Jak to bylo s golemem* (Leo Pavlát, 4. 9. 2016), přičemž oba nálezy lexikálně-gramatického charakteru byly kvalifikovány jako nálezy s nízkou závažností;
- c) uspokojivý prostor k vyjádření byl poskytnut všem hlavním subjektům, u niž byl tento úkon nezbytný;
- d) třetí strany hodnotily 4 hlavní subjekty souhlasem, 5 hlavních subjektů vyváženě (pro i proti);
- e) 11 z 13 hlavních subjektů bylo autory příspěvků hodnoceno neutrálně či vyváženě. Explicitně pozitivní hodnocení zaznělo ve dvou případech, a to jednak v příspěvku *Židé a vizovická slivovice* (Leona Matušková, 25. 9. 2016), jednak v příspěvku *Židé měli k češtině již od středověku blízký vztah* (Martina Pouchlá, 4. 9. 2016), přičemž hodnotící konstatování o firmě Rudolf Jelínek „*Klíč k úspěchu hledejme mimo jiné v Jelínkově košer produkci*“, „*Firma měla takový věhlas*“ a „*vždyť jméno Jelínek je dodnes synonymem pro slivovici*“ jsou v dostatečné míře podložena fakty a nelze je proto považovat za pochybení v kontextu znění bodu 6.7 Kodexu ČRo, podobně jako v případě tvrzení „*Pro úzký vztah Židů k českému jazyku pak svědčí mnoho vynikajících básníků a spisovatelů, bez nichž si českou literaturu ani neumíme představit*“.

6.2 CÍRKEVNÍ RESTITUCE

Obsahem zadavatelem určeného výzkumného vzorku webové podsektce Církevní restituce bylo 30 zpravodajsko-publicistických příspěvků, zveřejněných v období od 5. května 2012 do 26. listopadu 2016 (9 v roce 2012, 13 v roce 2013, 7 v roce 2014, 0 v roce 2015 a 1 v roce 2016)⁴².

⁴² Stanovené časové období vymezené zadavatelem jako „*tři první strany podsektce ve stavu k 30. 11. 2016 – ke dni finalizace návrhu zadání*“ se vymyká zkoumanému období všech ostatních pořadů a zveřejněných obsahů zkoumaných v této analýze, zaměřené na rozhlasové a webové příspěvky z období od 1. srpna do 30. září 2016, respektive od 1. do 30. září 2016 v případě webové podsektce Aktuality. Důvodem této výjimky je skutečnost, že v období mezi 19. červencem 2014 a 26. listopadem 2016 nebyl ve webové podsektci Církevní restituce zveřejněn ani jediný příspěvek.

Pro úplnost dodejme, že v tomtéž období bylo například v Událostech České televize restitucím církevního majetku věnováno 66 zpravodajských příspěvků, v Televizních novinách TV Nova 27 reportáží a živých vstupů, ve Zprávách FTV Prima 16 příspěvků a v Hlavních zprávách ČRo Radiožurnálu (v 18:00) 22 rozhlasových zpravodajských příspěvků (zdrojem uvedených dat je kontinuální výzkum zpravodajských obsahů českých televizí a ČRo realizovaný společností Media Tenor).

Nulová respektive minimální medializace tématu církevních restitucí v letech 2015 a 2016 ve specializované webové sekci je sama o sobě zarážející vzhledem k tomu, že námět byl zjevně mediálně zajímavý a živý, což dokazují data uvedená v předchozím odstavci. Tato absence či ignorace společensky relevantního tématu sama o sobě jen velmi problematicky koresponduje se zněním odstavce g) Preambule Kodexu ČRo („*Vytváří a strukturuje programová schémata a programy, které mohou zaujmout širokou veřejnost, a přitom zůstávají vnímavými vůči potřebám menšinových skupin*“) a bodu 6.1 Kodexu ČRo („*Jedním z prvořadých úkolů Českého*

Polovina příspěvků byla klasifikována jako příspěvky aktuální, jejich primárním obsahem tedy byly konkrétní a „právě dnes“ uskutečněné události dotýkající se politicko-církevního tématu církevních restitucí (jednání politiků a představitelů církví, poslanecké a senátní hlasování a následné zahájení platnosti zákona o restitucích církevního majetku, podání stížnosti na církevní restituce k Ústavnímu soudu, verdikt Ústavního soudu o platnosti zákona o restitucích církevního majetku, a další). Jako tematický byl klasifikován příspěvek *S litoměřickým biskupem Janem Baxantem o nové evangelizaci* (Eva Hůlková, 10. 11. 2012), jehož obsah byl vzhledem k zařazení do webové podsekce Církevní restituce níže relevantní a vazbu na téma restitucí měl pouze vzdálenou. Za kontextové bylo označeno zbývajících 14 příspěvků, převážně věnovaných dlouhodobějším dopadům církevních restitucí na církevní organizace a skupiny. Původními zdroji zveřejněných příspěvků (vždy se totiž, obdobně jako v případě obsahů webové podsekce Aktuality, jednalo o upravené přepisy či anotace již zveřejněných rozhlasových pořadů) byly rozhlasové relace Doteky víry (2 příspěvky), Křesťanský týdeník (20 příspěvků), Mezi nebem a zemí (1 příspěvek), Výzvy přítomnosti (3 příspěvky) a Zaostřeno na církve (4 příspěvky). Ve vztahu k církevním a náboženským obsahům byly všechny zkoumané příspěvky shledány za relevantní, byť výše zmíněný příspěvek z 10. listopadu 2012 jen vzdáleně korespondoval s obsahem webové podsekce Církevní restituce.

Vzhledem k jednostrannému zaměření výše zkoumané webové podsekce Aktuality působí paradoxně zjištěná variabilita v medializaci církví a náboženských skupin, jimž byl dán mediální prostor v podsekcí Církevní restituce. Zásadním faktem vzhledem k této diverzitě je totiž v jednom z příspěvků korektně uvedená skutečnost, že **restituce církevního majetku se z 98,5 % týkají Církve římskokatolické**. Data ukazují, že zkoumané příspěvky zveřejněné v období od 5. května 2012 do 26. listopadu 2016 prezentovaly názory, vyjádření představitelů a aktivity šesti církví (Církev římskokatolická, Českobratrská církev evangelická, Církev československá husitská, Církev bratrská, Federace židovských obcí v České republice a Bratrská jednota baptistů) a dvojice církevních organizací (Charita ČR a Diakonie ČCE). **Církev římskokatolická spolu s Charitou ČR byly subjekty 19 (63 %) příspěvků**, Českobratrskou církev evangelickou a Diakonii ČCE zmínilo 11 (37 %) příspěvků, subjektem 4 (13 %) příspěvků byla Bratrská jednota baptistů stejně jako Federace židovských obcí v České republice, Církev bratrská a její zástupci vystupovali ve 2 (7 %) příspěvcích, 1 (3 %) příspěvek zmiňoval Církev československou husitskou. Zjištěné hodnoty tedy znamenají, že ve snaze o mediální variabilitu **došlo** v dlouhodobém výzkumném vzorku **k relativně významné pod-reprezentaci Církve římskokatolické** a naopak **nad-reprezentaci Českobratrské církve evangelické** (v příspěvcích zastupované předsedou Ekumenické rady církví v ČR Joelem Rumlem), **Bratrské jednoty baptistů** (za jednotu se vyjadřoval předseda Milan Kern), **Federace židovských obcí v České republice** (postoje Federace tlumočil tajemník Tomáš

rozhlasu je zprostředkovávat informace ve zpravodajských a publicistických pořadech. Český rozhlas poskytuje posluchačům informace důležité pro jejich všestrannou orientaci a svobodné utváření názorů,“), přistoupíme-li na nezbytnost posuzovat obsahy zveřejněné na webu ČRo pohledem této normy, která jim, jak bylo výše popsáno, primárně a explicitně určena není.

Kraus) a v menší míře i Církve bratrské. Role zmíněných církví a náboženských skupin tak byla výrazně nadhodnocena, což lze v kontextu bodu 17.2 Kodexu ČRo⁴³ považovat za nesoulad s textem normy.

Problematickým bodem obsahu webové podsekcce Církevní restituce je ovšem vedle uvedeného zvýhodnění méně relevantních subjektů v první řadě výrazná **ignorance zásadní skutečnosti**, že **téma restitucí církevního majetku je primárně tématem politickým**, až sekundárně tématem náboženským. Nelze říci, že by autoři příspěvku tuto skutečnost opomíjeli, až na výjimky ovšem nedovolovali politikům, na jejichž rozhodování je platnost a naplňování Zákona č. 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi závislé, vyslovit své názory, argumenty a postoje. Naopak vyjádření zástupců církví a náboženských společností nechyběla nikdy. Výsledný **mediální obraz církevních restitucí** v obsazích zveřejněných **ve stejnojmenné webové podsekcce** je proto **ve svém celku nutné označit za jednostranný, nevyvážený** (případně neobjektivní) **a nekorespondující s normativními požadavky Kodexu ČRo, Zákona o Českém rozhlasu a Zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání**.

I při zohlednění žánrových specifik některých příspěvků, ve kterých z vlastní definice žurnalistických žánrů není vyžadováno poskytnutí přímého prostoru k vyjádření některému z hlavních subjektů (jde v první řadě o interview rozhlasových moderátorů a jediného hosta – zástupce církve, kdy z principu formátu není vyžadováno vyjádření politika jiné osoby) byl **neuspokojivý prostor** klasifikován u 7 příspěvků⁴⁴ z 30 zkoumaných a **narušení aspektu vyváženosti** v 9 příspěvcích⁴⁵. V těchto klíčových charakteristikách tedy požadavkům nevyhovovala více než třetina zveřejněného obsahu, tedy 11 příspěvků, které nevyhovovaly jednomu nebo zároveň oběma kritériím.

⁴³ „Programový prostor věnovaný náboženství se opírá o rozvrstvení společnosti a její aktuální vztah k duchovní oblasti.“

⁴⁴ *Církve chtějí spolupracovat se státem v tzv. kooperativním modelu* (Karel Vepřek, 5. 7. 2014), *Jak probíhaly církevní restituce?* (Karel Vepřek, 26. 1. 2014), *Církve – jak proměnit zamlžený obraz* (Eva Hůlková, 25. 1. 2014), *Restituce – hledání kompromisu* (Eva Hůlková, 23. 11. 2013), *Majetek využijeme ke službě celé společnosti* (Eva Hůlková, 9. 10. 2013), *Majetkové vyrovnání státu s církvemi u Ústavního soudu* (Eva Hůlková, 9. 2. 2013) a *Persekuce Bratrské jednoty baptistů za komunistického režimu* (Petr Vaďura, 9. 12. 2012).

⁴⁵ *Církve chtějí spolupracovat se státem v tzv. kooperativním modelu* (Karel Vepřek, 5. 7. 2014), *Církevní restituce bez emocí* (Karel Vepřek, 1. 2. 2014), *Jak probíhaly církevní restituce?* (Karel Vepřek, 26. 1. 2014), *Restituce – hledání kompromisu* (Eva Hůlková, 23. 11. 2013), *Majetek využijeme ke službě celé společnosti* (Eva Hůlková, 9. 10. 2013), *Majetkové vyrovnání státu s církvemi u Ústavního soudu* (Eva Hůlková, 9. 2. 2013), *Občané chtějí mít Kristovu církev chudou* (Eva Hůlková, 10. 11. 2012), *Biskupové na Velehradě jednali o restitucích* (Roman Verner, 7. 7. 2012) a *Kardinál Vlk: Nabídněme vládě odklad...* (Eva Hůlková, 5. 5. 2012).

Další aspekty srozumitelnosti a správnosti a s objektivitou prezentace souvisejících kritérií shrnuje analýza následovně:

- a) v aspektech Podstata kauzy, Logická struktura prezentovaných informací, Faktická správnost prezentovaných informací, Jazyková rovina a Forma prezentace nebyl učiněn nálezk k posouzení;
- b) vedle zmíněných 7 hlavních subjektů reportáží, kterým byl Prostor k vyjádření poskytnut v nedostatečné míře, nebo přesněji řečeno vůbec, byl uspokojivý prostor dán 26 hlavním subjektům, nehodnocen byl v 11 případech;
- c) spíše souhlasem hodnotily třetí stran hlavní aktéry příspěvků ve 2 případech, spíše nesouhlas vyvolaly 3 hlavní subjekty, neutrálně a vyváženě (pro i proti) bylo hodnoceno 11 hlavních subjektů, o 20 se třetí strany nevyjadřovaly, v 7 případech nebyl tento aspekt hodnocen;
- d) neutrální nebo vyvážené Explicitní stanovisko zaujali autoři příspěvků k 38 hlavním subjektům, ve třech případech nebyl tento aspekt hodnocen, ve stejném počtu případů bylo zveřejněno explicitně negativní hodnocení autorů, a to v příspěvcích *Daniel Raus: Mít či nemít církevní majetek?* (Daniel Raus, 10. 11. 2012)⁴⁶, *Biskupové na Velehradě jednali o restitucích* (Roman Verner, 7. 7. 2012)⁴⁷ a *Kardinál Vlk: Nabídněme vládě odklad...* (Eva Hůlková, 5. 5. 2012)⁴⁸. V prvním případě byl dodržen požadavek formulovaný bodem 6.7 Kodexu ČRo, protože příspěvek Daniela Rause byl označen jako komentář. Obdobně korektní situace nenastala v případě příspěvku Evy Hůlkové, který jednoznačně za komentář považovat nelze, podobně jako v případě čistě zpravodajského příspěvku Romana Venera.

⁴⁶ Autor pro nesl o Zákoně o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi negativní hodnocení „*dlouhé **martýrium** kolem zákona, který se jevil původně jako šťastný kompromis, ale po letech průtahů **uvrhl** církve v očích Čechů do klatby*“.

⁴⁷ Explicitně negativní hodnocení církevních restitucí bylo formulováno výroky „*rozporuplný přístup politiků k církevním restitucím*“ a ironickým „*o **problematické** církevních restitucích samozřejmě ví své*“.

⁴⁸ O Kardinálovi Miloslavu Vlkovi autorka pronesla „*Zrovna od něj tedy takového gesto překvapuje - zdá se mi*“.

7. TRANSPARETNOST AUTORŮ A MODERÁTORŮ

Prvním z klíčových kvalitativních aspektů zkoumaných pořadů a především práce moderátorů a autorů diskuzí i publicistických příspěvků je takzvaná transparentnost, tedy míra přesnosti v odkazování na externí zdroje citací, parafrází a tvrzení. Hodnoty transparentnosti přímo korespondují s normativním zněním bodů 6.9 a 6.10 Kodexu Českého rozhlasu⁴⁹.

Již výše jsme uvedli, že autorka čtveřice zkoumaných příspěvků zařazených v pořadu *Zaostřeno* na církve Magdaléna Trusínová dosáhla přesných 82 procent. Přesní byli také moderátoři a moderátorky *Hovorů* Naděžda Hávová (moderovala 9 vydání pořadu), Vladimír Kroc (moderoval 7 vydání) a Petr Žantovský (moderoval 5 vydání; více T2), moderátor nedělních vydání pořadu *Jak to vidí...* a římskokatolický farář Zbigniew Czendlik (moderoval 4 vydání; více T4) a moderátorky diskuzní *Vertikály* Kateřina Rózsová (moderovala 2 vydání) a Eva Hůlková (moderovala pouze 1 vydání *Vertikály*⁵⁰; více T5).

Jak ukazují následující tabulky, žádný z moderátorů a autorů rozhovorů, diskuzí a reportáží „nepodcenil“ přípravu natolik, aby výsledná hodnota jeho transparentnosti náležela do intervalu nepřesných odkazů (méně než 30 %). Lze proto usuzovat, že žádná z moderátorek a autorek ani moderátorů náboženských pořadů Českého rozhlasu se svou nepřipraveností nedostal do nesouladu se zněním příslušných bodů Kodexu ČRo.

⁴⁹ Kodex ČRo: 6.9 Český rozhlas smí odvysílat zprávu ověřenou alespoň ze dvou důvěryhodných a na sobě vzájemně nezávislých zdrojů, pouze v případě informací, které oficiálně zpřístupnily veřejné úřady a instituce, postačí jeden oficiální zdroj, není-li z okolností zřejmé, že jde o nepravdivé nebo nepřesné údaje. Český rozhlas za smluvně stanovených podmínek odebírá zpravodajský servis renomovaných agentur, které odpovídají za pravdivost a správnost svých informací. Pokud není patrný důvod k pochybnostem o informaci ve zprávě nebo pokud není patrná chyba, nemusí redaktor každou zprávu agenturního servisu odebíraného Českým rozhlasem ověřovat. V případě sebemenší pochybnosti o správnosti údajů z agenturního servisu je redaktor povinen okamžitě takovou informaci ověřit alespoň ze dvou na sobě nezávislých zdrojů. Pokud je v naléhavých případech pro nemožnost ověřit informaci u druhého zdroje a s ohledem na váhu veřejného zájmu, k němuž se zpráva vztahuje, výjimečně nezbytné odvysílat informaci pocházející pouze z jednoho zdroje, musí na to být posluchač upozorněn.

6.10 Český rozhlas nesmí odvysílat informaci, jejíž původ není znám. Je povinen seznámit posluchače se zdrojem vysílané informace s výjimkou obecně známých skutečností a informací převzatých od renomovaných zpravodajských agentur, které jej zásobují informacemi na základě platné smlouvy. Použití utajovaného zdroje musí povolit šéfredaktor příslušné stanice za předpokladů uvedených v čl. 21.11 a 21.12. Zákonné právo redaktorů na ochranu zdroje není dotčeno.

⁵⁰ Výrazně méně přesná byla Eva Hůlková při citování, parafrázování a odkazování na externí zdroje v pořadu *Hovory*, když moderovala 6 vydání.

T2: Přesnost moderátorů a moderátorek Hovorů v citování a parafrázování externích zdrojů (1. 8. – 30. 9. 2016), celková báze 281 odkazů

Moderátoři Hovorů	Hodnota transparentnosti	Kategorie přesnosti
Naděžda Hávová	86 %	přesné
Vladimír Kroc	79 %	přesné
Petr Žantovský	77 %	přesné
David Šťáhlavský	73 %	středně přesné
Ivana Denčevová	73 %	středně přesné
Jana Šmídová	72 %	středně přesné
Jana Klusáková	70 %	středně přesné
Eva Hůlková	65 %	středně přesné
Miroslav Dittrich	60 %	středně přesné
celkem	75 %	středně přesné

Nejblíže nepřesným hodnotám, ovšem ve výsledku na dvojnásobku dolní hranice intervalu střední přesnosti, byli Miroslav Dittrich (moderoval 3 vydání Hovorů, a to 2., 16. a 30 září 2016; více T2) a Karolína Koubová (moderovala 2 vydání Vertikály vysílaná 7 a 14. srpna 2016; více T5).

T3: Přesnost moderátora a moderátorky nedělních Hovorů (o víře) v citování a parafrázování externích zdrojů (7. 8. – 25. 9. 2016), celková báze 31 odkazů

Moderátoři nedělních Hovorů (o víře)	Hodnota transparentnosti	Kategorie přesnosti
Vladimír Kroc	84 %	přesné
Eva Hůlková	65 %	středně přesné
celkem	72 %	středně přesné

T4: Přesnost moderátora a moderátorky pořadu Jak to vidí... v citování a parafrázování externích zdrojů (7. 8. – 25. 9. 2016), celková báze 39 odkazů

Moderátoři Jak to vidí...	Hodnota transparentnosti	Kategorie přesnosti
Zbigniew Czendlik	81 %	přesné
sestra Angelika	67 %	středně přesné
celkem	73 %	středně přesné

T5: Přesnost moderátorů a moderátorek Vertikály v citování a parafrázování externích zdrojů (7. 8. – 25. 9. 2016), celková báze 61 odkazů

Moderátoři Vertikály	Hodnota transparentnosti	Kategorie přesnosti
Kateřina Rózsová	100 %	přesné
Eva Hůlková	86 %	přesné
Adam Šindelář	74 %	středně přesné
Daniela Brůhová	73 %	středně přesné
Karolína Koubová	61 %	středně přesné
celkem	74 %	středně přesné

T6: Přesnost autorů a autorek příspěvků zařazených ve webové sekci Aktuality v citování a parafrázování externích zdrojů (1. 9. – 30. 9. 2016), celková báze 48 odkazů

Autoři Aktualit	Hodnota transparentnosti	Kategorie přesnosti
Kamila Schusterová	93 %	přesné
Veronika Kindlová	90 %	přesné
Martina Pouchlá	83 %	přesné
Leo Pavlát	82 %	přesné
Ondřej Čihák	78 %	přesné
Teresie Bečková	77 %	přesné
Leona Matušková	70 %	středně přesné
Adam Šindelář	50 %	středně přesné
celkem	80 %	přesné

Nesoulad se zněním Kodexu ČRo naznačovala hodnota střední přesnosti zjištěná při odkazování Adama Šindeláře. Ten byl ovšem autorem pouze jediného příspěvku zveřejněného ve webové sekci Aktuality 18. září pod názvem *Arnošt Goldflam: kluk, který neumí zlobit*⁵¹, kde pronesl jeden středně přesný odkaz „diváci znají Arnošta Goldflama jako herce“ kvalifikovaný jako sklon ke zobecnění. Na základě tohoto jediného odkazu nelze poukazovat na případné pochybení autora.

Nejvyšší počet externí zdrojů citoval a parafrázoval ředitel Židovského muzea v Praze Leo Pavlát, autor trojice zveřejněných příspěvků v sekci Aktuality: *Leo Pavlát: Jak to bylo s golemem*⁵² (4. 9. 2016), *Dny židovské kultury v Olomouci, festival Ze stínu a výstavba*

⁵¹ Příspěvek *Arnošt Goldflam: kluk, který neumí zlobit* dostupný zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/zprava/arnost-goldflam-kluk-ktery-neumi-zlobit--1651121>.

⁵² Příspěvek *Leo Pavlát: Jak to bylo s golemem* dostupný zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/zprava/leo-pavlat-jak-to-bylo-s-golem--1646465>.

v arabském sektoru Izraele⁵³ (18. 9. 2016) a Leo Pavlát: Šofar je hudební nástroj, který burcuje svědomí⁵⁴ (18. 9. 2016). Pavlát odkazoval na 23 různých zdrojů, mezi jinými na text Tóry a Talmudu, literární autory zpracovávající golemovskou legendu i video zveřejněné na serveru YouTube.com.

T7: Přesnost autorů a autorek příspěvků zařazených ve webové sekci Církevní restituce v citování a parafrázování externích zdrojů (5. 5. 2012 – 26. 11. 2016), celková báze 98 odkazů

Autoři Církevních restitucí	Hodnota transparentnosti	Kategorie přesnosti
Roman Verner	83 %	přesné
Karel Vepřek	73 %	středně přesné
Magdaléna Trusínová	73 %	středně přesné
Jana Šustová	70 %	středně přesné
Eva Hůlková	70 %	středně přesné
Daniel Raus	52 %	středně přesné
Petr Vaďura	50 %	středně přesné
celkem	68 %	přesné

Podobně jako výše zmíněný Adam Šindelář dosáhli hodnoty 50%, respektive 52% střední přesnosti Petr Vaďura a Daniel Raus. První ze jmenovaných autorů byl původcem pěti zobecňujících odkazů zveřejněných v příspěvku *Persekuce Bratrské jednoty baptistů za komunistického režimu*⁵⁵ (9. 12. 2012), druhý zveřejnil příspěvky *Daniel Raus: Trůn a oltář v zemích českých*⁵⁶ a *Daniel Raus: Mít či nemít církevní majetek?*⁵⁷. Raus odkazoval na 15 zdrojů, ve dvou případech však původ informací neuvedl⁵⁸.

⁵³ Příspěvek *Dny židovské kultury v Olomouci, festival Ze stínu a výstavba v arabském sektoru Izraele* dostupný zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/dny-zidovske-kultury-v-olomouci-festival-ze-stinu-a-vystavba-v-arabskem-sektoru-izraele--1650967.

⁵⁴ Příspěvek *Leo Pavlát: Šofar je hudební nástroj, který burcuje svědomí* dostupný zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/leo-pavlat-sofar-je-hudebni-nastroj-ktery-burcuje-svedomi--1651122.

⁵⁵ Příspěvek *Persekuce Bratrské jednoty baptistů za komunistického režimu* dostupný zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/vyzvy/_zprava/persekuce-bratske-jednoty-baptistu-za-komunistickeho-rezimu--1147238.

⁵⁶ Příspěvek *Daniel Raus: Trůn a oltář v zemích českých* dostupný zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/_zprava/daniel-raus-trun-a-oltar-v-zemich-ceskych--1140945.

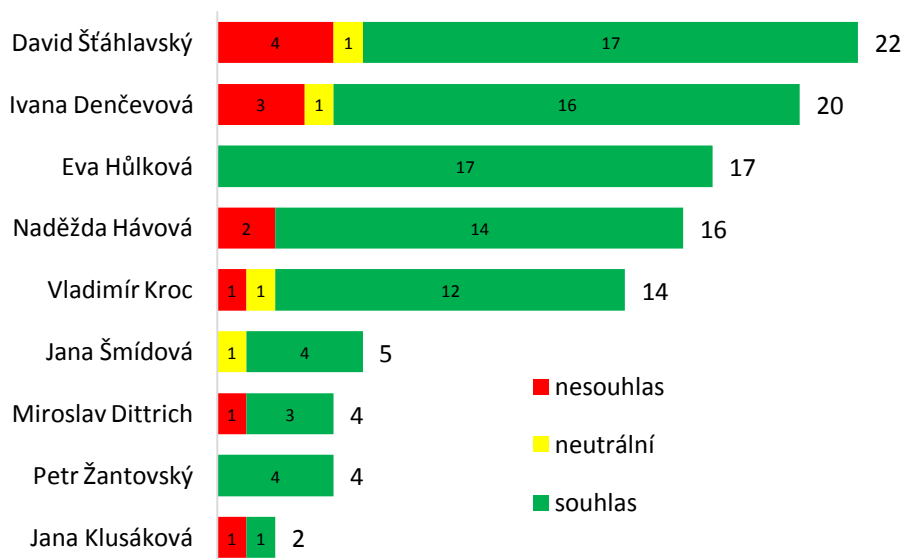
⁵⁷ Příspěvek *Daniel Raus: Mít či nemít církevní majetek?* dostupný zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/_zprava/daniel-raus-mit-ci-nemit-cirkevni-majetek--1135189.

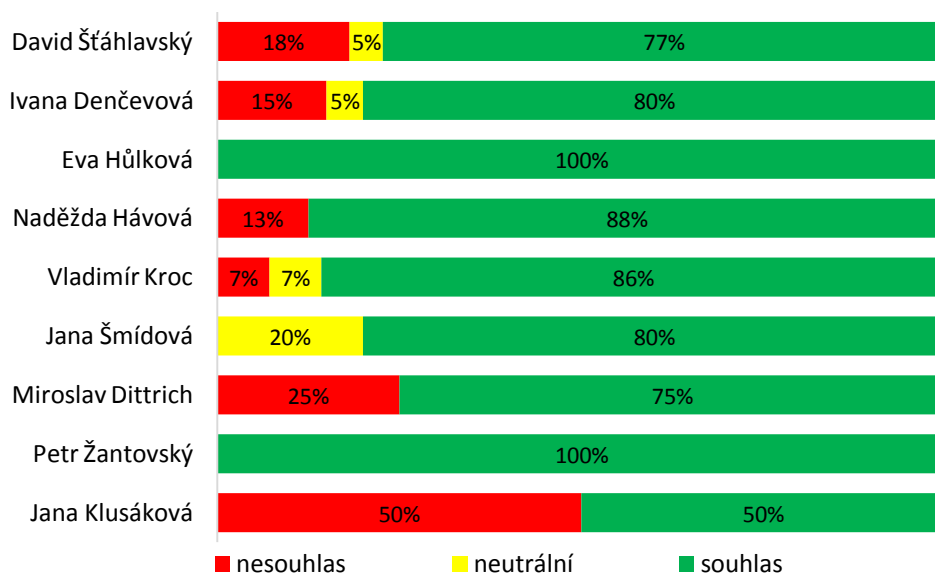
⁵⁸ Jako výroky s nulovou transparentností byla klasifikována prohlášení „tím, že je nikdo nemá rád“ pronesené o církvích a „Co se týče námitky, že církve budou zvýhodněny oproti jiným restituentům...“.

8. HODNOCENÍ MODERÁTORŮ

Druhým z klíčových kvalitativních aspektů výzkumu je po transparentnosti takzvaný rating, tedy hodnocení způsobu vedení diskuze moderátorem, moderátorových tvrzení a shrnujících interpretací promluv hostů. V metodologické části jsme uvedli, že reakce hostů mohou nabývat devíti různých podob, ty jsou pak spojovány do trojice kategorií na reakce souhlasné, reakce neutrální a reakce nesouhlasné. Logicky pak platí, že cílem kvalitního moderátora je dosahovat co nejnižšího absolutního i relativního množství reakcí nesouhlasných a naopak vyvolávat častěji reakce souhlasné. Z logiky věci také vyplývá, že moderátoři diskuzních relací s politiky vyvolávají nesouhlasné reakce potenciálně častěji než moderátoři a moderátorky nekonfliktních rozhovorů o náboženství, společnosti a umění. Což je právě případ zde analyzovaných Hovorů nebo v první řadě pořadu Jak to vidí... moderovaných katolickým knězem Zbigniewem Czendlikem a boromejkou, sestrou Angelikou (více grafy G36 a G37).

G33 a G34: Hodnocení tvrzení a interpretací moderátorů a moderátorek hosty Hovorů (1. 8. – 30. 9. 2016) – absolutně a relativně, celková báze 104 tvrzení a interpretací moderátorů a moderátorek

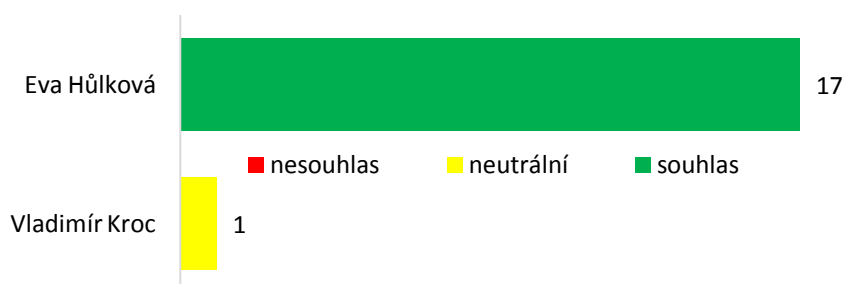
Stoprocentně úspěšná byla při interpretování promluv hostů a tvrzení faktů moderátorka Hovorů a zároveň nedělních Hovorů (o víře) Eva Hůlková (více graf G35), která vedla rozhovory s teologem a knězem Církve římskokatolické Ivanem Štampachem (21. 8. 2016), nejvyšším představitelem Českobratrské církve evangelické Joelem Rumlem (28. 8. 2016), podnikatelkou Lenkou Papadakisovou (4. 9. 2016), historikem Martinem Slabochem (11. 9. 2016), manažerem Vojtěchem Sedláčkem (18. 9. 2016) a kurátorem Michalem Klichem (25. 9. 2016).⁵⁹

⁵⁹ Eva Hůlková dosáhla stoprocentního souhlasu také při moderování Vertikály vysílané 11. 9. 2016, kdy moderátorka diskutovala o tom, jak se v naší společnosti snáší rodičovství párů stejného pohlaví s tradičním modelem rodiny opět s Ivanem Štampachem, lesbickými partnerkami Hanou Kulhánkovou a Adélou Skálovou a se sexuologem a psychologem Petrem Weisssem. V tomto pořadu ovšem zaznělo pouze jediné tvrzení moderátorky, a to v samotném závěru pořadu.

Grafy týkající se pořadu **Vertikála** nejsou uvedeny, protože absolutní počet hodnotících reakcí hostů byl minimální. V osmi vydáních Vertikály zaznělo pouze 8 reakcí, 2 z nich byly nesouhlasné, zbývajících 6 souhlasných.

Příznivých hodnot dosahovali v Hovorech také David Štáhlavský⁶⁰, Ivana Denčevová⁶¹, Naděžda Hárová⁶² a Vladimír Kroc⁶³, který moderoval i dvě vydání nedělních Hovorů (o víře), během kterých vyvolal jedinou neutrální reakci Jiřího Stracha na své tvrzení týkající se filmového režiséra Dušana Kleina.

G35: Hodnocení tvrzení a interpretací moderátora a moderátorky hosty nedělních Hovorů (o víře) (7. 8. – 25. 9. 2016) – absolutně, celková báze 18 tvrzení a interpretací moderátora a moderátorky

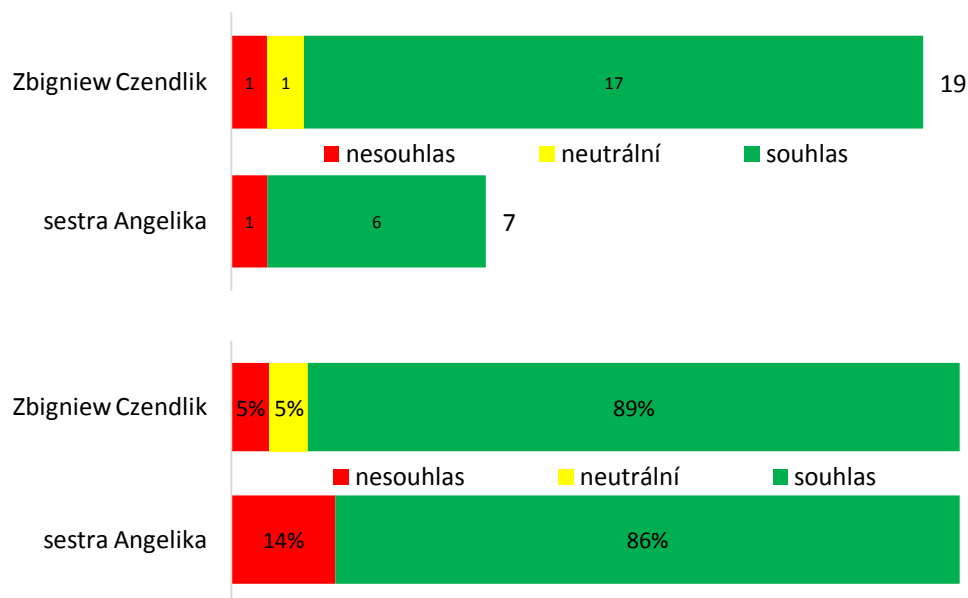
⁶⁰ David Štáhlavský moderoval Hovory s majitelem mlýna Rudolfem Šimkem (3. 8. 2016), divadelníkem Jiřím Turkem (10. 8. 2016), novinářem Karlem Hvíždalou (16. 8. 2016), galeristkou Ninou Hedwic (17. 8. 2016), učitelkou a odbornicí na africké čarodějnictví a šamanismus Kamilou Axmannovou (24. 8. 2016), spisovatelem Miroslavem Sichingerem (31. 8. 2016), mentalistou Jakubem Kroulíkem (7. 9. 2016), básníkem Tomášem T. Kůsem (14. 9. 2016), běžkyní na lyžích Evou Vrabcovou Nývtovou (21. 9. 2016) a ruským LGBT aktivistou Slavo Mogutinem (28. 9. 2016).

⁶¹ Ivana Denčevová rozhovořila s historikem Jaroslavem Rokoským (4. 8. 2016), zakladatelem katedry genderových studií Petrem Pavlíkem (11. 8. 2016), lékařem a rektorem Vysoké školy polytechnické Jihlava Václavem Báčou (18. 8. 2016), literárním redaktorem a kritikem Radimem Kopáčem (25. 8. 2016), disidentem Karlem Havelkou (1. 9. 2016), ředitelkou Rakouského kulturního fóra v ČR Nataschou Grilj (8. 9. 2016), signatářem Charty 77 Viktorem Parkánem (15. 9. 2016), fotografem Janem Krčmářem (22. 9. 2016) a s hudebním publicistou a programátorem Vladimírem Hanzel (29. 9. 2016).

⁶² Naděžda Hárová diskutovala s historikem a kastelánem zámku v Duchcově Marianem Hochelem (1. 8. 2016), zpěvačkou Monikou Načeva (8. 8. 2016), koordinátorem nízkoprahové sekce YMCA Praha Jiřím Horákem (15. 8. 2016), fyzioterapeutem Petrem Zahradníkem (22. 8. 2016), historičkou umění a japanistkou Vlastou Čihákovou Noshiro (29. 8. 2016), kurátorem premonstrátských sbírek na Strahově Liborem Šturcem (5. 9. 2016), nakladatelem Tomášem Brandejsem (12. 9. 2016), ředitelkou Nadace Charty 77 Boženou Jirků (19. 9. 2016) a se zakladatelkou Muzea gastronomie a módní návrhářkou Ninou Provaan Smetanovou (26. 9. 2016).

⁶³ Vladimír Kroc vedl Hovory se zooložkou Karolínou Brandlovou (5. 8. 2016), filmovým režisérem a členem Mediální rady České biskupské konference Jiřím Strachem (7. 8. 2016), cestovateli a manželi Marcelem a Veronikou Suralovými (9. 8. 2016), teologem Pravomilem Novákem (14. 8. 2016), manažerem a hercem Divadla Járy Cimrmana Václavem Kotkem (26. 8. 2016), cestovatelem a dokumentaristou Petrem Horkým (9. 9. 2016) a s básníkem a hercem Divadla Járy Cimrmana Miloněm Čepelkou (23. 9. 2016).

G36 a G37: Hodnocení tvrzení a interpretací moderátora a moderátorky hosty pořadu Jak to vidí... (7. 8. – 25. 9. 2016) – absolutně a relativně, celková báze 26 tvrzení a interpretací moderátora a moderátorky

Čtyři ze šesti souhlasných reakcí na svá tvrzení vyvolala sestra Angelika během rozhovoru se spisovatelkou Alenou Ježkovou ve vydání pořadu Jak to vidí... vysílaného 18. září 2016. Zbigniew Czendlik byl v absolutním množství interpretací a tvrzení třetím nejintenzivnějším moderátorem analyzovaných pořadů (za moderátory Hovorů Davidem Štáhlavským a Ivanou Denčevovou – viz graf G33). Pouze kytarista Štěpán Rak 11. září 2016 odmítl jedno z farářových tvrzení, dvakrát ovšem reagoval souhlasně. Šestkrát na Czendlikem tvrzená fakta pozitivně reagoval 14. srpna pediatr, specialista v oboru kardiologie Milan Šamánek, totožný počet reakcí, tentokrát ovšem 5 souhlasných a 1 neutrální, vyslovila arménská hoteliérka Marina Zulueta ve vydání Jak to vidí... z 28. srpna 2016.

9. KONFRONTAČNOST MODERÁTORŮ

Třetím a v tomto výzkumu jednoznačně nejvýznamnějším kvalitativním aspektem zkoumaných pořadů diskuzního charakteru, tedy Hovorů, Jak to vidí... a Vertikály, je takzvaná konfrontačnost moderátorů. Chleboun termín konfrontačnost popsal slovy „*základním nástrojem pro analýzu nestrannosti moderátora (jako hlavního kritéria objektivit) je formální klasifikace všech promluv, kterými se moderátor v průběhu diskuze obrací na své hosty. (...) Zkoumání nestrannosti je tak plně převedeno na projev řečové aktivity moderátora, závisí na výběru otázek i způsobu, jakým jsou jednotlivé promluvy pronášeny*“ (Chleboun, 2003: 18).

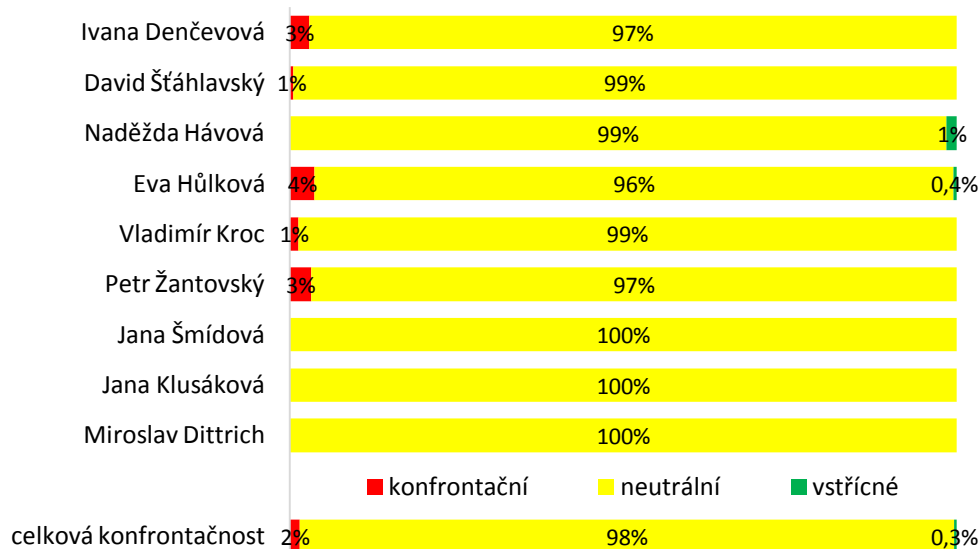
Výše jsme uvedli, že zmíněnou nestrannost moderátora je možné posuzovat podle konfrontačního, neutrálního, případně vstřícného charakteru jeho replik⁶⁴. Platí, že čím je relativní **poměr konfrontačních promluv** k jednotlivým uskupením (v případě předkládaného výzkumu náboženských skupin a církví), či konkrétním hostů vyrovnanější, tím je moderátorův přístup objektivnější, nestrannější. Jinými slovy, je-li konfrontačnost moderátora či moderátorky k některé ze skupin výrazně vyšší nebo naopak nižší než je průměr, je na místě otázka, zda moderátor či moderátorka svým přístupem konkrétní skupinu dlouhodobě (a snad i záměrně) neuvádí v přílišnou nevýhodu, nebo naopak výhodu. Z toho vyplývá, že zásadní důležitost mají repliky klasifikované jako ne-neutrální, tedy promluvy z kategorií konfrontačních a vstřícných.

Nemetologickým a neterminologickým jazykem lze konfrontačnost moderátorů shrnout jako způsob vedení diskuze moderátory a míra tlačení hostů do kouta v případě, že jsou konfrontováni s jim nepříjemnou skutečností, či v případě, že svými vyhýbavými reakcemi odvádějí pozornost od přímých odpovědí na nepříjemná fakta.⁶⁵

⁶⁴ Přehledné rozdělení replik do tří zmíněných kategorií je uvedeno ve Schématu 1.

⁶⁵ Modelovým příkladem je situace popsaná v *Analýze diskuzních pořadů a zpravodajsko-publicistických rozhovorů České televize za rok 2016* (zpracoval Media Tenor v roce 2017, dostupné zde <http://img.ceskatelevize.cz/press/4353.pdf>, zobrazeno 29. 3. 2017). Na straně 12 je detailně rozebrán způsob konfrontace bývalé místopředsedkyně Poslanecké sněmovny a nynější hejtmanky Středočeského kraje a místopředsedkyně hnutí ANO Jaroslavy Pokorné Jermanové moderátorem Václavem Moravcem. Zmiňovanou situaci ze 14. 2. 2016 shrňme slovy: Výrazně častěji než ostatní politiky tlačil Václav Moravec ke konkrétním odpovědím místopředsedkyni hnutí ANO a Poslanecké sněmovny Jaroslavu Jermanovou, jejíž současný názor na elektronickou evidenci konfrontoval s vyjádřením o registračních pokladnách, vyřčeným v předvolební debatě vysílané v roce 2013. Politčka musela vysvětlovat, proč dřívější odmítání zcela přehodnotila a nyní je zastávkyní elektronizace podnikatelů prosazované předsedou hnutí. Samotné video Otázek Václava Moravce ze 14. 2. 2016 je dostupné zde <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1126672097-otazky-vaclava-moravce/216411030500214/video/452691>.

G38: Míra konfrontačnosti moderátorů a moderátorek k hostům Hovorů (1. 8. – 30. 9. 2016), podíl konfrontačních, neutrálních a vstřícných replik, celková báze 1892 replik moderátorů a moderátorek

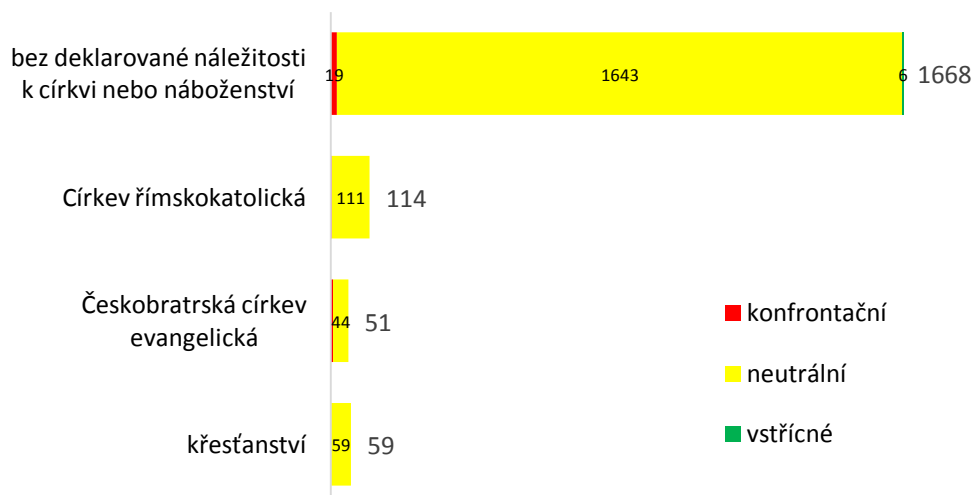
Míra konfrontačnosti obecně souvisí s charakterem a tematickým zaměřením diskuzních pořadů. Je tedy logické, že rozhovory s osobnostmi převážně z kulturního prostředí vykazují maximální převahu neutrálních replik⁶⁶. Za zmínku jednoznačně stojí relativně nejvyšší podíl konfrontačních replik a zároveň i nejnižší podíl neutrálních replik v moderaci Evy Hůlkové, která vedla rozhovory pouze v rámci specializovaných nedělních Hovorů (o víře). Jak ukazuje graf G41, nedělní vydání Hovorů bylo typické čtyřprocentní mírou konfrontačnosti obou moderátorů. Tomuto banálnímu zjištění značně dodávají na relevantnosti hodnoty nevyvážené konfrontačnosti moderátorů, respektive moderátorky Evy Hůlkové, zástupci Českobratrské církve evangelické (více grafy G40, G42 a G43). V absolutních hodnotách šlo o 7 konfrontačních replik moderátorky vznesených vůči Joelu Rumlovi ve vysílání z 28. srpna 2016⁶⁷. Jak již bylo uvedeno, Eva Hůlková diskutovala se dvojicí zástupců Církve římskokatolické, vůči kterým byla konfrontační pouze v jediné replice z 83.

⁶⁶ Za neutrální repliky byly definovány doplňovací otázka, zjišťovací kladná/shodná otázka, tvrzení, moderace, alternativní otázka, zpřesňující otázka, oprava vlastní promluvy moderátora, poznámka, zpřesnění a doplnění, obhajoba vlastní promluvy moderátora, vysvětlení vlastní promluvy moderátora, ujišťovací promluva, modální shodná otázka, výzva, omluva hostovi, způsobová/důvodová otázka, otázka po vysvětlení, interpretace hosta a humor, zlehčení.

⁶⁷ Jako konfrontační repliky moderátorky Evy Hůlkové byly klasifikovány **námítky** „*To nemůžete takto říci. To bychom se tady mohli hádat až do konce pořadu,*“ a „*A církve taky. To bych mohla říci totéž,*“, **pochybové promluvy** „*Vy vážně nevidíte chybu na vaší straně, vás církev?*“, „*No, ale že byste měli zase tak pasivní roli, tomu se mi nechce věřit. Vy jste nemohli věci ovlivňovat více?*“ a „*To zní tak chudinkovsky,*“, **modální neshodná**

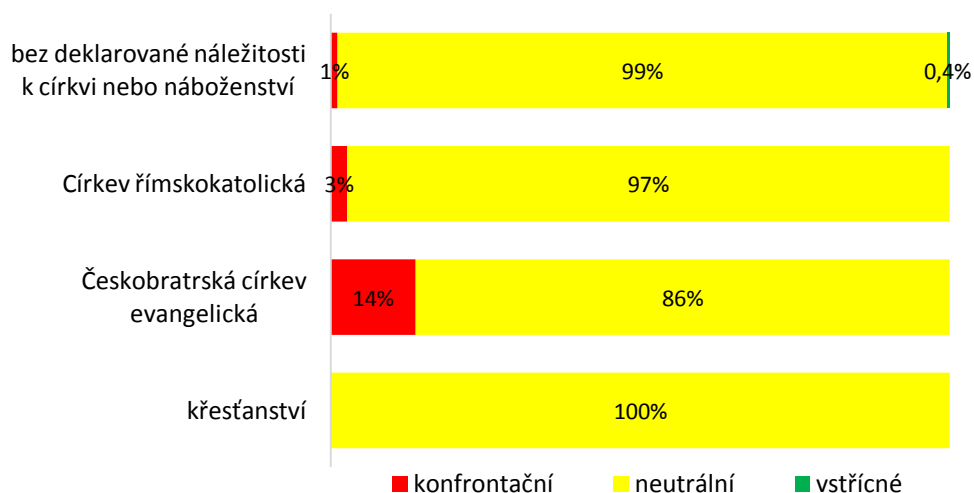
Analyticky korektní je ovšem říci, že námitky i pochybnosti, kterými moderátorka usměrňovala Joela Rumla, byly oprávněné, vzhledem k faktu, že host vůbec nepřipouštěl spoluzodpovědnost samotných církví na převažujícím společenském pohledu na restituce církevního majetku. Lze tedy konstatovat, že relativně nadprůměrný podíl konfrontačnosti vůči zástupci Českobratrské církve evangelické byl korektním postupem moderátorky při snaze o vykreslení reálného obrazu diskutované skutečnosti. A na druhé straně, korektní a věcné odpovědi a reakce římských katolíků Ivana Štampacha a Michala Kliche nevyžadovaly častější ne-neutrální reakce moderátorky⁶⁸.

G39 a G40: Míra konfrontačnosti moderátorů a moderátorek Hovorů k zástupcům církví a náboženství (1. 8. – 30. 9. 2016), počet a podíl konfrontačních, neutrálních a vstřícných replik (za zástupce konkrétní církve nebo náboženství je host považován jedině v případě explicitní deklarace moderátorem/moderátorkou nebo hostem samotným), celková báze 1892 replik moderátorů a moderátorek

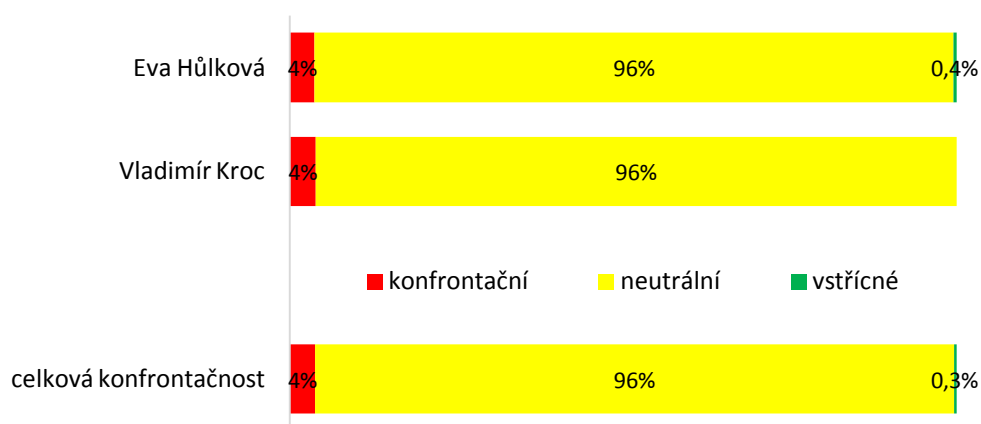

otázka „A s politiky nic? Tam jste nic nového neobjevil?“ a ironická replika kvalifikovaná jako **konfrontační jiná** „Vidím, že to je ve vás, jak v koze, takového domnělé křivdy.“

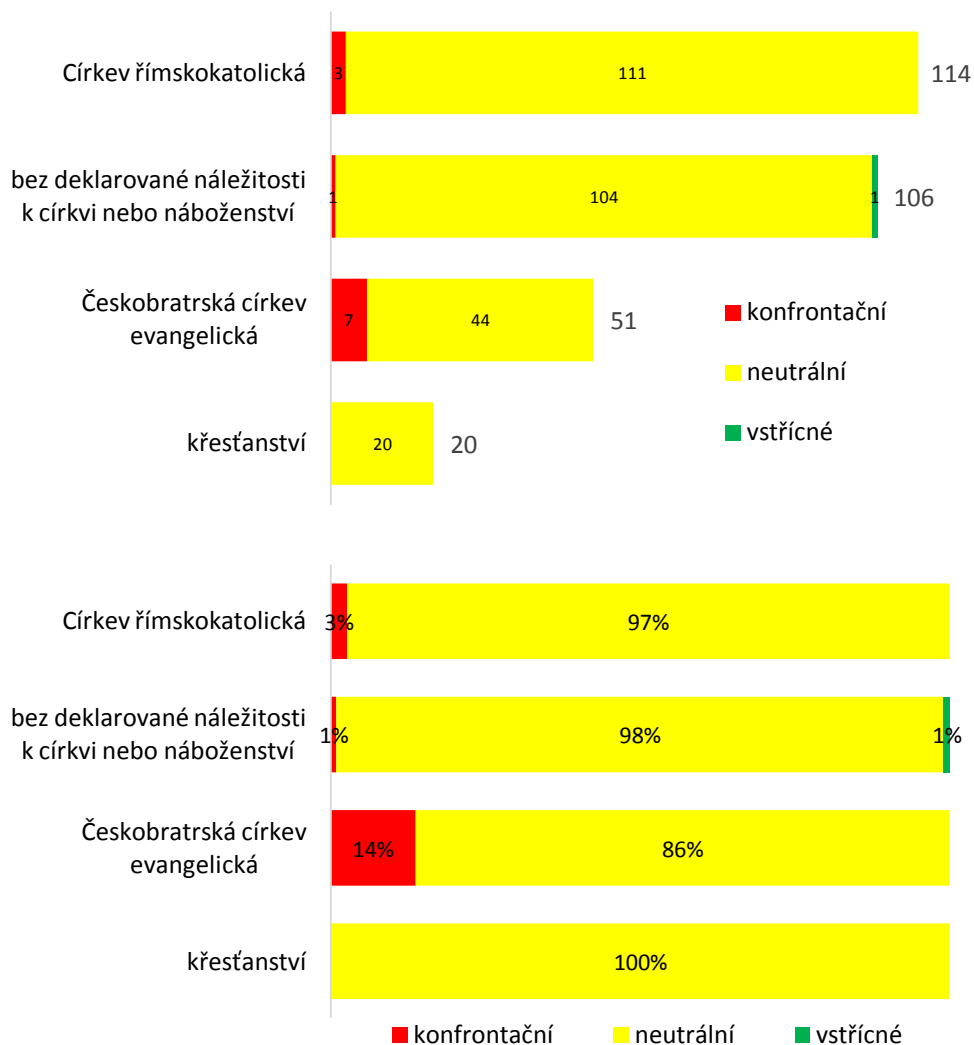
⁶⁸ Eva Hůlková konfrontovala Michala Kliche pouze jednou, když hosta usměrňovala **napomenutím**. Jak ukazuje graf G42, zástupci Církve římskokatolické byli v nedělních Hovorech (o víře) konfrontováni celkem třikrát. O zbývajících dvě **zjišťovací záporné otázky** se v rozhovoru s Jiřím Strachem „postaral“ Vladimír Kroc.

G41: Míra konfrontačnosti moderátora a moderátorky k hostům nedělních Hovorů (o víře)
(7. 8. – 25. 9. 2016), podíl konfrontačních, neutrálních a vstřícných replik, celková báze 291 replik moderátora a moderátorky

G42 a G43: Míra konfrontačnosti moderátora a moderátorky nedělních Hovorů (o církvi) k zástupcům církví a náboženství (7. 8. – 25. 9. 2016), počet a podíl konfrontačních, neutrálních a vstřícných replik (za zástupce konkrétní církve nebo náboženství je host považován jedině v případě explicitní deklarace moderátorem/moderátorkou nebo hostem samotným), celková báze 291 replik moderátora a moderátorky

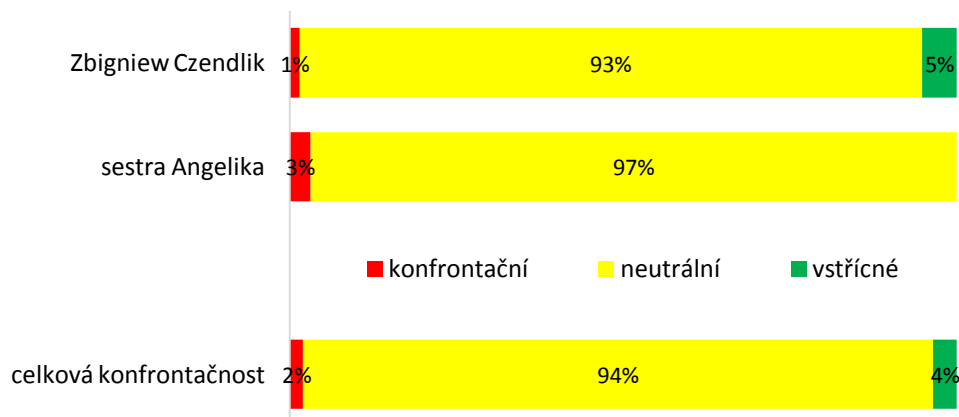

Pořad Jak to vidí... byl ve srovnání s ostatními pořady výjimečný a typický v první řadě vyšším relativním i absolutním množstvím vstřícných replik, které pronášel vůči hostům a ve většině případů zároveň zjevně a deklarovaně svým osobním přátelům římskokatolický kněz

Zbigniew Czendlik⁶⁹. Výsledkem Czendlikova způsobu moderování je v dlouhodobé analytické praxi neobvyklá skutečnost, kdy počet i podíl vstřícných replik v pořadu Jak to vidí... převyšoval absolutní i relativní množství replik konfrontačních.

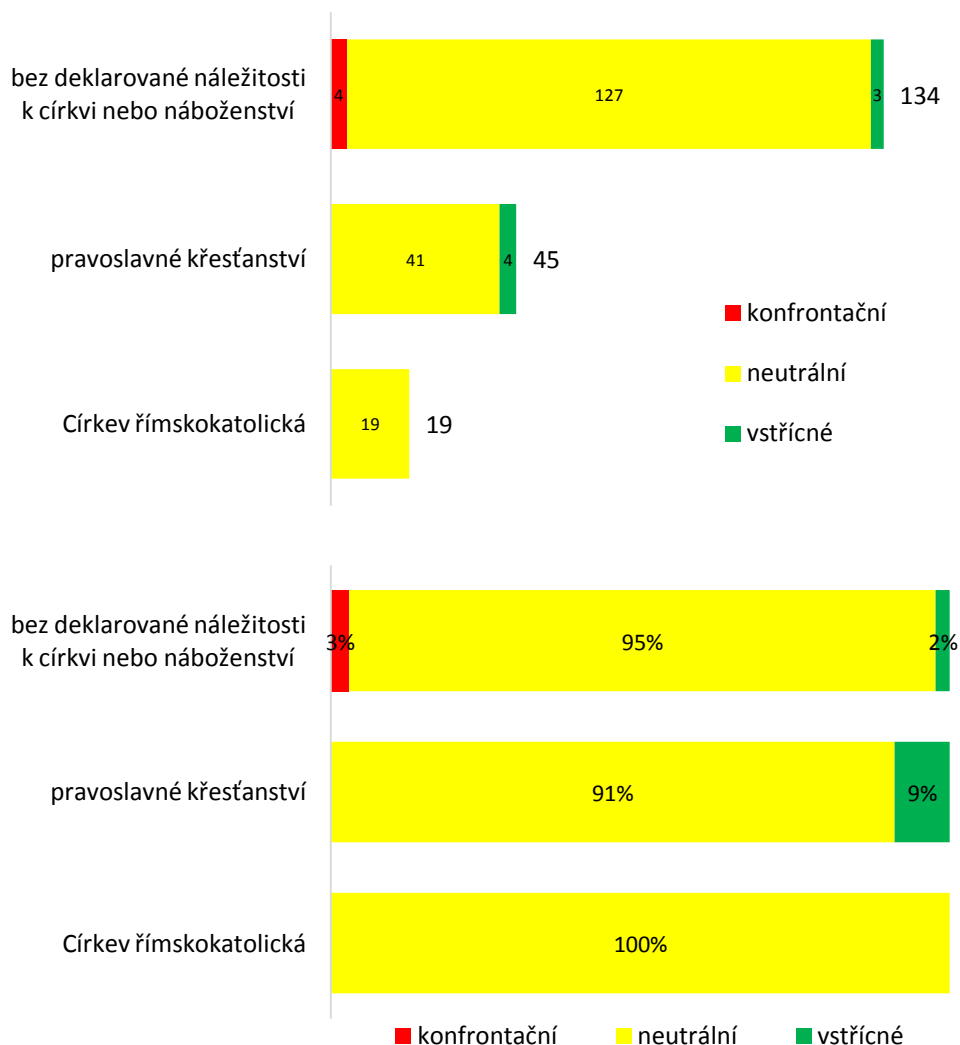
Zvláště výrazně se tento fakt odrazil ve vztahu moderátora k pravoslavnému křesťanství, konkrétně k jeho jediné zástupkyni Marině Zulueta. Lze tedy říci, že v souvislosti s osobním přátelstvím moderátora a hosta byla zástupkyně specifické náboženské skupiny zvýhodněna oproti hostům, kteří nedeklarovali náležitost k církvi nebo náboženství (Zbigniew Czendlik totiž nevedl rozhovor s jiným zástupcem náboženského směru nebo církve, jeho dalšími hosty byli lékař, hudebník a historik). Toto zjištění poukazuje na jistý trend, v souvislosti s omezeným vzorkem nelze jeho platnost spolehlivě zobecnit na širší zveřejněný mediální obsah pořadu.

G44: Míra konfrontačnosti moderátora a moderátorky k hostům pořadu Jak to vidí... (7. 8. – 25. 9. 2016), podíl konfrontačních, neutrálních a vstřícných replik, celková báze 198 replik moderátora a moderátorky

⁶⁹ Jednalo se o 7 vstřícných replik. Na adresu lékaře Milana Šamánka moderátor pronesl „vy jste také takový renesanční člověk, takový úderník“ a „vy jste takový, bych řekl boží spolupracovník“, Marinu Zulueta vítal otázkou „Tak jak ses vyspala?“ a později navázal pochvalnými replikami „Víš, co mě šokuje? Že mluvíš líp česky, než já,“, „Možná je to taková vizitka Arménců, že je to velmi inteligentní národ,“ a „jedna úspěšná žena sedí tady přede mnou“. Štěpána Raka hodnotil slovy „... laskavost, kterou vidím na vás. Učitel musí milovat žáky,“.

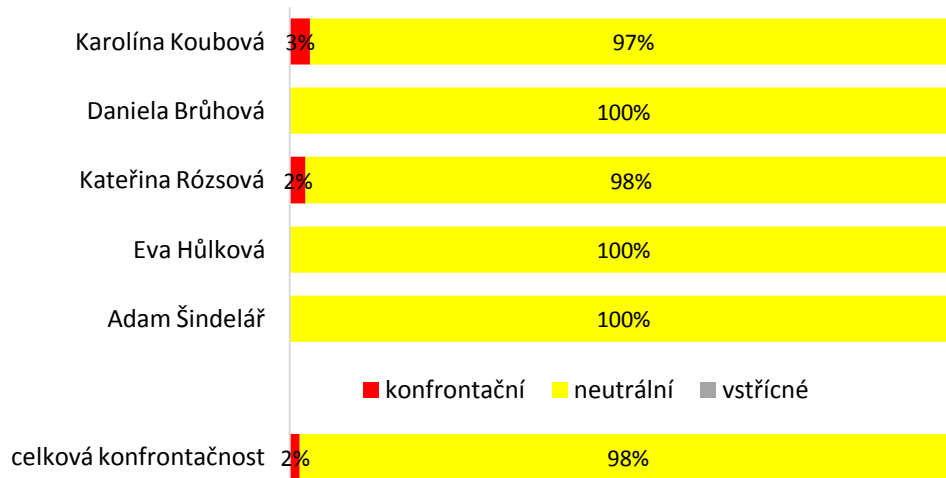
G45 a G46: Míra konfrontačnosti moderátora a moderátorky pořadu Jak to vidí... k zástupcům církví a náboženství (7. 8. – 25. 9. 2016), počet a podíl konfrontačních, neutrálních a vstřícných replik (za zástupce konkrétní církve nebo náboženství je host považován jedině v případě explicitní deklarace moderátorem/moderátorkou nebo hostem samotným), celková báze 198 replik moderátora a moderátorky

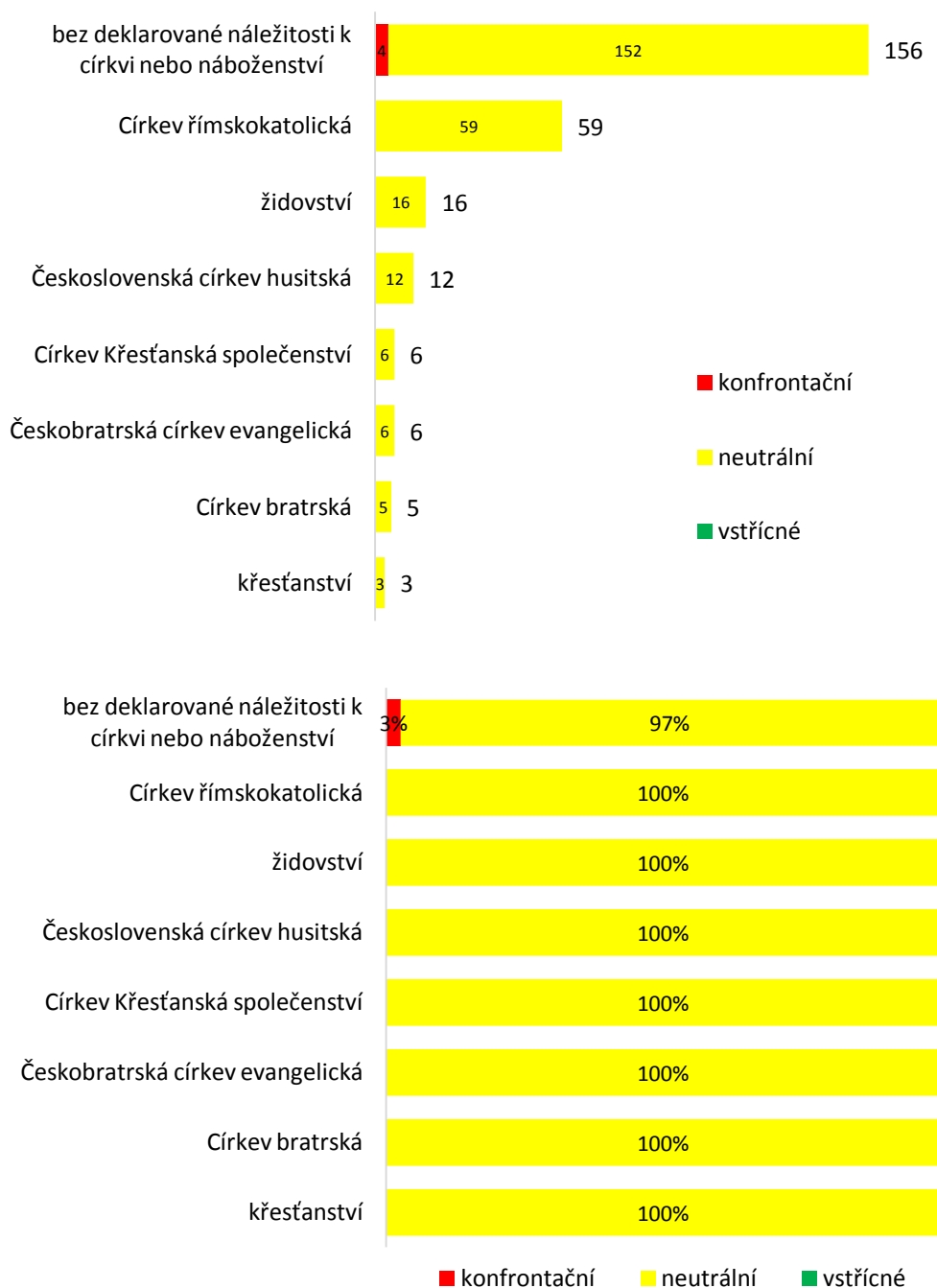
Podíl konfrontačnosti v pořadech Vertikály byl v podstatě nulový. V osmičce vysílaných relací zazněly pouze 4 konfrontační repliky, a to od Karolíny Koubové směrem k představiteli neziskové organizace Otevřená společnost Tomášovi Pavlasovi (7. 8. 2016, zjišťovací záporná otázka „A není to tak, že čím dál více mužů se také právě snaží starat se o tu domácnost a zastávat pozice, které byli dříve přisuzovány ženám?“), bývalému velvyslanci v USA a Rusku, předsedovi dozorčí rady občanské společnosti Evropské hodnoty Petru Kolářovi (14. 7. 2016, zjišťovací záporná otázka „Nejde ale právě o ustoupení z určité svobody?“ a pochybová promluva „Jak byste to ale rozlišoval, že tenhle má přístup do médií a tento už ne?“) a od Kateřiny Rózsové k lektorce v oblasti prevence, sociální pedagogiky a psychologie Marii Novákové (18. 9. 2016, námitka „ale co když rodina nefunguje“).

Všechny čtyři ne-neutrální repliky (vstřícná replika vyslovena nebyla) byly moderátorkami vysloveny na adresu hostů, kteří explicitně nedeklarovali náležitost k některé z církví nebo náboženských skupin.

G47: Míra konfrontačnosti moderátorů a moderátorek k hostům Vertikály (7. 8. – 25. 9. 2016), podíl konfrontačních, neutrálních a vstřícných replik, celková báze 263 replik moderátorů a moderátorek

G48 a G49: Míra konfrontačnosti moderátorů a moderátorek Vertikály k zástupcům církví a náboženství (7. 8. – 25. 9. 2016), počet a podíl konfrontačních, neutrálních a vstřícných replik (za zástupce konkrétní církve nebo náboženství je host považován jedině v případě explicitní deklarace moderátorem/moderátorkou nebo hostem samotným), celková báze 263 replik moderátorů a moderátorek

10. SHRUTÍ ANALYTICKÉ ČÁSTI

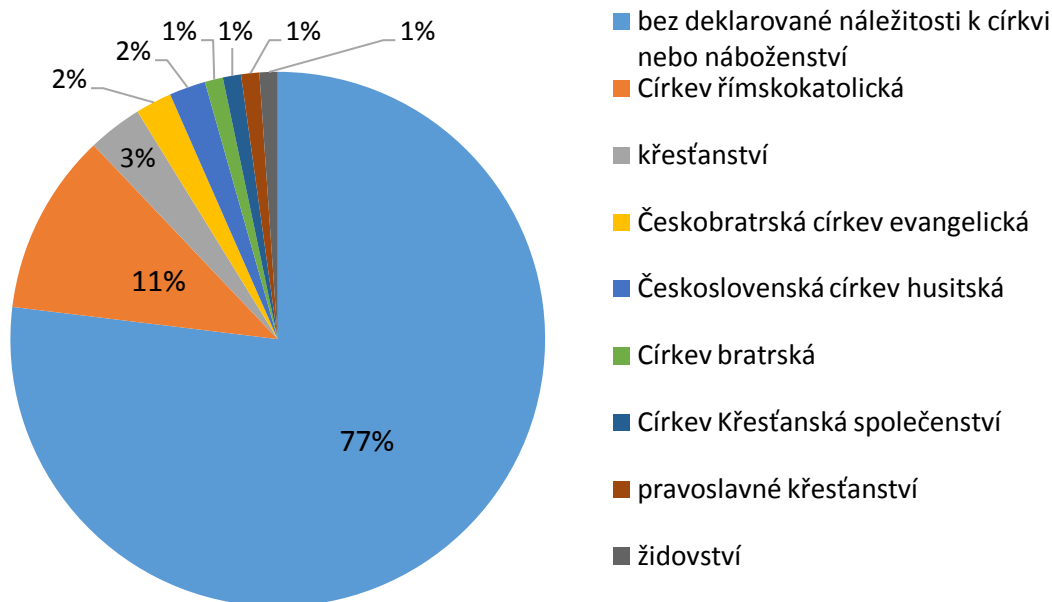
Pro Český rozhlas a jeho mediální obsahy závazné normy vždy zmiňují vyváženost v kontextu celku, tedy pokud ne kompletního, pak alespoň širokého vzorku. V případě výše zkoumaných relací Hovory, Vertikála a Jak to vidí... proto nelze posuzovat zjištěná data zcela izolovaně, neboť omezené časové období výzkumu a v případě některých relací i nízký počet vydání neumožňují reprezentativní zobecňování analytických zjištění. V předkládaném shrnutí tedy předkládáme souhrnná data zjištěná při detailním rozboru jmenovaných diskuzních pořadů, která v komplexní podobě lze považovat za reprezentativní obraz náboženského vysílání Českého rozhlasu v období od 1. srpna do 30. září 2016. Zaměříme se v první řadě na náboženskou relevanci hostů a témat, která lze ideálně kontextově propojit s daty Českého statistického úřadu týkající se náboženského vyznání obyvatel České republiky při posledním Sčítání lidu, domů a bytů uskutečněném v roce 2011.

Vzhledem k formátovým rozdílnostem a vzájemné nesouměřitelnosti kvantitativně-kvalitativních dat zjištěných při analýze diskuzních (Hovory, Vertikála a Jak to vidí...) a zpravodajsko-publicistických (Zaostřeno na církve, speciál webu Náboženství v podsekcích Aktuality a Církevní restituce) obsahů nezahrnujeme do shrnutí druhou ze jmenovaných skupin mediálních obsahů.

Webové obsahy byly dostatečně detailně popsány v příslušných kapitolách a vzhledem k rozdílnému typu samotného média není ani snaha o souměřitelnost zjištěných dat nezbytná a analyticky a metodologicky korektní. Vynechání fakticky neexistujícího pořadu Zaostřeno na církve, v němž byly sledovány pouze dva nábožensky relevantní příspěvky, ze shrnující kapitoly, analytické závěry nezkreslí a vzhledem ke svému žánrovému charakteru zcela neproblematické.

Pro názorné srovnání uvádíme v následující tabulce T8 výběr hodnot podílu obyvatel hlásících se k některé z osmi náboženských skupin a církví zastoupených v analyzovaných pořadech Hovory, Vertikála a Jak to vidí... a podíl obyvatel bez náboženské víry, které zjistil při posledním sčítání lidu Český statistický úřad. Limitem srovnání je samozřejmě explicitní deklarace příslušnosti hostů rozhlasových pořadů ke konkrétním církvím nebo náboženským směrům. Jde ovšem o jediný korektní a ověřitelný způsob zjišťování náboženské příslušnosti promlouvajících osob. Platí tedy, že zjištěné relativní hodnoty u hostů bez deklarované náležitosti k církvi nebo náboženství nelze zcela přesně ztotožňovat s podílem obyvatel, kteří uvedli, že jsou bez náboženské víry, nebo požadovaný údaj neuvedli vůbec, jak ovšem ukazuje srovnání grafu G50 a tabulky T8, obě hodnoty byly velmi podobné.

G50: Relevance hostů Hovorů, Jak to vidí... a Vertikály ve vztahu k náboženskému vysílání ČRo (1. 8. – 30. 9. 2016), podíl hostů (za zástupce konkrétní církve nebo náboženství je host považován jedině v případě explicitní deklarace moderátorem/moderátorkou nebo hostem samotným), celková báze 91 hostů

T8: Vybrané hodnoty rozložení obyvatelstva ČR podle náboženské víry (ČSÚ 2011)

Náboženské společnosti a církve	Podíl obyvatel ČR
bez náboženské víry nebo neuvedeno	79 %
Církev římskokatolická ⁷⁰	11 %
Českobratrská církev evangelická	0,5 %
Církev československá husitská	0,4 %
pravoslavné křesťanství ⁷¹	0,3 %
křesťanství	0,1 %
Církev bratrská	0,1 %
Církev Křesťanská společenství	0,1 %
židovství ⁷²	0,01 %

⁷⁰ Uvedená hodnota je součtem podílů obyvatel, kteří uvedli příslušnost k Církvi římskokatolické (10,2 %) a katolické víře (0,7 %).

⁷¹ Uvedená hodnota je součtem podílů obyvatel, kteří uvedli příslušnost k Pravoslavné církvi v českých zemích (0,2 %) a Ruské pravoslavné církvi, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice (0,06 %).

⁷² Uvedená hodnota je součtem podílů obyvatel, kteří uvedli příslušnost k Federaci židovských obcí v České republice (0,01 %) a judaismu (0,003 %).

Zcela **totožný byl podíl hostů explicitně deklarujících svou náležitost k Církvi římskokatolické s podílem obyvatel hlásících se k dominantní církvi nebo ke katolictví.** V ostatních případech nelze oba datové soubory vzájemně poměřovat, neboť celkový počet hostů diskuzních relací byl 91 a nelze logicky dosáhnout hodnoty nižší než 1 procento. Můžeme ale říci, že nedošlo k extrémní situaci, v níž by některá z marginálních církví či náboženských skupin dostala neúměrně velký prostor na úkor skupin jiných.

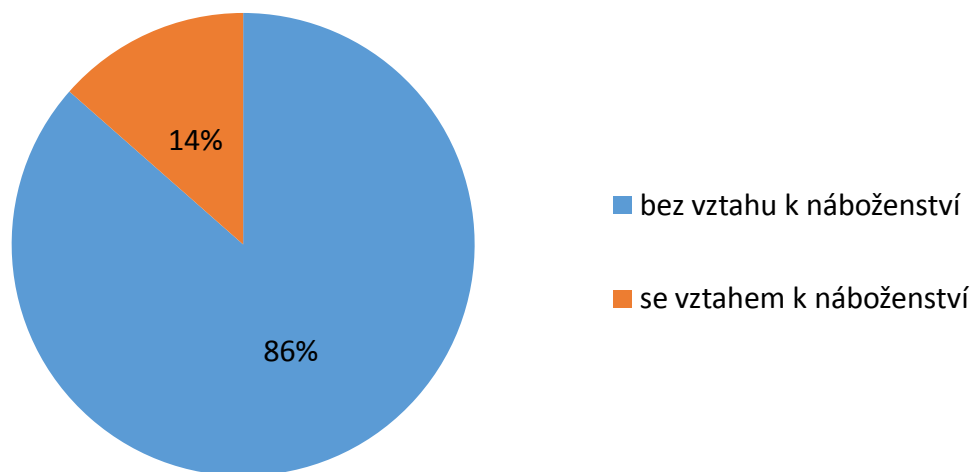
Logickou otázkou je, zda specializované náboženské vysílání Českého rozhlasu určené specializovanému publiku má za úkol a cíl přesnou reflexi rozvrstvené české společnosti, nebo zda specializace na konkrétní publikum implicitně přináší požadavek na zvýšený mediální prostor určený zástupcům církví a náboženství. Kodex ČRo takto konkrétní není a o specializovaném vysílání nehovoří. V bodě 17.2 ovšem definuje programový prostor věnovaný náboženství („*se opírá o rozvrstvení společnosti a její aktuální vztah k duchovní oblasti. Pomůckou jsou údaje posledního sčítání lidu*“) vztažený na vysílání ČRo obecně, tedy v jeho celku. Vzhledem k tomu, že zadavatel výzkumu neurčil pro výzkum pouze specializované pořady ČRo, ale především v případě Hovorů jejich kompletní dvouměsíční obsah, lze tento vzorek považovat za reprezentativní zástupnou populaci pro vysílání ČRo⁷³ a v tomto kontextu bylo znění bodu 17.2 Kodexu Českého rozhlasu vyhověno důsledně.

Nicméně při zaměření na **specializované náboženské pořady**, tedy na nedělní Hovory (o víře), nedělní Jak to vidí... a Vertikálu jsou výsledné hodnoty následující: **bez deklarované náležitosti k církvi nebo náboženství – 58 % (26) hostů, Církev římskokatolická – 20 % (9) hostů, křesťanství, Českobratrská církev evangelická a Československá církev husitská – po 4 % (2) hostů, Církev bratrská, Církev Křesťanská společenství, pravoslavné křesťanství a židovství – po 2 % (1) hostů.**

Souhrnné ukazatele nábožensky relevantní tematiky ukazují, že v kompletním dvouměsíčním vysílání zkoumaných vydání Hovorů, Vertikály a Jak to vidí... byl relativní poměr mezi replikami bez vztahu k náboženství a se vztahem k náboženství 86 ku 14, tedy přibližně 6 ku 1. Při zúžení výzkumnému vzorku na specializované náboženské pořady, tedy nedělní Hovory (o víře), Jak to vidí... moderované Zbigniewem Czendlikem a sestrou Angelikou a Vertikálu, je zjištěný procentuální poměr 65 ku 35, tedy 2 ku 1.

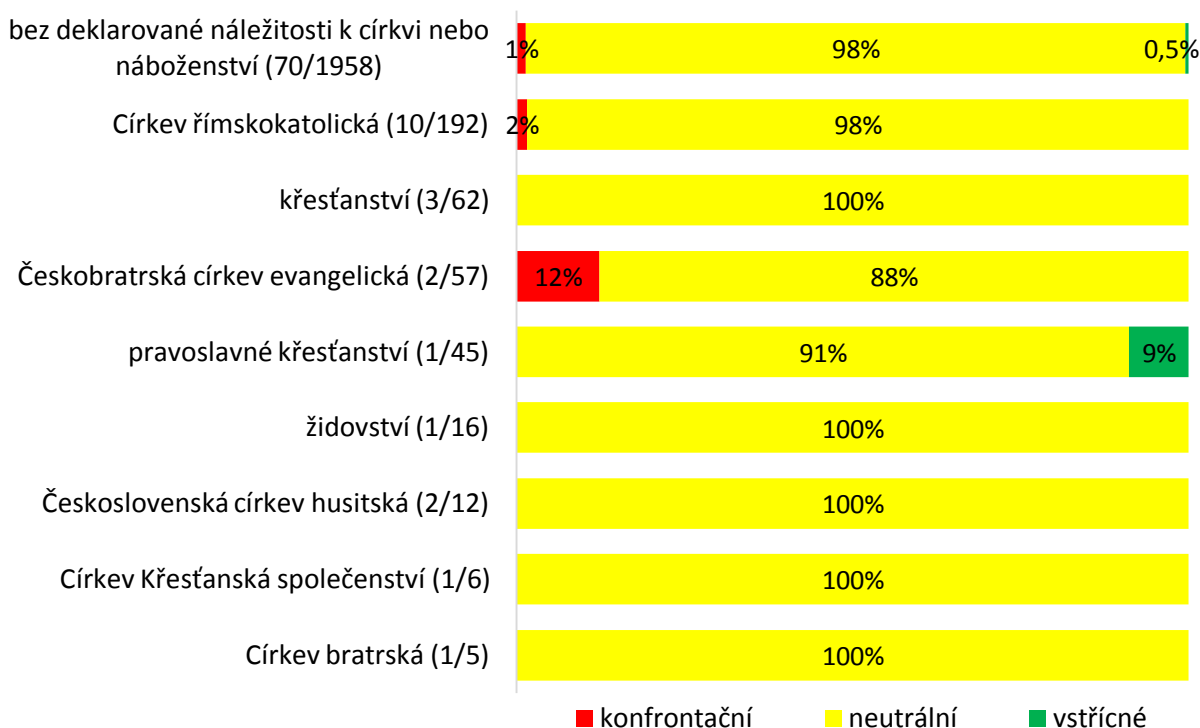
⁷³ Protiargumentem, kterého si je autor textu vědom, je fakt, že k analýze byly určeny pouze nedělní vydání pořadu Jak to vidí..., nikoliv jejich kompletní dvouměsíční obsah, jak tomu bylo v případě Hovorů. Je pravděpodobné, že ne-nedělní vydání pořadu Jak to vidí... by zjištěné hodnoty vychýlily od změřené shody porovnávaných datových souborů.

G51: Relevance témat Hovorů, Jak to vidí... a Vertikály ve vztahu k náboženskému vysílání ČRo (1. 8. – 30. 9. 2016), podíl replik moderátorů i hostů (za repliku vztahující se k náboženskému vysílání je považována replika explicitně zmiňující církev, náboženské vyznání, víru, náboženské texty a hodnoty nebo repliky bezprostředně reagující na výše jmenované), celková báze 2353 replik moderátorů i hostů

Konfrontačnost moderátorů vůči většině církví a náboženských skupin byla vyrovnaně neutrální. Významně vybočovaly pouze dva viditelné extrémy. Na jedné straně vysoká „kritičnost“ vůči zástupcům Českobratrské církve evangelické (veškerá konfrontačnost zazněla v rozhovoru Evy Hůlkové s Joelem Rumlem v Hovorech z neděle 28. srpna 2016; diskuze vedená Karolínou Koubovou s Milošem Reichrtem ve Vertikále z 14. srpna byla čistě neutrální) a na straně druhé vstřícnost vůči jediné zástupkyni pravoslavného křesťanství (rozhovor Zbigniewa Czendlika s Marinou Zulueta v pořadu Jak to vidí... z 28. srpna 2016).

G52: Míra konfrontačnosti moderátorů a moderátorek Hovorů, Jak to vidí..., Vertikály k zástupcům církví a náboženství (7. 8. – 25. 9. 2016), podíl konfrontačních, neutrálních a vstřícných replik (za zástupce konkrétní církve nebo náboženství je host považován jedine v případě explicitní deklarace moderátorem/moderátorkou nebo hostem samotným), čísla v závorce udávají počet osob náležející do jednotlivých kategorií/absolutní počet replik moderátorů vysloveným vůči těmto zástupcům, celková báze 2353 replik moderátorů a moderátorek

Vzhledem k omezenému vzorku v obou případech nelze z těchto údajů vyvozovat platné závěry o nesouladu se zněním adekvátních norem závazných pro Český rozhlas, především článku 7 Kodexu ČRo. O adekvátnosti volby konfrontačních replik vůči Joelu Rumlovi byla řeč výše.

11. OBJEM NÁBOŽENSKÉHO VYSÍLÁNÍ ČRO S PŘÍHLÉDNUTÍM KE STATISTIKÁM „PROGRAMOVÉ PROFILY STANIC ČESKÉHO ROZHLASU PODLE METODIKY EBU“

Další z požadavků zadavatele, kterým je Rada Českého rozhlasu, byl formulován slovy: *Je objem náboženského vysílání ČRo adekvátní normám závazným pro Český rozhlas? Mezi prameny výzkumu k této otázce nechť patří i statistiky „Programové profily stanic Českého rozhlasu podle metodiky EBU“, které jsou připojovány jako přílohy k „Výročním zprávám Rady ČRo o činnosti ČRo“, a sice statistiky výročních zpráv z let 2014 a 2015. Tj. zadavatel očekává, že otázka bude zodpovězena s přihlédnutím k vývoji od r. 2014, jak jej pro roky 2014-2015 zachycují zmíněné statistické přehledy.*

Dříve než přistoupíme ke srovnání uvedených statistik, uvedme, co Výroční zprávy z let 2014 a 2015 uvádějí o náboženských pořadech a obsazích, jak je definují. Jako problematická se jeví skutečnost, že metodiku EBU, na kterou zadavatel odkazuje, výroční zprávy neuvádějí. Ještě zásadnějším problémem je vzhledem k formulaci zadání Radou ČRo skutečnost, že **normy závazné pro Český rozhlas** ani v náznaku **nezmiňují objem vysílání** s jakoukoliv tematikou, tedy ani **s tematikou náboženství**. V omezené míře lze v tomto textu pouze popsat trendy vycházející z kvantifikace stopáže náboženských pořadů zaznamenané v doporučených statistikách.

Výroční zpráva Rady Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2014⁷⁴ v kapitole 5.3.3 *Pořady náboženské a se zaměřením na etiku* konstatuje:

Tvůrčí skupina náboženských pořadů, která se v dubnu 2014 stala součástí nově vzniklé Tvůrčí skupiny Publicistika, připravovala pořady pro ČRo Radiožurnál, ČRo Dvojka, ČRo Vltava, ČRo Radio Wave, ČRo Plus a ČRo Regina. Formáty všech vyráběných pořadů byly přizpůsobeny zaměření jednotlivých stanic a cílové skupině posluchačů. Všechny pořady zdůrazňovaly náboženskou svobodu a porozumění mezi různými náboženskými a etnickými komunitami. Hlavním pořadem s náboženskou tematikou zůstal v roce 2014 Křesťanský týdeník, vysílaný na ČRo Radiožurnál. V tradičním čase rovněž pokračovaly pravidelné přímé přenosy bohoslužeb vysílané na ČRo Dvojka.

Mimořádné projekty k výročním:

Kairos 89 – třídílný dokument věnovaný úloze církví v listopadových událostech roku 1989

Katedrála důvěrná – čtyři zastavení inspirované 670. výročí položení základního kamene svatovítského dómu

⁷⁴ Dostupná zde <http://media.rozhlas.cz/binary/03349705.pdf>.

Během roku 2014 Český rozhlas systematicky připravoval nový koncept vysílání s tematikou víry a etiky. Vychází z odborné analýzy doc. Davida Václavíka, religionisty z Masarykovy univerzity v Brně a z průzkumu Evropské vysílací unie (EBU) mezi 25 veřejnoprávními a národními vysíláři z Evropy. Cílem nového konceptu je přejít k obecnějšímu etickému a spirituálnímu pojetí, oslovit i většinového posluchače, aby se zorientoval v morálních dilematech dnešní doby a zakotvil v nesporných hodnotách naší civilizace.

ČRo Radiožurnál

Křesťanský týdeník – zpravodajství a publicistika ze života církví

Doteky víry – rozhovor s hostem

ČRo Dvojka

Bohoslužby – speciální přenosy v neděli dopoledne a také ve svátečních dnech, mj. přímý přenos slavnostní bohoslužby katolické církve z Velehradu 5. července a přímý přenos ekumenické bohoslužby z pražské Betlémské kaple 6. července

Jak to vidí, Je jaká je, Stříbrný vítr, Dobrá vůle, Kontakt – zastoupení představitelů duchovního světa Václav Malý, Tomáš Halík ad.

ČRo Vltava

Pravidelné programové řady:

Ranní slovo – biblické texty z liturgického kalendáře k příslušné neděli komentují naši přední biblisté: prof. Jan Heller, prof. Petr Pokorný, prof. Jan Sokol, Miloš Rejchrt ad.

Slovo mezi nebem a zemí – tradice a spiritualita v souvislostech, dokumenty, rozhovory, medailony významných osobností

Ranní úvaha – krátké zastavení na začátku všedního dne, fejetony, postřehy k zamyšlení, malá podobenství, nápady a inspirace pro každý den převážně v autorské interpretaci

Etická knihovna – v novém schématu řada myšlenkově závažných textů zaměřených na etiku

Psáno kurzívou – literární, filozofické, teologické, sociologické a podobné texty předních českých i světových myslitelů, spisovatelů, výtvarníků, hudebníků, dopolední relaxace myšlením, tématem esejů často etické i náboženské otázky

Liturgický rok – cyklus sledující prostřednictvím hudby průběh roku v různých křesťanských církvích a různých tradicích

Duchovní hudba – komponovaný cyklus s představením české i světové křesťanské, případně židovské duchovní tvorby od nejstarších dob do současnosti

ČRo Plus

Kořeny – náboženské kořeny evropské civilizace

Za hranou – morální a etická dilemata naší doby

ČRo České Budějovice

Hosana – regionální náboženský týdeník, spolupráce na duchovním slovu s katolickou, českokatolickou evangelickou a evangelickou metodistickou církví

Host Fontány – diskuse s prvním římskokatolickým knězem z romského prostředí: Vojtěch Vágai 18.8.

ČRo Hradec Králové

Slovo na neděli – ranní zamyšlení představitelů různých církví

Návštěva – portréty duchovních Královéhradeckého kraje

Dokumenty – Krajinou dětství Dominika Duky

ČRo Olomouc

Slunečnice – magazín o víře a duchovním životě regionu

ČRo Ostrava

Slovo na cestu – zamyšlení duchovních různých křesťanských církví z Moravskoslezského kraje

ČRo Pardubice

Myšlenka – nedělní zamyšlení různých představitelů církví

ČRo Plzeň

Na křesťanské vlně Plzně – pořady s náboženskou tematikou

ČRo Regina

Šalom – čtrnáctideník připravovaný ve spolupráci s Židovskou obcí v Praze

ČRo Sever

Pořady a příspěvky v proudovém vysílání ve svátečních schématech (Velikonoce, Vánoce, výročí)

ČRo Rádio Junior

Biblické příběhy – zpracované formou historické reportáže a speciální pořady Velikonoce a Vánoce

ČRo Radio Wave

Hergot! – aneb Rázně o spiritualitě a společnosti – každý týden tři ze čtveřice Dominik Čejka, Jakub Ort, Jan Škrob a Petr Wagner probírají události, ve kterých se společenská témata prolínají s náboženskými a naopak.

Výroční zpráva Rady Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2015⁷⁵ v kapitole 5.3.3 *Pořady náboženské a se zaměřením na etiku* širěji popisuje inovace, které náboženské pořady Českého rozhlasu po schválení Radou ČRo ve výše citované Výroční zprávě z roku 2014 proběhly:

Pořady, které spadají do této kategorie plnění úkolů veřejné služby, připravuje Tvůrčí skupina Publicistika, a to pro ČRo Radiožurnál, ČRo Dvojka, ČRo Vltava, ČRo Radio Wave, ČRo Plus a regionální studia ČRo. Formáty všech vyráběných pořadů byly přizpůsobeny zaměření jednotlivých stanic a cílové skupině posluchačů. Zvláštní pozornost byla věnovaná aktivitám papeže Františka – vydání „zelené“ encykliky *Laudato si*, konferenci starostů z různých konců světa o klimatických změnách a modernímu otroctví a cestám papeže na Kubu a do USA. Velká pozornost byla věnována 600. výročí upálení Mistra Jana Husa na všech stanicích ČRo.

Hlavním pořadem s náboženskou tematikou byl v roce 2015 magazín *Mezi nebem a zemí*, který vysílají regionální studia ČRo. Od ledna 2015 byly přesunuty přímé přenosy *Bohoslužeb* z ČRo Dvojky na ČRo Vltavu, kde se staly součástí nedělního duchovního bloku. Tato změna umožnila vysílat i speciální duchovně-kulturní projekty např. na Velký pátek spojení bohoslužby a koncertu v přímém přenosu z kostela Nejsvětějšího Salvátora v Praze. Na ČRo Vltava zůstalo početné zastoupení pořadů o víře a etice – každý všední den *Ranní úvaha*, v neděli pak kromě *Bohoslužby* *Liturgický rok*, *Ranní slovo*, *Duchovní hudba*. Na ČRo Plus skončily pořady *Kořeny* a *Za hranou*, v novém schématu je od listopadu nahradil pořad *Vertikála* – diskuse s hosty z různých oborů.

Ve víkendovém programu ČRo Radiožurnálu nahradily vysílání Křesťanského týdeníku pravidelné příspěvky s duchovní tematikou. V několika pořadech se náboženským, duchovním či etickým tématům věnovala i ČRo Dvojka. A to v pořadech *Jak to vidí* nebo *Kontakt Dvojky*. ČRo Rádio Wave vysílal pořad *Hergot!*, který představoval neortodoxní pohled na duchovní tematiku a ČRo Plus se věnoval náboženským tématům dvakrát měsíčně v pátečním pořadu *Zaostřeno*.

ČRo Radiožurnál

Materiály s duchovní tematikou se objevovaly ve vysílání Radiožurnálu, pravidelně v sobotu mezi 9:00–10:00 h.

ČRo Dvojka

Od ledna 2015 nevysílá ČRo Dvojka *Bohoslužby*, které byly přesunuty na stanici ČRo Vltava. ČRo Dvojka se věnoval náboženským, duchovním či etickým tématům mj. v pořadech *Jak to vidí* – pravidelnými hosty byli Tomáš Halík, Václav Malý a občasným hostem kardinál Dominik Duka. Každých čtrnáct dnů byl věnován těmto tématům večerní pořad *Kontakt Dvojky*. Každou neděli od 8:30 vysílala Dvojka *Jak to vidí*, v němž se jako moderátoři střídali římskokatolický duchovní Zbigniew Czendlik a řádová sestra Angelika (Ivana Pintiřová).

⁷⁵ Dostupná zde <http://media.rozhlas.cz/binary/03599460.pdf>.

ČRo Vltava

Pravidelné nedělní a sváteční bohoslužby

Komponovaný pořad na Velký pátek a na Dušičky

Pravidelné programové řady Ranní slovo, Ranní úvaha, Etická knihovna

Etické i náboženské otázky byly často tématem esejů z programové řady Psáno kurzívou

Víkendová příloha – pořady o svatém Václavovi, o olomouckém arcibiskupovi Theodoru Kohnovi, cyklus Od obřadu k umění o kulturně-religiózních projevech nekřesťanských duchovních učeních s antropologem a teatrologem S. Slavickým (včetně hledání kořenů současného stavu na Blízkém východě); o kulturních dějinách ruské religiozity

ČRo Plus

Vertikála – diskuse s představiteli různých duchovních směrů

Hovory (v neděli o víře) – rozhovory s náboženskými představiteli a dalšími osobnostmi

Regionální studia

Mezi nebem a zemí – magazín o víře a spiritualitě

Šalom alejchem – magazín o židovském životě u nás i ve světě

ČRo Brno

Račte vstoupit – příběhy zvonů v kostelech Jihomoravského a Zlínského kraje

Apetýt – promluvy kněze Pleskače

Co vy na to (nepravidelně)

ČRo České Budějovice

Přímý přenos Půlnoční bohoslužby 24. 12. 2015

Rozhovor s vojenským kaplanem 1. 1. 2015

Jihočeši – repríza rozhovoru s biskupem Jiřím Paďourem (zemřel na sklonku roku 2015)

Seriál Zvony – příběhy zvonů z celého regionu

ČRo Hradec Králové

Mezi nebem a zemí – sdílený týdeník o víře a spiritualitě

ČRo Pardubice

Mezi nebem a zemí – sdílený týdeník o víře a spiritualitě

ČRo Sever

Pořady a příspěvky v proudovém vysílání ve svátečních schématech (státní svátky 28. 9., 28. 10., 17. 11., Velikonoce, Vánoce)

ČRo Rádio Junior

Pravidelně speciální pořady na Velikonoce a Vánoce

Kolíbanky – ukolébavky české i z celého světa – na každý den v roce. Nový pořad spuštěný 1. 1. 2015 seznamuje děti s našimi tradicemi i zvyky a reáliemi cizích zemí

ČRo Radio Wave

Hergot! aneb Rázně o spiritualitě a společnosti – každý týden vysílá čtveřice autorů společně s hosty z oboru religionistiky, teologie, sociologie či umění.

T9: Stopáž náboženských pořadů celoplošných stanic ČRo uvedený ve Výročních zprávách ČRo za roky 2014 a 2015 (výběr ze statistik Programové profily stanic Českého rozhlasu podle metodiky EBU; odvysílané hodiny za roky 2014 a 2015)

Celoplošné stanice ČRo ⁷⁶	rok 2014	rok 2015
ČRo Radiožurnál	118	118
ČRo Dvojka	70	52
ČRo Vltava	158	189
ČRo Radio Wave	45	45
ČRo Plus	60	94
ČRo Junior	5	4
ČRo Radio Praha	100	100
Celková stopáž	556	602

Ve srovnání stopáže vysílaných náboženských pořadů v letech 2014 a 2015 došlo k zásadní proměně trendu, kdy byl na třetinu snížen objem těchto pořadů vysílaných regionálními studiemi Českého rozhlasu (viz tabulka T9). Naopak k navýšení došlo v součtové hodnotě platné pro vysílání náboženských pořadů celoplošnými stanicemi ČRo v roce 2015. Beze změny zůstal sledovaný objem v obsazích ČRo Radiožurnálu, ČRo Radia Wave a ČRo Radia Praha.

V celkovém součtu údajů pro celoplošné i regionální stanice Českého rozhlasu v jednotlivých letech zjistíme, že v roce 2014 bylo odvysíláno 733 hodin náboženských pořadů, o rok později o 66 hodin méně, tedy 667 hodin náboženských pořadů.⁷⁷ Značně omezený vzorek náboženských (a v případě Hovorů z větší části i nenáboženských) pořadů zvolený k výše uvedené detailní analýze činil 32 hodin a 48 minut stopáže ČRo (29 hodin a 6 minut v pořadech ČRo Plus, 3 hodiny a 42 minut v pořadech ČRo Dvojka).

⁷⁶ V tabulce T9 nejsou uvedeny stanice ČRo D-dur a ČRo Jazz, protože pořady s náboženskou tematikou nebyly v letech 2014 a 2015 na těchto stanicích vysílány.

⁷⁷ Čistý součet není přesným matematickým úkonem, protože především mezi regionálními studiemi funguje praxe vzájemného sdílení a přebírání obsahu. Pro ilustraci vývoje sledovaného trendu ovšem součtové hodnoty postačují.

T9: Stopáž náboženských pořadů regionálních studií ČRo uvedený ve Výročních zprávách ČRo za roky 2014 a 2015 (výběr ze statistik Programové profily stanic Českého rozhlasu podle metodiky EBU; odvysílané hodiny za roky 2014 a 2015)

Regionální studia ČRo	rok 2014	rok 2015
Brno	30	15
České Budějovice	18	0
Hradec Králové	3	0
Olomouc	26	0
Ostrava	26	18
Pardubice	3	0
Plzeň	52	1
Regina	11	1
Region, Středočeský kraj	2	1
Region Vysočina	3	0
Sever	2	1
společné regionální vysílání	1	28
Celková stopáž	177	65

12. ZÁVĚR

Na základě rozhodnutí zadavatele, tedy Rady Českého rozhlasu, o výběru nejvhodnější nabídky a přidělení dílčí veřejné zakázky pro část 2 v pátém minutendru veřejné zakázky č. j. VZ013/2015 byla zpracována předkládaná Analýza náboženského vysílání Českého rozhlasu s důrazem na stav ve 3. čtvrtletí roku 2016. Cíl analýzy byl definován zněním trojice výzkumných otázek vycházejících z formulace zadání analýzy a snahou zhotovitele práce nalézt příslušné odpovědi. Zmíněné výzkumné otázky byly položeny takto:

Výzkumná otázka č. 1: Je objem náboženského vysílání ČRo adekvátní normám závazným pro Český rozhlas?

Výzkumná otázka č. 2: Odpovídá pojetí vybraných náboženských relací odvysílaných ve 3. čtvrtletí r. 2016 normám závazným pro Český rozhlas?

Výzkumná otázka č. 3: Odpovídá tzv. speciál Náboženství na webu ČRo normám závazným pro ČRo?

Výzkumná **otázka č. 1** byla zadavatelem specifikována orientací na statistiky „Programové profily stanic Českého rozhlasu podle metodiky EBU“, které jsou připojovány jako přílohy k „Výročním zprávám Rady ČRo o činnosti ČRo“, a sice statistiky výročních zpráv z let 2014 a 2015. Předkládaný text se dané problematice věnuje ve své 11. kapitole. Zde je také konstatováno, že komplikací ve snaze odpovědět na výzkumnou otázku č. 1 je fakt, že normy závazné pro Český rozhlas nezmiňují, v jakém objemu by prostor věnovaný náboženskému vysílání byl považován za ideální či adekvátní. Přímou odpověď proto vzhledem k formulaci zadání dát nelze, analýza ukazuje pouze trendový vývoj stopáže náboženských pořadů ve stanovených letech 2014 a 2015 a dodává k nim stopáž náboženských pořadů určených pro detailní kvantitativně-kvalitativní analýzu v období od 1. srpna do 30. září 2016.

Při snaze zodpovědět výzkumnou **otázku č. 2** byly detailním kvantitativním a kvalitativním rozborům podrobeny obsahy pořadů Hovory, Jak to vidí..., Vertikála a Zaostřeno na církve vysílané v zadavatelem stanoveném období od 1. srpna do 30. září 2016. Zjištěná analytická data byla kontextualizována s příslušnými pasážemi Kodexu ČRo i Zákona o Českém rozhlasu a Zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání.

Zjistili jsme, že primární tematickou náplní náboženských pořadů není problematika církví či života v církevních společenstvích, ale obecně oblast umění, kultury a společenské hodnoty. Přístup moderátorů a moderatorek k explicitně deklarovaným zástupcům církví a náboženských skupin byl ve svém celku vyváženě neutrální (výjimky byly dány omezeným výzkumným vzorkem), z čehož lze vyvozovat soulad se zněním bodu 7.4 Kodexu ČRo. Struktura hostů diskuzních pořadů, z hlediska jejich příslušnosti k jednotlivým církvím a náboženským skupinám, ve zvoleném výzkumném období téměř přesně odpovídala

zastoupení těchto skupin v české populaci (dle Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011, ČSÚ). I tato skutečnost korespondovala se zněním Kodexu ČRo, a to konkrétně v jeho bodě 17.2⁷⁸.

V rámci výzkumu odpovídajícího na **otázku č. 3** byly detailní analýze, podrobeny příspěvky zveřejněné na webu ČRo v podsekcích Aktuality (1. – 30. 9. 2016) a Církevní restituce (5. 5. 2012 – 26. 11. 2016) speciálu Náboženství. Jak dokládá výše uvedená kapitola 6, obsah obou webových podsekcí vykazoval více i méně významné nedostatky ve vztahu k příslušným pasážím Kodexu ČRo, Zákona o Českém rozhlasu a Zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Jde o pasáže poukazující na nestrannost a vyváženost prezentovaných mediálních obsahů⁷⁹. V podsekcí Aktuality byly zveřejňovány téměř výlučně příspěvky primárně vysílané pořadem Šalom alejchem, nelze tedy hovořit o jakékoliv nejednostrannosti či variabilitě v prezentaci náboženských směrů, skupin a církví. Příspěvky zveřejněné v podsekcí Církevní restituce jednak nadhodnocovaly roli nekatolických církví a náboženských skupin na úkor Církve římskokatolické⁸⁰, jednak prezentovaly čistě jednostranný církevní pohled na primárně politické téma.

⁷⁸ S vědomím omezeného výzkumného vzorku stanoveného zadavatelem nelze toto zjištění považovat za reprezentativní.

⁷⁹ Nahlížíme-li na obsahy zveřejňované na webu Českého rozhlasu totožnou optikou, jako na obsahy rozhlasové, byť jde o rozdílné typy médií a Kodex ČRo se o webových obsazích explicitně ani implicitně nezmiňuje. Při extrémním pohledu lze proto říci, že normy závazné pro webové obsahy nejsou normami adekvátními pro rozhlasové vysílání.

⁸⁰ Je ovšem třeba dodat, že výsledky analýzy se vztahují pouze k zadavatelem zvolenému období a nelze je zobecnit nad rámec tohoto období..

13. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A CITOVANÝCH A ANALYZOVANÝCH ZDROJŮ

- Beckford, James A. Demerath, Jay. *The SAGE Handbook of the Sociology of Religion*. SAGE, 2007.
- Bečková, Teresie. *Nejdůležitější je přistupovat k druhým s láskou, říká spisovatel Ivan Klíma* (11. 9. 2016, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/nejdulezitejsi-je-pristupovat-k-druhym-s-laskou-rika-spisovatel-ivan-klima--1648393, citováno 29. 3. 2017).
- Belobrad, Michal (ed.). *Kvalitativna a kvantitativna analýza spravodajských relácií slovenských mienkotvorných televízií: zborník z odborných seminárov Katedry žurnalistiky FF KU: k riešeniu projektovej úlohy VEGA 1/3692/06/*. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku, Filozofická fakulta, 2008.
- Čihák, Ondřej. *Může pes do synagogy?* (18. 9. 2016, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/muze-pes-do-synagogy--1651120, citováno 29. 3. 2017).
- Dillon, Michele. *Handbook of the Sociology of Religion*. Cambridge University Press, 2003.
- Dinwiddie, Melville. *Religion by Radio: Its Place in British Broadcasting*. Routledge, 2016.
- Hamplová, Dana. *Česká religiozita – církevní příslušnost a víra ve světle Sčítání lidu a dat ISSP 2008*, In. Naše společnost 8:3-8 2010.
- Hůlková, Eva. *Církevní restituce po výroku Ústavního soudu* (8. 6. 2013, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/_zprava/cirkevni-restituce-po-vyroku-ustavniho-soudu--1221789, citováno 29. 3. 2017).
- Hůlková, Eva. *Církve – jak proměnit zamlžený obraz* (25. 1. 2014, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/_zprava/cirkve-jak-promenit-zamlzeny-obraz--1307632, citováno 29. 3. 2017).
- Hůlková, Eva. *Kardinál Vlk: Nabídněme vládě odklad...* (5. 5. 2012, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/_zprava/kardinal-vlk-nabidneme-vlade-odklad--1055944, citováno 29. 3. 2017).
- Hůlková, Eva. *Majetek využijeme ke službě celé společnosti* (19. 1. 2013, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/_zprava/majetek-vyuzijeme-ke-sluzbe-cele-spolecnosti--1270545, citováno 29. 3. 2017).
- Hůlková, Eva. *Majetkové vyrovnání státu s církvemi u Ústavního soudu* (9. 2. 2013, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/_zprava/majetkove-vyrovnani-statu-s-cirkvemi-u-ustavniho-soudu--1173482, citováno 29. 3. 2017).

- Hůlková, Eva. *Občané chtějí mít Kristovu církev chudou* (10. 11. 2012, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/_zprava/obcane-chteji-mit-kristovu-cirkev-chudou--1135186, citováno 29. 3. 2017).
- Hůlková, Eva. *Restituce – hledání kompromisu* (23. 11. 2013, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/_zprava/restituce-hledani-kompromisu--1284716, citováno 29. 3. 2017).
- Hůlková, Eva. *Restituce bez podpisu* (24. 11. 2012, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/_zprava/restituce-bez-podpisu--1140915, citováno 29. 3. 2017).
- Hůlková, Eva. *S Joelem Rumlem o narovnání vztahu státu s církvemi* (23. 2. 2013, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/dotekyviry/_zprava/s-joelem-rumlem-o-narovnani-vztahu-statu-s-cirkvemi--1180061, citováno 29. 3. 2017).
- Hůlková, Eva. *S litoměřickým biskupem Janem Baxantem o nové evangelizaci* (10. 11. 2012, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/dotekyviry/_zprava/s-litomerickym-biskupem-janem-baxantem-o-nove-evangelizaci--1135315, citováno 29. 3. 2017).
- Hůlková, Eva. *Smlouvy mezi vládou a církvemi podepsány* (23. 2. 2013, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/_zprava/smlouvy-mezi-vladou-a-cirkvemi-podepsany--1179640, citováno 29. 3. 2017).
- Chleboun, Petr. *Projekt kontinuální analýzy diskuzních pořadů českých televizí*. 2003.
- Kindlová, Veronika. *Děčín hostí sportovní svátek českých Židů* (4. 9. 2016, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/decin-hosti-sportovni-svatek-ceskych-zidu--1646463, citováno 29. 3. 2017).
- Kodex Českého rozhlasu (dostupné zde http://www.rozhlas.cz/rada/legislativa/_zprava/kodex-ceskeho-rozhlasu--789056, citováno 29. 3. 2017).
- Krippendorff, Klaus. *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. 2. dopl. vyd. Thousand Oaks: Sage, 2004. ISBN 0-7619-1544-3.
- Matušková, Leona. *Jeruzalém, nebo Tel Aviv? O co jde ve sporu o školní atlas* (11. 9. 2016, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/jeruzalem-nebo-tel-aviv-o-co-jde-ve-sporu-o-skolni-atlas--1648392, citováno 29. 3. 2017).
- Matušková, Leona. *Židé a vizovická slivovice* (25. 9. 2016, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/zide-a-vizovicka-slivovice--1654649, citováno 29. 3. 2017).
- McCombs, Maxwell E. *Agenda setting: nastolování agendy: masová média a veřejné mínění*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. 251 s. ISBN 978-80-7367-591-2.
- Media Tenor. *Analýza diskuzních pořadů a zpravodajsko-publicistických rozhovorů České televize (rok 2016)*. 2017 (dostupné zde

<http://img.ceskatelevize.cz/press/4353.pdf>, citováno 29. 3. 2017).

- Meyer, Birgit. Moors, Annelies. *Religion, Media, and the Public Sphere*. Indiana University Press, 2005.
- Nečas, Vlastimil. *Research of Bias in Selected Journals: A Meta-Analysis*. Bodhi: An Interdisciplinary Journal, Vol.2(1) 2008 p. 117-135.
- Nešpor, Zdeněk. *Příliš slábi ve víře. Česká ne/religiozita v evropském kontextu*, Praha: Kalich 2010.
- Pavlát, Leo. *Dny židovské kultury v Olomouci, festival Ze stínu a výstavba v arabském sektoru Izraele* (18. 9. 2016, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/dny-zidovske-kultury-v-olomouci-festival-ze-stinu-a-vystavba-v-arabskem-sektoru-izraele--1650967, citováno 29. 3. 2017).
- Pavlát, Leo. *Leo Pavlát: Jak to bylo s golemem* (4. 9. 2016, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/leo-pavlat-jak-to-bylo-s-golem--1646465, citováno 29. 3. 2017).
- Pavlát, Leo. *Leo Pavlát: Šofar je hudební nástroj, který burcuje svědomí* (18. 9. 2016, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/leo-pavlat-sofar-je-hudebni-nastroj-ktery-burcuje-svedomi--1651122, citováno 29. 3. 2017).
- POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. Výroční zpráva Rady Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2014 (dostupné zde http://media.rozhlas.cz/_binary/03349705.pdf, citováno 30. 3. 2017).
- POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. Výroční zpráva Rady Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu za rok 2015 (dostupné zde http://media.rozhlas.cz/_binary/03599460.pdf, citováno 30. 3. 2017).
- Pouchlá, Martina. *Židé měli k češtině již od středověku blízký vztah* (4. 9. 2016, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/zide-meli-k-cestine-jiz-od-stredoveku-blizky-vztah--1646464, citováno 29. 3. 2017).
- Raus, Daniel. *Daniel Raus: Mít či nemít církevní majetek?* (10. 11. 2012, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/_zprava/daniel-raus-mit-ci-nemit-cirkevni-majetek--1135189, citováno 29. 3. 2017).
- Raus, Daniel. *Daniel Raus: Trůn a oltář v zemích českých* (24. 11. 2012, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/_zprava/daniel-raus-trun-a-oltar-v-zemich-ceskych--1140945, citováno 29. 3. 2017).
- Senková, Zita; Taud, Rostislav; Cílek, Václav. *Václav Cílek: S ekologií špatně zacházejí monoteistická náboženství. A nejméně islám* (14. 9. 2016, dostupné zde http://www.rozhlas.cz/dvojka/jaktovidi/_zprava/vaclav-cilek-s-ekologii-spatne-zachazeji-monoteisticka-nabozenstvi-a-nejmene-islam--1649968, citováno 29. 3. 2017).
- Schatz, Roland. Kolmer, Christian. *Annual Dialogue Report 2015: Openness for*

Dialogue Reached a New Low. Media Tenor International, 2014.

- Scherer, Helmut: Úvod do metody obsahové analýzy. In: Schulz, Winfried. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998. 134 s. ISBN 80-7184-548-5.
- Schusterová, Kamila. *Téma antisemitismu v dnešním Rusku překryly jiné problémy, říká novinářka Petra Procházková* (25. 9. 2016, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/zprava/tema-antisemitismu-v-dnesnim-rusku-prekryly-jine-problemy-rika-novinarka-petra-prochazkova--1654639>, citováno 29. 3. 2017).
- Šindelář, Adam. *Arnošt Goldflam: kluk, který neumí zlobit* (18. 9. 2016, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/zprava/arnost-goldflam-kluk-ktery-neumi-zlobit--1651121>, citováno 29. 3. 2017).
- Šustová, Jana. *Římskokatolická církev představila výsledky svého hospodaření v roce 2015* (26. 11. 2016, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/zprava/rimskokatolicka-cirkev-predstavila-vysledky-sveho-hospodareni-v-roce-2015--1674819>, citováno 29. 3. 2017).
- Trampota, Tomáš a Vojtěchovská, Martina. *Metody výzkumu médií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 293 s. ISBN 978-80-7367-683-4.
- Trampota, Tomáš. Mediální agenda. In: Škodová, Markéta, ed. *Agenda setting: teoretické přístupy*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008, 978-80-7330-151-4.
- Trampota, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006. 191 s. ISBN 80-7367-096-8.
- Trusinová, Magdaléna. „Církve se budou umět starat o movitý i nemovitý majetek,“ ujišťuje ekonom pražské arcidiecéze (22. 6. 2013, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/zprava/cirkve-se-budou-umet-starat-o-movity-i-nemovity-majetek-ujistuje-ekonom-prazske-arcidieceze--1227335>, citováno 29. 3. 2017).
- Trusinová, Magdaléna. *Církve a majetek - mají ho mít či nikoli?* (25. 11. 2012, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/vyzvy/zprava/cirkve-a-majetek-maji-ho-mit-ci-nikoli--1141163>, citováno 29. 3. 2017).
- Trusinová, Magdaléna. *Jak církve nakládají s navraceným majetkem?* (9. 6. 2013, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zaostreno/zprava/jak-cirkve-nakladaji-s-navracenym-majetkem--1221557>, citováno 29. 3. 2017).
- Trusinová, Magdaléna. *Nečekané dopady církevních restitucí* (5. 5. 2013, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zaostreno/zprava/necekane-dopady-cirkevnich-restituci--1207693>, citováno 29. 3. 2017).
- Trusinová, Magdaléna. *Oldřich Bubeníček (KSČM): Kraj nebude diskriminovat církevní poskytovatele sociálních služeb* (4. 5. 2013, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/zprava/oldrich-bubenicek->

[kscm-kraj-nebude-diskriminovat-cirkevni-poskytovatele-socialnich-sluzeb--1207670](#), citováno 29. 3. 2017).

- Václavík, David. *Analýza pořadů s náboženskou tematickou vysílaných Českým rozhlasem z roku 2013*.
- Václavík, David. *Náboženství a moderní česká společnost*, Praha: Grada 2010.
- Vaďura, Petr. *Persekuce Bratrské jednoty baptistů za komunistického režimu* (9. 12. 2012, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/vyzvy/zprava/persekuce-bratske-jednoty-baptistu-za-komunistickeho-rezimu--1147238>, citováno 29. 3. 2017).
- Vepřek, Karel. *Baptisté odmítli podepsat smlouvu o vypořádání mezi ČR a církvemi* (23. 3. 2013, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/zprava/baptiste-odmitli-podepsat-smlouvu-o-vyporadani-mezi-cr-a-cirkvemi--1190722>, citováno 29. 3. 2017).
- Vepřek, Karel. *Církevní restituce bez emocí* (1. 2. 2014, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/zprava/cirkevni-restituce-bez-emoci--1310699>, citováno 29. 3. 2017).
- Vepřek, Karel. *Církev chce spolupracovat se státem v tzv. kooperativním modelu* (5. 7. 2014, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/zprava/cirkev-chceji-spolupracovat-se-statem-v-tzv-kooperativnim-modelu--1371445>, citováno 29. 3. 2017).
- Vepřek, Karel. *Co udělají premonstráti se svým majetkem v Hradištku* (19. 7. 2014, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/zprava/co-udelaji-premonstrati-se-svym-majetkem-v-hradistku--1375574>, citováno 29. 3. 2017).
- Vepřek, Karel. *Jak nekatolické církve naloží s penězi z restitucí?* (28. 6. 2014, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/zprava/jak-nekatolicke-cirkevne-nalozi-s-penezi-z-restituci--1369765>, citováno 29. 3. 2017).
- Vepřek, Karel. *Jak probíhaly církevní restituce?* (26. 1. 2014, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zaostreno/zprava/jak-probihaly-cirkevni-restituce--1307630>, citováno 29. 3. 2017).
- Vepřek, Karel. *Katolický fond začne podnikat na burze* (21. 6. 2014, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/zprava/katolicky-fond-zacne-podnikat-na-burze--1366317>, citováno 29. 3. 2017).
- Vepřek, Karel. *Odluka církví od státu* (19. 5. 2013, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zaostreno/zprava/odluka-cirkvi-od-statu--1212842>, citováno 29. 3. 2017).
- Vepřek, Karel. *Restituce a přechod církví na samofinancování* (21. 4. 2013, dostupné zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/vyzvy/zprava/restituce-a-prechod-cirkvi-na-samofinancovani--1202412>, citováno 29. 3. 2017).
- Verner, Roman. *Biskupové na Velehradě jednali o restitucích* (7. 7. 2012, dostupné

zde <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskytydenik/zprava/biskupove-na-velehrade-jednali-o-restitucich--1084028>, citováno 29. 3. 2017).

- Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech (dostupný zde <https://www.mkcr.cz/zakon-c-3-2002-sb-o-cirkvich-a-nabozenskych-spolecnostech-396.html>, citováno 30. 3. 2017).
- Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání (dostupný zde <http://www.rrtv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/231-2001.pdf>, citováno 30. 3. 2017).
- Zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu (dostupný zde <http://media.rozhlas.cz/binary/03399575.pdf>, citováno 29. 3. 2017).

Media Tenor

Media Tenor: „Kde jiní pracují s pocity, my dodáváme čísla.“

- Unikátní řešení v media intelligence: monitoring a analýza médií připravované týmem zkušených analytiků a expertů
- Odborný partner řady korporátních, veřejných, neziskových a mediálních organizací
- Více než 20 let zkušeností s mezinárodním přesahem
- Leader v oblasti vývoje metodologií výzkumu obsahu
- Úcta k demokratickým hodnotám, systematická podpora akademikům
- Aktuální studie jsou dostupné na [webových stránkách Media Tenoru](#)
- Průběžné aktuality zveřejňujeme na [Facebooku](#).

Naše vybraná partnerství

Střípky z monitoringu

Náhled aplikace monitoringu médií s přístupem k originální podobě příspěvků všech mediatypů

[Analýza: Lewická profesionálním výkonem korigovala neukázněného Gliňského](#)

Podporujeme studenty

Pořádáme oborové akce

Analýza náboženského vysílání Českého rozhlasu s důrazem na stav během 3. čtvrtletí roku 2016 vznikla z iniciativy a na zadání Rady Českého rozhlasu.

Zpracovatel díla: Media Tenor, spol. s r.o.
 Nádražní 923/118, 702 00 Ostrava, Česká republika
<http://www.mediatenor.cz>, <http://www.facebook.com/MediaTenorCZ>